

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

*Двадцять економіко-правові
дискусії*

29 вересня 2017 р.

**Матеріали міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

**Львів
2017**

Двадцять економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Львів, 2017.- 132 с.

УДК 330+340 (063)
ББК 65+67я431

В збірнику опубліковані доповіді з економічних та юридичних питань, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Збірники матеріалів науково-практичних інтернет-конференцій включаються до наукометричної бази даних "РІНЦ/RSCI".

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Оргкомітет Наукової спільноти не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

*Бортнікова Мар'яна Григорівна
старший викладач кафедри
зовнішньоекономічної та митної
діяльності, Національний
університет «Львівська політехніка»*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ОПЛАТИ КОНСАЛТИНГОВИХ ПРОЕКТІВ

Важливим моментом при підготовці остаточного договору є встановлення форми і способи оплати за надані послуги. З одного боку світова практика знає чимало способів оплати консалтингових послуг, однак з іншого – існує багато підстав для конфліктів і судових суперечок навколо питання фінансових зобов'язань сторін. Остаточна ціна консалтингових проектів формується в процесі переговорів консультанта з клієнтом. При цьому важливим є визначення особливостей різних форм оплати консалтингових послуг, а також можливостей і загроз, які несе кожна з цих форм (табл.1).

Таблиця 1

Особливості форм оплати консалтингових проектів

Форми оплати	Особливості здійснення	Переваги (можливості)		Недоліки (загрози)		Частота використання, %
		Для замовника	Для виконавця	Для замовника	Для виконавця	
Паушальний платіж	Обумовлена наперед, переважно одноразова виплата, можливе розбиття на частини, можливе авансування	Можливість планування грошових потоків	Можливість отримання авансу, мінімізація ризику несплати	Загроза неякісного виконання робіт	Можливе порушення графіку виплат	28,4
Роялті	Платежі залежать від певного показника успішності проекту, переважно це відсоток від додатково отриманого прибутку	Можливість відтермінування оплати до провадження проекту	Можливість отримувати постійні платежі протягом тривалого періоду часу	При невправильній оцінці потенціалу проекту виникає велика переплата	При неуспішному проекті – повна або часткова втрата оплати	13,5

Продовження табл.1

Участь у прибутку	Платежем є частина від загального прибутку замовника незалежно від джерела його отримання	Завдяки відносно низькому відсотку знижується фінансове навантаження	Можливість отримання постійного доходу	Загроза наростання виплат через ринкові коливання	Практично повне фінансування всіх проектних робіт	9,8
Участь у власності	Після визнання проекту успішним замовник передає виконавцю частину своїх активів	Нема витрат, фінансування за рахунок партнера	Збільшення ринкової вартості активів	Можливість втрати контролю над бізнесом	Втрата інтелектуальних прав на розробку	5,1
Комбінована оплата	Поєднання елементів різних форм оплати	Можливість зміни умов оплати, немає загрози втрати активів	Гнучкий графік виплат, можливість авансування	Складність прогнозування грошових потоків	Брак обігових коштів для виконання проекту	43,2

Примітка. Впорядковано автором.

Результати досліджень ринку консалтингових проектів довели, що в загальній їх кількості лише 5,1% оплачуються часткою власності і 9,8% – участю у прибутку. Результат цілком очікуваний, оскільки обсяг виконання навіть великих комплексних консалтингових проектів на кілька порядків нижчий від обсягу доходу великого промислового підприємства, тому останні не мають потреби ризикувати власністю через потребу додаткового фінансування консалтингових послуг. Відносно невелика частка роялті (13,5%) пояснюється тим, що замовник не може точно визначити сподіваний приріст прибутку внаслідок реалізації консалтингового проекту.

Паушальні платежі (28,4%) частіше супроводжують вузькоспеціалізовані консалтингові проекти, які впроваджуються протягом короткого періоду (до 3 місяців). Такі проекти легко діагностувати, відхилення планових показників від очікуваних переважно незначні, а коливання цін та валютних курсів протягом одного кварталу рідко можуть суттєво спотворити прогнозований ефект. Очевидно, що для тривалих комплексних проектів оптимальною буде комбінована форма оплати, як дозволяє гнучко реагувати на результати проміжних етапів виконання проектів, а також враховувати зміни ринкової кон'юнктури чи фінансового становища контрагентів. Здебільшого в основі все ж лежить мінімальний паушальний платіж, який консалтингова фірма отримує

навіть у випадку визнання проекту неуспішним. Часто виконавець просить авансувати його видатки на передпроектну стадію виконання робіт, щоб не опинитися в ситуації, коли в результаті остаточних перемовин буде обрано іншу консалтингову фірму.

Основними факторами визначення вартості консалтингових проектів є величина та динаміка попиту і пропозиції консалтингових послуг, репутація та досвід роботи на ринку, наявність конкуренції, забезпечення необхідного рівня дохідності та гонорарів консультантів. Вартість консалтингових проектів є важливим чинником формування і планування бюджету консалтингової компанії.

Література:

1. Верба В.А., Решетняк Т.І. Організація консалтингової діяльності: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 244 с.
2. Воронкова В.Г. Маркетинг соціальних послуг: навч. посібник для ВНЗ / ред. В. Г. Воронкова ; М-во освіти і науки України. – К. : Професіонал, 2008. – 575 с.
3. Єжова Л. Ф. Інформаційний маркетинг: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 560 с.

*Головка Тетяна Володимирівна
аспірант, Київський національний
торговельно-економічний
університет*

ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ЧИСТОГО ТА ВІЛЬНОГО ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ У ПЛАНОВОМУ ПЕРІОДІ

В процесі вибору типу політики управління грошовими потоками у плановому періоді слід звернути увагу на цільові показники грошових потоків. Загальна мета функціонування підприємства реалізується через приріст чистого грошового потоку, даний показник є важливим чинником приросту ринкової вартості, характеризує платоспроможність підприємства. Крім чистого грошового потоку, на наш погляд, як стратегічний цільовий показник варто також розглядати показник вільного грошового потоку, оскільки саме величина вільного грошового потоку характеризує потенціал подальшого зростання підприємства, його привабливість для інвесторів та ефективність діяльності у довгостроковому періоді.

Оцінка показника вільного грошового потоку один з найбільш точних шляхів оцінки фінансового стану підприємства для стейкхолдерів. Позитивне значення чистого грошового потоку свідчить про здатність підприємства забезпечити операційну діяльність у поточному періоді, але не довгострокові витрати, тому за цим показником не завжди можна точно оцінити розвиток чи успіх підприємства.

Показник вільного грошового потоку розглядається у розрізі двох його основних видів: вільний грошовий потік фірми (FCFF) та вільний грошовий потік на власний капітал (FCFE) [1].

FCFF є більш доцільним для підприємств, що характеризуються нестабільною структурою капіталу (наприклад, очікується залучення підприємством значного обсягу позикових ресурсів), у випадку коли структура капіталу підприємства порівняно стабільна, то застосовується показник FCFE.

Таким чином, одними з важливих критеріальних показників, що впливають на формування агресивного, помірному чи консервативного типу політики управління грошовими потоками у плановому періоді слід розглядати показники чистого та вільного грошових потоків, а саме цільові темпи їх нарощення. У рамках агресивного типу політики управління грошовими потоками у плановому періоді значення темпу нарощення чистого та вільного грошових потоків можемо розглядати як більше 30%; помірному типу –10-30%; консервативного – до 10%.

Література:

1. Pamela Peterson Drake. What is free cash flow and how do I calculate it? Florida Atlantic University, 2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://educ.jmu.edu/~drakepp/general/FCF.pdf>.

Науковий керівник: Бланк Ігор Олександрович, доктор економічних наук, професор, Київський національний торговельно-економічний університет

*Жадько Константин Степанович
доктор економічних наук, професор,
Університет митної справи та
фінансів (м. Дніпро)*

*Лежньова Леся Володимирівна
студентка, Університет митної
справи та фінансів (м. Дніпро)*

МОДЕЛІ ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Нестабільність у світовій економіці уповільнює економічне зростання та призводить до різкого збільшення кількості банкрутств підприємств. Саме тому система фінансового менеджменту на підприємстві повинна оперативно виявляти будь-які негативні зміни в його діяльності, використовуючи ефективні методи оцінювання ризику банкрутства. Антикризове управління підприємством повинно мати системну основу, оперувати достовірною інформацією при діагностуванні криз та мати чітку поетапно розроблену програму реалізації антикризових заходів.

Питанню прогнозування ймовірності настання банкрутства присвячено багато праць як українських, так і зарубіжних фахівців: І. В. Чібісова, Є. В. Каблов, Є. О. Костіна, О. М. Подлевська, А. С. Авдющенко та ін.

В умовах неможливості чітко оцінити, наскільки показники діяльності неплатоспроможного підприємства відрізняються від середньогалузевих або аналогічних успішно діючих підприємств, важливу роль починають відігравати методи прогнозування банкрутства. Кожен з методів має свої переваги та недоліки, тому при здійсненні аналізу виникає необхідність вибору такого підходу, який дозволить з мінімальними затратами ресурсів отримати найбільш однозначну та точну оцінку економічного стану [1].

Виокремлюють два основні методи до оцінювання ймовірності банкрутства. Перший - багатофакторні регресійні моделі – включає оперування фінансовими коефіцієнтами, враховує зміни в галузі фінансового управління, економіки та інших факторів. Другий метод базується на порівнянні статистики зміни показників збанкрутілих компаній з відповідними даними досліджуваного підприємства.

Проаналізуємо та наведемо у табл. 1 порівняльну характеристику найбільш поширених моделей прогнозування банкрутства підприємства.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика моделей прогнозування банкрутства підприємства

Моделі	Переваги	Недоліки
1	2	3
Двофакторна модель Альтмана	Простота розрахунку; можливість застосування при проведенні зовнішнього аналізу на основі бухгалтерського балансу [2]	Практичне використання є доволі трудомістким; не дає змоги відобразити оборотність і рентабельність активів, темпи зміни виручки від реалізації, визначити реальний стан ліквідності підприємства за коефіцієнтом поточної ліквідності без його аналізу в контексті з показниками виручки, обсягу дебіторської та кредиторської заборгованостей [4]; неадекватність одержуваних прогнозів для українських підприємств
Модель Таффлера і Тішоу	Спрощеність розрахунків та висока точність прогнозу ймовірності банкрутства компанії, що пов'язано зі значною кількістю проаналізованих компаній [2]	Застосовується тільки для акціонерних товариств, акції яких активно торгуються на фондовому ринку; непридатна до українських умов; лише два фінансових показники (валовий прибуток і поточні зобов'язання) суттєво позначаються на об'єктивності оцінок ймовірності банкрутства [4]
Модель Бівера	Використання показника рентабельності активів; визначення термінів настання банкрутства підприємства; надається у «Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства»	Відсутність підсумкового коефіцієнта; прогнозний період у 1-5 років занадто великий (потрібен прогноз платоспроможності на значно коротший термін – від 4-6 місяців до року)
Модель Спрінгейта	Точність виявлення загрози неплатоспроможності становить 92% [4]	Створена для підприємств США і Канади - не підходить для економіки України; зі збільшенням прогнозного періоду точність виявлення загрози банкрутства зменшується [4]

1	2	3
Модель Ліса	Простота і швидкість розрахунків; доступність даних для розрахунків; акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування [2]	Непридатна до вітчизняної практики – вона розроблена безпосередньо для Великобританії; неможливість застосування до малих підприємств
Модель Дж. Фулмера	Точність прогнозів на рік вперед становить 98%, на майбутній період у два роки – 81 %; враховує велику кількість факторів – в обставинах, відмінних від оригінальних, модель поводить себе стабільніше за інші [4]	Функція для розрахунку інтегрального показника побудована на даних малих і середніх фірм, що звужує сферу її застосування (використання поза сектором малого і середнього бізнесу негативно впливає на точність прогнозів)
Модель Сайфуліна-Кадикова	Спрощеність розрахунків; зручність для коригування відносно локалізації підприємства й часу розгляду; врахування специфіки вітчизняної економіки та зручність у застосуванні; висока точність [2]	Не дозволяє оцінити причини потрапляння підприємства в зону неплатоспроможності; залежність результатів оцінювання від досвіду і кваліфікації аналітика; незбалансованість значень вагових коефіцієнтів; не враховує галузевих особливостей діяльності підприємств, стадій їх життєвого циклу, організаційно-правових форм діяльності [2]
Модель Терещенка	Є зручною в застосуванні; враховує галузеві особливості підприємства; охоплення незначної кількості показників; враховується сучасна міжнародна практика [2]	відсутність поглибленої класифікації індикаторів стійкості фінансового стану підприємства; великий інтервал невизначеності [3].

Існує багато моделей, що використовуються на практиці, але вони не дають стовідсоткового результату, тому що практично всі моделі не враховують специфіки діяльності підприємства залежно від галузі, а також не відповідають умовам української економіки.

Варто відмітити, що українські науковці у своїх працях використовують показники, які прямо відображають ймовірність виникнення кризи, а зарубіжні застосовують коефіцієнти, які в майбутньому можуть стати однією із причин банкрутства (питома вага власного капіталу, співвідношення чистого прибутку і активів) [3].

Не зважаючи на переваги та недоліки наведених методик визначення ймовірності банкрутства, результати такого аналізу слугують основою для

системної діагностики фінансово-економічного стану та формування антикризової програми підприємства.

А для більш аргументованого прогнозу найкращим є комплексне використання одночасно декількох методів, що дозволить значно збільшити ступінь вірогідності отриманих результатів [2].

Для досягнення позитивних результатів в антикризовому управлінні ретельнішої доробки та адаптації до заданих умов потребують моделі вітчизняних вчених, такі як модель О. О. Терещенка, О. Ю. Проскури, Ю. С. Щембель. Належної уваги також потребує проблема створення нових моделей діагностики банкрутства, які враховували б всі особливості економіки України, адже це значно підвищить кількість своєчасно і правильно розроблених заходів з попередження банкрутства на багатьох підприємствах.

Література:

1. Авдющенко А. С. Обґрунтування можливості використання агрегованого показника для оцінки економічного стану підприємства / А. С. Авдющенко // Науковий вісник НГУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу.: <http://www.nbuv.gov.ua/>. №5. – 2010.
2. Повстенюк Н. Г. Методи діагностики банкрутства підприємств у сучасних умовах / Н. Г. Повстенюк // ПолтНТУ: Економіка і регіон. Гроші, фінанси і кредит. – 2015. – №1 (50). – С.25-31.
3. Подлевська О. М. Порівняльний аналіз методик діагностики банкрутства підприємства / О. М. Подлевська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». - 2014 р. – Випуск 1(65). – С.318-324.
4. Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Г. Островська, О. Квасовський // Галицький економічний вісник. – 2011. – №2(31). – С.99-111.

*Калініченко Зоя Дмитрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри цивільно-правових
дисциплін, Дніпропетровський
державний університет внутрішніх
справ*

ОЛІГАРХІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Останнім часом в дослідженнях фахівців розглядаються різновиди корупції. До них відносять здійснення політичного впливу через зміни

законів, регуляцію для отримання несправедливої вигоди конкретним бізнесом та інші. Важливим залишається аналіз ризиків, які різновиди корупції створюють для економіки та суспільства.

Виділяють такі форми захоплення держави: захоплення регулятора (наприклад, у випадку природних монополій), захоплення бюджету (у випадку отримання преференцій із використанням бюджетних коштів) та захоплення державних підприємств [1].

Виходячи з результатів аналізу, в Україні присутні ризики всіх форм чи різновидів захоплення держави.

Ознакою захоплення держави є, в першу чергу, фаворитизм державних чиновників при прийнятті рішень на користь окремих бізнесменів. Україна посідає 99-е місце зі 140 за рівнем фаворитизму, який, до речі, є складовою оцінки Глобального індексу конкурентоспроможності [2]. Рейтинг країни покращився відносно 2014-2015 років, але лишається нижчим від рівня 2006-2007 років. Для прикладу, Польща посідає 69-е місце, Грузія - 48-е. За оцінкою якості антимонопольної політики країни міститься майже на самому дні - 136 місце, тоді як Польща - 50-е, а Грузія - 116-е.

Відповідно до виконаної оцінки інвестиційною компанією Dragon Capital, за 2016 рік статки десяти найбагатших українців склали понад 11 млрд. дол.. Що становить майже 13% ВВП України у 2015 році. Вони переважно є власниками великих промислових та сільськогосподарських активів, п'ятеро з десяти мають бізнес у паливно-енергетичному комплексі. Для порівняння: співвідношення статків десяти найзаможніших мешканців Польщі до ВВП країни складає лише близько 3%, і сфери їх діяльності дуже різняться - це інфраструктура, промисловість, фінанси, ЗМІ, телекомунікації та інші. Співвідношення статків десяти найзаможніших мешканців США до ВВП країни складає також лише близько 3%, п'ятеро з десяти є власниками ІТ-компаній [3].

Відносно висока концентрація статків та їх прив'язаність до значною мірою монополізованого, регульованого та часто субсидійованого державою ПЕК є непрямими проявами захоплення держави бізнесменами.

Типовий та майже обов'язковий атрибут українського олігарха - володіння ЗМІ. На думку деяких респондентів дослідження, у ЗМІ існують пакти про ненапад, наприклад у вигляді заборони критики дій певних олігархів та окремих політиків. Зокрема, аналіз VoxUkraine показує відсутність критики президента у ЗМІ, що належать різним олігархам.

Економічними наслідками захоплення держави є те, що бізнес в умовах такої економіки загалом втрачає понад 10 п.п. зростання виручки протягом 3-річного періоду, у порівнянні до ситуації незахопленої економіки.

Хоча статки окремих олігархів суттєво менші від статків лідерів, але сукупний негативний вплив на окремі галузі, де вони мають монополічне становище або контролюють державні підприємства, може бути навіть більший. Наприклад, у ПЕК, на думку одного з експертів, корупційна рента від управління державними компаніями з боку олігархів другого ешелону, особливо шахтами, обленерго, ТЕЦ, призводить до більших економічних втрат, ніж лобіювання “ДТЕК” Ріната Ахметова власних інтересів.

Поза увагою аналізу залишились найбільші бізнесмени у агросекторі, які не є олігархами, бо в тому числі не мають ЗМІ та власних груп депутатів, але, на думку експертів, вони об’єднуються заради лобіювання інтересів аграрної галузі – гальмування запуску ринку землі, переходу аграрних підприємств на загальні умови оподаткування, відшкодування ПДВ, отримання субсидій. Також, на думку експертів, регіональні олігархи через схильність до узурпації влади та монополізації місцевих ринків негативно впливають на інвестиційну привабливість підприємств і країни в цілому.

Задля забезпечення від монополії та захоплення регулятора у 2016 році було прийнято закон про НКРЕКП, який частково підвищує незалежність регулятора на ринках електроенергії та комунальних послуг, проте все ще залишає його під впливом Президента. Також очікується прийняття Закону про ринок електроенергії, що створить передумови для його демонополізації. В перспективі очікується створення конкуренції не лише у секторі генерації, а й при наданні послуг кінцевим побутовим споживачам.

На жаль, поки що немає прогресу у відокремленні функції регулятора від Міністерства інфраструктури. Наприклад, до останнього часу міністерство було власником монополіста «Укрзалізниці» і одночасно регулятором, що встановлює правила гри на цьому ринку.

Задля забезпечення від захоплення державних підприємств - у короткостроковій перспективі має бути запроваджена нова система корпоративного управління, базуючись на принципах ОЕСР, а в довгостроковій - приватизація для всіх підприємств, за винятком стратегічних. Для управління стратегічними підприємствами має бути створено державний холдинг, що забезпечуватиме управління компаніями в інтересах цих компаній, а не в інтересах окремих політиків та олігархів.

У 2016 році були зроблені важливі кроки - прийнято необхідно законодавчу та регуляторну базу для запровадження реформи корпоративного управління, зокрема створення незалежних наглядових рад. Але наразі єдиним прикладом запровадження незалежної наглядової ради є НАК “Нафтогаз”. Для масового запуску незалежних наглядових рад на держпідприємствах КМУ має опублікувати порядок їх призначення.

Відповідно до Меморандуму з МВФ, він мав це зробити ще в 2016 році. Також у 2016 році незалежні наглядові ради мали з'явитись на багатьох державних підприємствах, але цього не зроблено.

Незважаючи на окремі позитивні приклади, такі як “Нафтогаз”, “Укрзалізниця”, “Укрпошта”, на більшості державних підприємств гальмуються конкурси з призначення нового незалежного топ-менеджменту.

На жаль, можна також констатувати майже повну відсутність прогресу у приватизації - у 2016 році фонд продав державного майна лише на 331 млн. грн. із запланованих 17,1 млрд.[3].

Основним інструментом звільнення від захоплення бюджетних потоків є реформа державних закупівель через запровадження системи Prozorro. Але, як показали проаналізовані журналістські розслідування, прозорість є необхідною, але недостатньою умовою ліквідації корупції в конкретних тендерах.

Ще одним інструментом забезпечення від захоплення бюджетних потоків є зміна підходів до формування бюджетів - суспільство має контролювати не лише використання коштів, а й структуру самих кошторисів. Бюджети різних рівнів мають відповідати реальним потребам суспільства загалом та місцевих громад, а не інтересам політиків.

Метою подальших змін та описаного вище перегляду правил гри є нівелювання ризиків захоплення та звільнення держави із перетворенням олігархів на великих бізнесменів.

Література:

1. Аналітичний документ «Звільнити захоплену державу Україна» Центру економічної стратегії // Режим доступу:
2. Багмет М.О., Волошина К.В., Боротьба з корупцією: світовий досвід та Україна. //Науковий вісник Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили. – Політичні науки. Випуск 32
3. Гребенчук Ю. Корупція. Чому вона існує? // Інфополіс. - 2009 - 12 березня
- 4.Мандибура В.О. "Тіньова" економіка України та напрями законодавчої стратегії її обмеження. - К., 2012.
5. Соколовский М. Коррупция шагает по планете... // Зеркало недели. - 2017. - 9 августа.

*Орленко Олена Владиславівна
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри готельно-
ресторанної справи, Херсонський
державний університет*

ЗНАЧЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Готельно-ресторанне господарство має невичерпний потенціал для прогресу та робить вагомий внесок в економіку країни. Сучасні умови господарювання характеризуються глобалізацією економіки та інформатизацією суспільства, зростанням значення сфери послуг для розвитку економіки країни, пред'явленням нових вимог держави і споживачів до суб'єктів ринкових відносин.

Активні ціннісні перетворення, зміни в споживчих перевагах українського суспільства, становлення нових ринків сфери послуг приводять до активізації розвитку послуг готельно-ресторанного господарства, частиною яких є управлінські процеси. Сьогоднішній етап розвитку управління підприємствами готельно-ресторанного господарства неможливий без обізнаності в питаннях менеджменту, без вміння самостійно й оперативно приймати вірні рішення з урахуванням інноваційних процесів та новітніх тенденцій розвитку бізнесу. Сутність та специфіка готельно-ресторанної діяльності пов'язана з керівництвом та управлінням людьми, регулюванням їх поведінки.

На сучасному етапі відбувається зміни в споживанні на ринку ресторанних послуг. Новий тренд - популяризація національної кухні: українські страви з українських продуктів. А також більший поділ на кухню різних областей України. Якийсь час національних ресторанів було багато, але в них подавали важку їжу, «шароварну» кухню, не надто новаторську і гурманським. Зараз почали з'являтися ресторани, де можна спробувати дійсно цікаві страви різних областей нашої країни [1]. Наприклад, ресторани подільської кухні, карпатська кухня, бессарабську кухню. Ресторани зробили акцент на страви національної кухні, конкретно – бессарабську кухню і вина. Працюють тільки з локальними продуктами і наші страви готуються за реальними рецептами, зібраними в глибинці.

Ще один тренд - «хіпстерськіє» закладу. Сформувалася нова молодіжна культура, для представників якої стали відкриватися тематичні кафе і ресторани. Це пов'язано з тим, що ті, чие дитинство припало на 2000-е стали працювати і заробляти, отже, витратити гроші, на відпочинок, гаджети, модний одяг і модні місця. Це покоління інакше

відноситься до ресторанів - скоріше, як до модного і обов'язковому атрибуту повсякденному житті [2]. У нашій країні ресторан все ще не є місцем, куди приходять, щоб поїсти. В ресторан приходять, щоб провести час і підвищити свій соціальний статус. Завдяки, в тому числі, новій молодіжній культурі, ця ситуація змінюється. Відкрилося багато «бургерной» і дуже сильний став кавовий тренд. Європейські ресторани тренди - це локальні продукти, здорове харчування і витримані авторські концепції. В Україні це поки поодинокі заклади таких же ентузіастів, каші програли бургерам. В Європі каші та інші моно-кухні - стійко модний тренд. Втім, експерти вважають, що після кризи кількість незвичайних форматів і більш екзотичних кухонь на ресторанному ринку України збільшиться [5].

Через декілька років на ресторанному ринку будуть переважати дві тенденції. По-перше, в класі преміум ресторанів буде більше експериментів, більше ресторанів авторської і моно-кухні, а їх ротація відбуватиметься ще швидше. Подібні заклади рідко живуть довше 3-5 років, але саме вони - світська основа і візитна картка ресторанного бізнесу Києва та Одеси. В низькому і середньому сегменті продовжиться консолідація ресторанного бізнесу, але для цього ринок повинен переконати, в тому числі, і іноземних інвесторів [3]. На ресторанному ринку з'явиться більше мереж і окремих гастрономічних і рестораних комплексів.

Однією з популярних тенденцій, яка активно набирає обертів у всьому світі є «street food» - вулична їжа. Щодня близько 2,5 мільярдів чоловік віддають перевагу даному формату харчування. Це явище не залежить від соціального шару і віку. Просто сучасний ритм життя диктує свої правила [4].

Обсяг ринку України з доставки готової їжі з ресторанів перевищує 220 млн. доларів в рік. У всьому світі сегмент e-commerce стрімко еволюціонує протягом останніх десяти років. Якщо ще недавно все йшли в офіси турагентств і не мислили замовити ресторанну їжу на будинок, то сьогодні глобальна гаджетізація привела до того, що в інтернеті однаково просто купити путівку на інший кінець земної кулі або замовити гаряче в улюбленому ресторані. Дивно, але в умовах фінансової нестабільності і кризи, інтерес до доставки їжі додому в українців тільки посилюється.

З метою активізації суб'єктів готельно-ресторанного господарства доцільною є реалізація наступних заходів: Впровадження інноваційних технологій. Готельно-ресторанне господарство України має значний інноваційний потенціал, реалізація якого дозволить використовувати передові маркетингові, інформаційні та інші технології. Це сприятиме: – підвищенню якості послуг; – створенню передумов для формування ефективної цінової політики; – підвищенню ефективності функції

контролю; – прискоренню руху управлінської, фінансової, кадрової інформації, створить передумови для підвищення ефективності управлінських рішень.

Література:

1. П'ятницька Г.Т. Ринок ресторанного господарства України: сучасний стан і перспективи розвитку / Г.Т. П'ятницька // Економіст : зб. наук. праць. – 2014. – № 4. – С. 57-61.
2. Краснокутська Н.С. Стан та перспективи розвитку ресторанного господарства України / Н.С. Краснокутська, О.П. Ткаченко, О.Д. Тімченко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
3. Чернова Г.В. Особливості розвитку ресторанного господарства України / Г.В. Чернова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://aokornus.at.ua/JOURNALS/2017.pdf>
4. Шамара І.М. Тенденції розвитку ресторанного господарства як складової туристичної галузі України / І.М. Шамара. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://irtb.karazin.ua/resources/3449dabbb9cc14569cc2cab051373b7f.pdf>.
5. Główny Urząd Statystyczny. [Electronic resource]. – Mode of access <http://stat.gov.pl>. 10. E. Kwiatkowska Rynek usług gastronomicznych w Polsce / Edyta Kwiatkowska, Ganna Levytska. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.wne.sggw.pl/.../pdf/EIOGZ_2009_nr74_s91.pdf. 11. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.restauracje-i-pozostale-placowki-gastronomiczne.56.1.pkd.pl>.

*Відьманова Вікторія Русланівна
студентка Національного
університету «Львівська
політехніка»*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток інновацій – це один із пріоритетів сучасного соціально-економічного розвитку. Без інновацій неможливо підвищити конкурентоспроможність економік, покращити добробут населення, підтримувати ощадливе споживання ресурсів [1]. Головну роль у формуванні інноваційної політики підприємств будівельного комплексу має визначення мети цієї політики.

Основною метою інноваційної політики є підвищення конкурентоспроможності вітчизняних будівельних підприємств. Інноваційний розвиток будівельного підприємства здійснюється на засадах відповідної стратегії, що ґрунтується на інноваційному потенціалі і освоєних інновацій з урахуванням впливу зовнішнього середовища. Ефективність інноваційної стратегії підприємства залежить від якості інформації, отриманої із зовнішнього середовища та від аналізу внутрішнього стану.

Інноваційну стратегію розвитку підприємства слід розглядати на кількох рівнях планування та управління. Для її розробки застосовують різні підходи. Так, на корпоративному рівні управління доцільно використовувати, в основному SWOT-аналіз, на бізнес-рівні – GAP-аналіз, стратегічну модель Портера, матрицю Бостонської консультативної групи, матрицю «Мак-Кінсі – Дженерал Електрик», на товарному рівні – в основному STP-аналіз.

Можна виділити два основні напрямки інноваційного процесу, що мають безпосереднє відношення до будівництва [2]:

- зростання питомої ваги інноваційно-орієнтованих підрядних робіт (тобто, будівельно-монтажних робіт, що безпосередньо забезпечують впровадження нової техніки, нових технологій чи виробництва нових продуктів) у загальному обсязі будівельно-монтажних робіт;
- інноваційна перебудова самої будівельної галузі (інноваційне технічне оснащення будівельно-монтажних робіт, технологічні інновації, інновації в сфері організації й управління будівельно-монтажними роботами).

Подолати кризові явища в економіці та залучити іноземні інвестиції допоможе розвиток вітчизняної будівельної галузі. На цьому наголосили учасники Будівельного конгресу в межах міжнародної виставки Kyiv Build Ukraine [8].

Статистичні дані свідчать, що за останній рік галузь будівництва активізувалася. Будуватися активніше стали малий та середній бізнес, промислові підприємства та соціальна сфера. Як результат, з'явилося понад 4000 нових бізнес-об'єктів, 307 промислових підприємств розширили виробничі потужності, відкрито 12 сучасних шкіл, 20 дитячих садочків, 31 медичну установу. Кожен такий об'єкт – це елемент єдиної системи економічного розвитку, який створює робочі місця, збільшує бізнес-активність та формує якісний соціальний простір. Розвиток будівельної галузі – це шлях виходу з економічної кризи, адже кожна інвестована у будівництво гривня приносить державі у п'ять разів більше [4].

В Україні, після деякого спаду, сфера будівництва поживилася та продовжує розвиватися доволі активними темпами. У 2017 році відбулися позитивні зміни в прийнятті законів та реформ в будівництві, передусім це дерегуляція, спрощення дозвільних процедур для учасників будівельного ринку. За підсумками січня-червня 2017 року підприємства України виконали будівельні роботи на суму 36 млрд грн, індекс будівельної продукції по відношенню до аналогічного періоду 2016 року склав 124,6%. За підсумками півроку житлове будівництво зросло на 16,5%, нежитлове – на 27,3% [5].

Динаміка в сфері містобудування обов'язково дасть позитивний сигнал іноземним інвесторам, що в українське будівництво можна вкладати кошти. Кількість збудованих об'єктів – кращий доказ вірності курсу, який обрала країна. За інформацією територіальних органів Держархбудінспекції за 2016-2017 роки в Україні прийнято в експлуатацію майже 24 тис. нових приватних, садибних та дачних будинків, 1300 нових багатоквартирних будинків, оновлено 2 тис. км водогону та прокладено 4,5 тис. км вуличного освітлення. За кількістю нового житла лідирують Київська, Рівненська та Львівська області.

Крім того, на місцях стрімко розвивається альтернативна енергетика: за інвестиційні кошти встановлюють сонячні батареї, вітряки, твердопаливні котли, перш за все, в закладах соціальної сфери. За рік в Україні з'явилося понад 130 об'єктів, що використовують нетрадиційні джерела енергії. Найбільш інноваційними зарекомендували себе громади Львівщини, Луганщини, Вінниччини, Івано-Франківщини та Дніпропетровщини [7].

Підраховано, що близько 40% паливно-енергетичних ресурсів країни витрачається на експлуатацію житлових і громадських будівель. У сучасних умовах такий високий рівень споживання є неприйнятним з точки зору конкурентоздатності держави та національної безпеки. Втішним, однак, є той факт, що саме ця сфера має найбільший потенціал в плані скорочення енергоємності [8].

Враховуючи наведене вище, можна сказати, що будівельна галузь в Україні за останні роки набирає швидких темпів розвитку, а для ефективного розвитку будівельного підприємства необхідно запроваджувати інноваційні технології. Так як в Україні гостро постає питання енергозбереження та дотримання нормативних вимог Європейського рівня, доцільним буде впроваджувати все більше інноваційних методів будівництва та в подальшому взагалі перейти до будівництва «енергонезалежних будинків» використовуючи сучасні енергоефективні та енергозберігаючі матеріали.

Щоб бути конкурентоспроможним підприємством у будівельній галузі необхідно не лише вміти економно збудувати будинок, а й зробити це так щоб експлуатація будинку теж була економною, тобто енергоефективною.

Література:

1. Дегтярьова І.Б. Досвід європейського союзу у формуванні інноваційної стратегії сталого розвитку / Мельник Л.Г., Дегтярьова І.Б., [Електронний ресурс] // Проблеми управління інноваційним розвитком. – Режим доступу http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_1_190_200.pdf.
2. Дріль Н.В. Напрямки інноваційного процесу в будівництві України. / Торкатюк В.І., Хорошко І.О, Железнякова І.Л., Чорноморденко Т.В., Кухтін К.В. [Електронний ресурс] // Синергетичні аспекти формування економічних параметрів будівельних структур в умовах ринку. – Режим доступу <http://eprints.kname.edu.ua/29768/1/20.pdf>
3. Савенко В.І. Енергозберігаючі технології та система управління якістю будівельно-монтажних робіт/ В.І. Савенко, Л.В. Коваль, Д.Я. Кислюк та ін.// Зб. тез ЛНТУ, Луцьк, 2013. – С. 182-184.
4. Норкіна Т.П. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств будівельної галузі / Т.П. Норкіна, З.О. Скарбун // Економіка будівництва і міського господарства. – 2013 –Т.9. – №1. С. 55-62.
5. Олейніков О. Перспективи будівельного ринку [Електронний ресурс] // Український інженерно-технічний центр, 2017. – Режим доступу: http://etcu.com.ua/ua/statti/perspektivi_budivelnogo_rinku.html.

6. Кудрявцев О. Перша будівельна експертиза [Електронний ресурс] // Будівельні реформи які змінюють країну – 2017. – Режим доступу: <http://pbe.com.ua/budivelni-reformy-b10>.
7. Енергозбереження: альтернативи немає [Електронний ресурс] // ТОВ «Бауміт Україна». Baumit Magazin. – Режим доступу: http://www.baumit.ua/upload/booklets/download/Magazin_2015_.pdf.
8. Будівельний конгрес 2017 [Електронний ресурс] // Майбутнє будівельної галузі. – Режим доступу: <https://ckp.in.ua/events/16370>.

Науковий керівник: Сорочак Олег Зіновійович, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка»

*Коцюбинська Катерина
Володимирівна
студентка групи ФБД 15-4 кафедри
фінансових ринків, Університет
ДФС України, м. Ірпінь*

ЩОДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕНЕДЖМЕНТУ УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах відмінності чоловічих та жіночих соціальних ролей формуються специфічною природою чоловічого та жіночого, відмінностями психофізіологічного характеру та більш розглядають поняття «лідерства» та його зв'язок з поняттям «керівництва», а також поняття «управлінської діяльності», механізм реалізації поведінкових характеристик працівників різної статі. На сьогодні гендерні дослідження в тренді та користуються увагою дослідників, різних сфер.

На даний момент, особливого значення набула проблема ефективного управління персоналом, серед багатьох інших практичних проблем менеджменту організацій. Оскільки цей напрям менеджменту вже давно став спеціалізованим, сьогодні найбільш актуальним є його поведінковий та гендерний аспект.

Дослідженню різних аспектів проблеми гендерних відмінностей присвячено значну кількість наукових праць, розробляється тематика гендерного аналізу різних аспектів інтелектуальної та соціальної діяльності у працях: В. Успенської, А. Тьомкіна, А. Посадської, Н. Римашевської. Соціально-психологічний контекст дослідження мужності і жіночості та їх

співвідношення притаманний працям : Т. Говоруна, І. Кона, С. Хаббеля, Б. Цимбалістого, М. Шлемкевича В. Геодакяна та інших.

До головних принципів сучасного менеджменту можна віднести: вибір форми поведінки, стиль і тактика поведінки з погляду моральних та естетичних цінностей, особиста поведінка, міра відповідальності, як показники духовної культури особистості, сфери й рівні поведінки за відповідними моральними нормами [1].

Управлінська діяльність – сукупність скоординованих заходів та дій, які направлені на досягнення певної мети в межах організації. Головним суб'єктом та об'єктом управлінської діяльності виступає людина. Тому управлінські дії спрямовані на облік всього різноманіття психологічних факторів, які виникають в управлінському процесі. Вони вимагають обліку індивідуальних, соціальних, психофізіологічних, мотиваційних особливостей особистості, сприяють росту соціальної, економічної та моральної ефективності в діяльності певної організації.

Управління будь-яким колективом, організація внутрішньо групового життя пов'язані з проблемою лідерства та керівництва. Керівництво – здійснюваний індивідом або колективним суб'єктом соціально-психологічний вплив на інших людей з метою структурування дій і відношень в групі. Феномен керівництва може бути тотожним з феноменом лідерства, але може вступати з ним у конфлікт. В психологічному словнику знаходимо наступне визначення: «Лідерство – відношення домінування та підкорення, впливу та наслідування в системі міжособистісних явищ в групі» [2].

В нашій економіці переважає гендерна асиметрія, що привела до прихованої дискримінації жінок у сфері управління. Вона помітно виявляється при гендерному аналізі різних рівнів управління. Якщо в нижчих і середніх ланках частка жінок в апараті управління є значущою, і це ні у кого не викликає здивування та запитань, то представництво жінок на вищому рівні управління у край незначне.

Керівникові доводиться враховувати стереотипні уявлення про "чоловіче" та "жіноче", відповідно до очікувань співробітників та управління організації в цілому. При цьому на перше місце повинні ставитися незалежні від статі базові цінності: створення об'єктивних умов для особового і професійного розвитку всіх співробітників, організації, спокійна та виважена атмосфера, доцільність рішень керівництва і передбачуваність реакції співробітників [4].

Особливості притаманні жіночим та чоловічим колективам в організації

Жіночий колектив	Чоловічий колектив
<ul style="list-style-type: none"> • заробіток не є основною метою • важливе кар'єрне зростання та самовдосконалення • надмірна емоційність • чуйність та похвала, відкритість в колективі • увага до дрібниць та деталей • небажання ризикувати • відсутність моменту змагання • мовна активність, що не має професійного відношення 	<ul style="list-style-type: none"> • заробіток є основною метою • цінування у кар'єрі престиж посади та статус • стриманість та лаконічність • притупленні відчуття, надмірна дружба в колективі – відсутня • уміння бачити ситуацію у великих масштабах • присутній момент змагання • бажання новизни, момент азартності

Джерело: складено автором на підставі досліджуваних джерел

Наукові теорії, які стосуються гендерного вивчення менеджерів в цілому можна віднести до одного з трьох напрямків:

- 1) домінування гендерного фактора над лідерською позицією.
- 2) домінування лідерської позиції над гендерним фактором.
- 3) рівноцінність гендерного фактора та лідерської позиції.

Перспективними напрямками вважаються статусна та соціально-рольова теорії гендерних відмінностей лідерів. Не існує універсальної теорії, яка би підтвердила всі експериментальні дані [3].

Ця теорія передбачає зміну ціннісних орієнтирів і перегляд багатьох сталих уявлень. Гендерний підхід, як багатогранне бачення процесу організації, що передбачає діалог представників різних статей з урахуванням форми їх взаємодії, повинен посісти чинне місце в сучасній науці управління. Саме врахування гендерного аспекту збагатить культуру управління персоналом й допоможе їй своєчасно й адекватно реагувати на зміни в соціальному, політичному, економічному житті держави.

Отже, проблема рівноправності жінок і чоловіків дедалі набуває більшого значення. Для вирішення цієї проблеми, для ефективного менеджменту управління різноманітністю, що виникає в результаті гендерної рівності, різні структури, організації мають набути нових рис демократизму й правотворення. Рівність при працевлаштуванні забезпечує представництво всіх категорій населення у складі робочої сили. Але

виникає необхідність правильно застосовувати різноманітність робочої сили, що створюється в результаті використання рівних прав.

Література:

1. Гендерна рівність – запорука розвинутого суспільства / Режим доступу: <http://genichesk-rda.gov.ua/index.php?option=com> [Електронний ресурс].
2. Дороніна М. С. Основні фактори, що формують поведінку персоналу / М. С. Дороніна, В. І. Ковальова // Коммунальное хозяйство городов: научн.-техн. сб. Сер.: «Экономические науки». Вып. 78. – К.: Техніка, 2007. – С. 348–354.
3. Кодацька Н.О., Університет митної справи та фінансів\ «Гендерний підхід в управлінні персоналом», 2015 .
4. Лєскова Л.Ф., старший викладач кафедри соціальної роботи , Чернігівського національного технологічного університету м. Чернігів «Характерні соціальні риси та особливості жіночого менеджменту».
5. Чемеринська Дзвіна Іванівна, науковий кореспондент Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України\ «Гендерні Відмінності В Поведінці Керівника: Особливості Жіночого Управління», 2015.

Науковий керівник: Шевчук Юлія Василівна, ст. викладач кафедри фінансових ринків, Університет ДФС України, м. Ірпінь

*Бандюк Анна Миколаївна
студентка групи ОА-14,
Центральноукраїнський
національний технічний університет*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА КЛЮЧОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах ринкової економіки важливого значення для юридичних та фізичних осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, набуває комплексний економічний аналіз. Він дозволяє оцінити ефективність діяльності, виявити недоліки та перспективи розвитку, прийняти обґрунтоване управлінське рішення, що і обумовлює його актуальність.

Питанням розвитку економічного аналізу в умовах поглиблення ринкових відносин присвячено значну кількість праць вітчизняних та зарубіжних вчених: Домбровської Н.Р., Поповича П.Я., Лисенко Р.С., Сіменко І.В., Косової Т.Д., Гречиної І.В., Ангеліної І.А., Ващенко Л.О. та інших [1; 2].

Метою статті є виявлення проблем розвитку сучасного економічного аналізу та окреслення основних напрямків їх вирішення.

В період переходу до ринкових відносин перед економічним аналізом, як наукою, постали такі проблеми: нестабільність законодавчої бази, зокрема, в частині фінансових та податкових аспектів; недостатнє усвідомлення значення необхідності та важливості застосування економічного аналізу в діяльності підприємства; традиційна методологія порівняння планових і фактичних показників морально застаріла і не відповідає реаліям сучасної господарської діяльності; відсутність об'єктивних статистичних закономірностей, придатних як для цілей управління діяльністю підприємств, так і для цілей економічного аналізу.

Від того, наскільки коректно проведено аналіз, залежить ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Особливої актуальності набувають методи рейтингового оцінювання, аналізу ефективності бізнес-процесів, матричний аналіз. Проблема неплатоспроможності багатьох підприємств обумовлює потребу у виявленні причинно-наслідкових взаємозв'язків між економічними

показниками, в об'єктивній ідентифікації ознак банкрутства за допомогою діагностичного аналізу. Методика діагностичного аналізу є недостатньо розробленою, потребують уточнення система показників, методи і процедури аналізу.

Виходячи з поставлених проблем, у першу чергу доцільно реалізувати наступні підходи щодо їх подальшого вирішення та заходи вдосконалення організації і методики економічного аналізу: враховуючи постійні зміни у законодавстві, доцільно приділяти важливе значення проведенню оперативного аналізу; необхідно виділити єдину систему показників для оцінки ефективності діяльності підприємств та їх структурних підрозділів, приділяти більше уваги аналізу конкретних локальних об'єктів; застосовувати досвід розвинутих країн при розробці методичних та організаційних засад удосконалення економічного аналізу; використовувати прийоми дослідження, адаптовані до ринкових умов.

Отже, подальший розвиток економічного аналізу потребує фундаментального перегляду низки методологічних підходів, збагачення його концептуальних положень результатами вітчизняних і західних наукових розробок, адаптованих до національних умов.

Література:

1. Косова Т.Д. Організація і методика економічного аналізу [Текст] / Косова Т.Д., Гречина І.В., Ващенко Л.О. – ДонНУЕТ, 2012. – 80 с.
2. Петрицька О.С. Напрями розвитку економічного аналізу в сучасних умовах [Текст] / О.С. Петрицька // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. - №4 (16) – 131- 136 с.

Науковий керівник: Лисенко Алла Миколаївна, канд. екон. наук, доцент,
Центральноукраїнський національний технічний університет

*Гнидюк Маргарита Геннадіївна
студентка, Криворізький
економічний інститут ДВНЗ
«Київський національний
економічний університет ім. Вадима
Гетьмана»*

*Кучерова Тетяна Петрівна, старший
викладач, Криворізький економічний
інститут ДВНЗ «Київський
національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»*

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ОБҐРУНТУВАННІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Провідну роль в управлінні виробництвом відіграє прийняття рішень, ефективність яких є неодмінною умовою успішного функціонування підприємства. Враховуючи, що рішення завжди повинно привести до конкретних дій, особа, що приймає рішення, повинна бути впевнена в обґрунтованості своїх дій. Звідси стає зрозумілим прагнення кожного керівника отримати в своє розпорядження якомога більше інформації, щоб максимально гарантувати себе від можливих невдач. Якість рішення значною мірою залежить від повноти і якості інформації.

Первинним джерелом економічної інформації служать дані бухгалтерського, статистичного і оперативного обліку. Однак вищезазначена інформація не може бути безпосередньо використана органами управління для вироблення рішень. Вона не дає можливості осмислити стан і розвиток господарських явищ і процесів, не дозволяє оцінити резерви виробництва, розробити заходи щодо перспективних напрямків діяльності підприємства. Ці та інші задачі управління вирішує економічний аналіз, який на підставі первинних даних та спеціальних прийомів дозволяє отримати таку інформацію, таку систему показників, яка може безпосередньо використовуватися в управлінні виробництвом.

Економічний аналіз, як і планування, організація, облік, контроль, координація (регулювання), мотивація є функцією управління. Як функція управління, економічний аналіз орієнтований насамперед на оцінку виконання зобов'язань і стану підприємства, виявлення і реалізацію

резервів виробництва і, що найголовніше, на обґрунтування управлінських рішень.[1]

Прийняття будь-якого рішення повинні передувати аналітичні розрахунки, тому кожен представник апарату управління повинен бути добре обізнаний в теорії і особливо в методології економічного аналізу[3].

Практика підтверджує, що за допомогою економічного аналізу можна дати повну характеристику об'єкта управління; результати економічного аналізу служать цілям управління як засіб обґрунтування управлінських рішень і одночасно як засіб контролю за їх виконанням. Накопичені за допомогою економічного аналізу знання про закономірності розвитку об'єкта дослідження сприяють підвищенню ефективності виробництва, поповнюють систему знань науки управління.

Процес прийняття рішення показує на значну роль економічного аналізу в його обґрунтованості, особливо на етапі оцінки і аналізу варіантів, який дозволяє відібрати найкращий варіант для подальшого порівняння результатів з поставленою задачею (метою). При цьому задачею аналізу є правильне обґрунтування мети і системи обмежень для кожного варіанта управлінських рішень, відбір оптимального варіанта[2].

Отже,багатогранність економічних явищ (процесів), особливо в сучасних умовах, висуває нові вимоги до економічного аналізу. В ринкових умовах економічний аналіз повинен бути орієнтований не на пояснення фактичного стану підприємства за даними періодичної звітності, а служити джерелом обґрунтування управлінських рішень.

Література:

1. Цигилик І.І. Економічний аналіз - основний чинник підвищення ефективності підприємницької діяльності // Актуальні проблеми економіки. - 2003. - №7. - С. 90-91.
2. Захарченко В.І. Економічний аналіз процесів ринкової трансформації багатостадійних промислово-територіальних систем // Актуальні проблеми економіки. - 2004. - №6. - С. 33-35.
3. Мних Є.В. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації // Бухгалтерський облік та аудит. - 2006. - №1. - С. 59.

*Гнидюк Маргарита Геннадіївна
студентка, Криворізький
економічний інститут ДВНЗ
«Київський національний
економічний університет
ім.В.Гетьмана»*

*Шубенко Єлизавета Сергіївна
асистент, Криворізький економічний
інститут ДВНЗ «Київський
національний економічний
університет ім.В.Гетьмана»*

ЗВІТНІСТЬ, ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Управління підприємством – це складний і багатогранний процес. Власникам підприємства, його інвесторам та менеджерам постійно доводиться приймати управлінські рішення, від яких залежать не тільки результати поточної діяльності, а й саме існування підприємства як суб'єкта фінансово-господарської діяльності на ринку. Для прийняття будь-якого управлінського рішення необхідно мати об'єктивну інформацію.

Фінансова звітність є складовою частиною бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період, тобто, відображає різні аспекти господарських операцій і явищ.[1]

Аналітичне дослідження бухгалтерських звітів розкриває причини досягнутих успіхів і недоліків у роботі кожного підприємства, допомагає намітити шляхи вдосконалення її діяльності. Повний всебічний аналіз звітності потрібен, перш за все, власникам для оцінки своєї діяльності та прийняття зважених управлінських рішень, прийняття яких у багатьох випадках є мистецтвом знаходження ефективного компромісу. [4]

Приймаючи багато управлінських рішень, керівники підприємства відчують нестачу в необхідному інформаційному забезпеченні.[2] Працівники бухгалтерської служби надають інформацію керівникам у вигляді фінансової звітності. А для керівників необхідним є перегрупувати фінансові звіти в управлінські за цільовим призначенням, що дає можливість керівництву правильно тлумачити фінансову звітність

і на її підґрунті приймати ефективні управлінські рішення, та оцінити, наскільки базові показники звітності відповідають поставленим на тому чи іншому етапі завданням, окреслити перспективи зростання підприємства, скоординувати довгострокові і короткострокові цілі його розвитку, стратегію і тактику дій, прогнозувати майбутні показники.[3] Витрати, доходи та фінансові результати діяльності підприємства знаходять відображення у фінансовому обліку та перегруповуються в управлінському обліку за їхнім цільовим призначенням (за видами продукції, замовленнями, господарськими процесами, стадіями виробництва, центрами відповідальності, сферами діяльності, регіонами реалізації тощо)

Отже, значення управлінського обліку зростає з розвитком ринкових-відносин, підвищенням рівня динамічності і глобалізації довколишнього підприємницького середовища та загостренням конкуренції, у зв'язку з чим підвищується відповідальність менеджерів за обґрунтоване прийняття стратегічних і поточних управлінських рішень, які засновані на даних про фінансово-майновий стан підприємства.

Література:

1. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні : Навчально-практичний посібник / під ред. С.Ф.Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ «Баланс – Клуб», 2010, 832 с.
2. Лагун М.І. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємств у контексті прийняття управлінських рішень // Формування ринкових відносин в Україні – 2007 – №7 (74) – с. 16-20.
3. Василенко В.О. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003 - 420с.
4. Олексів І.Б. Метод прийняття управлінських рішень на засадах компромісного розв'язання //Актуальні проблеми економіки.- 2004 - № 12 - с. 142 – 149.

*Долібська Марія Василівна
магістр Інституту економіки та
управління в нафтогазовому
комплексі Івано-Франківського
національного технічного
університету нафти і газу*

*Коцкулич Тетяна Ярославівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри обліку і аудиту Івано-
Франківського національного
технічного університету нафти і
газу*

ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

На даний час галузь охорони здоров'я в Україні майже повністю залежить від фінансування держави, тому питання впровадження досвіду комерціалізації послуг є особливо актуальним. Враховуючи те, що комерційний підхід в медицині почали практикувати недавно, ще не має чітко встановлених для медичних закладів положень щодо складання калькуляції для визначенні собівартості платних послуг.

Бюджетні медичні заклади традиційно надаються такі платні медичні послуги, як проведення медоглядів, зокрема профілактичного медогляду, медогляду на право водія та на право носіння зброї; проведення аналізу крові (на визначення групи крові, на визначення цукру); проведення бактеріологічних аналізів (обстеження на кишкову групу, дослідження на стафілокок).

У проекті наказу «Про затвердження Методики визначення вартості медичних послуг» зазначено, що вартість медичних послуг визначається на підставі планових витрат закладу. До планової собівартості медичних послуг включають: прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, адміністративні витрати, непрямі загальновиробничі витрати. [1]

Загалом до прямих витрат належать витрати, які безпосередньо пов'язані з наданням медичної послуги – вартість лікарських засобів, допоміжних матеріалів. Ці витрати можуть бути закладені безпосередньо у собівартість медичної послуги. Непрямі – витрати, що неможливо чітко віднести до вартості конкретного випадку надання медичної допомоги: утримання та експлуатація обладнання, загальногосподарські витрати. Таким чином, собівартість медичних послуг – це сукупність фактичних витрат закладів охорони здоров'я, пов'язаних з наданням медичної

послуги виходячи з затраченого часу, матеріалів та інших витрат виражені у грошовому вимірнику.

Одним з поширених методів калькуляції є обчислення собівартості на основі послідовного розподілу витрат. Його суть полягає в тому, що витрати обслуговуючих підрозділів розподіляються між основними підрозділами, які безпосередньо надають послуги. Даний процес відбувається в декілька етапів:

- накопичення прямих витрат по всіх підрозділах,
- визначення бази розподілу непрямих витрат,
- розподіл непрямих витрат і перенесення вартості обслуговуючих підрозділів на вартість основних. База розподілу накладних витрат залежить від виду та носіїв витрат.

Більш простим у використанні є метод прямого розподілу непрямих витрат, тобто витрати підрозділів, які обслуговують списуються на витрати основних без врахування взаємних послуг.

М.В.Рета відзначає, що технологія розрахунку собівартості в закладах охорони здоров'я – трудомісткий процес, який залежить від наявності довідника процедур з розписаними прямими витратами, відомості про норми накладних витрат, оцінки на комунальні послуги, підтримання в актуальному стані штатних розкладів. [2]

Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок про те, що ціна на платну послугу складатиметься із собівартості послуги, податку на додану вартість, рівня рентабельності, що встановлюється в межах, затверджених органами місцевої виконавчої влади.

Клименко О.М. вважає доцільним витрати медичної установи ураховувати по центрах відповідальності з підрозділом на змінні і постійні. Перевага розрахунку собівартості по змінним витратам полягає у тому, що виробничі накладні витрати (витрати на утримання і експлуатацію будівель, утримання управлінського персоналу) є постійними в лікарні і прямо не залежать від обсягу медичних послуг, що надаються. [3]

Вважаємо, що доцільним є використання функціонального підходу – тобто дотримання принципу «продукт споживає функцію, а функція споживає витрати», який лежить в основі калькулювання АВС. Такий підхід, незважаючи на трудомісткість його впровадження, надасть можливість максимально точно обчислити собівартість будь-яких медичних послуг і таким чином призначати справедливую ціну

Групування витрат на надання медичних послуг проводять на рахунках 8 класу «Витрати», зокрема, використовують субрахунок 811 «Видатки за коштом, отриманими як плата за послуги».

У структурі витрат бюджетних коштів найбільш питому вагу займають виплати зарплати і відрахування на соціальні заходи, а інші не

менш важливі потреби (придбання медикаментів, оновлення обладнання) залишаються незадоволеними. Застосування платних послуг дозволить раціонально використовувати кошти від їх реалізації на задоволення цих потреб.

Таким чином, калькуляція собівартості медичних послуг є важливим фактором прийняття ефективних управлінських рішень. Адже такі розрахунки допомагають встановити склад і вартість витрат на певну медичну послугу, а також демонструють ефективність медичних програм, бюджетування, ціноутворення.

Література:

1. Проект наказу МОЗ України «Про затвердження Методики визначення вартості медичних послуг»; [Електронний ресурс] / Сайт Міністерства охорони здоров'я. — Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.
2. Рета М.В. Сучасні методи калькулювання собівартості робіт і послуг бюджетних установ / М.В. Рета // Дослідження та оптимізація економічних процесів: кол. монографія /ред. О.В. Манойленко. — Харків:ТОВ «Щедра садиба плюс», 2013.
3. Клименко О.М. Вдосконалення калькулювання платних послуг у медичних установах / О. М. Клименко // Формування ринкових відносин в Україні - 2014. - №1.

*Захарченко Юлія Петрівна
студентка групи ОА-14,
Центральноукраїнський
національний технічний університет*

МЕТОД ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Метод економічного аналізу являє собою науково обґрунтовану систему теоретико-пізнавальних категорій, принципів, способів та спеціальних прийомів дослідження, які базуються на діалектичному методі пізнання і спрямовані на прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Діалектичний метод пізнання передбачає розгляд всіх явищ, котрі досліджуються, в їх взаємозв'язку та взаємозалежності, зміні та розвитку.

Невід'ємним елементом методу економічного аналізу є його науковий інструментарій, тобто сукупність загальнонаукових та специфічних способів і прийомів дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Виокремити прийоми та способи, які притаманні конкретній економічній науці, практично неможливо. Так, в економічному аналізі застосовуються різні прийоми, які були спочатку

розроблені в межах інших економічних наук (статистики, математики, програмування) [1, с. 451].

Незважаючи на значні наукові надбання в теорії та методології економічного аналізу, які висвітлені в працях Білика М.С., Болюха М.А., Бутинця Ф.Ф., Горбатюка М.І., Житної І.П., Загороднього А.Г., Кіндрацької Г.І., Мниха Є.В, Чумаченка М.Г. та багатьох інших [1; 2], метод економічного аналізу та його особливості потребують деталізованого вивчення.

Метод економічного аналізу реалізується через сукупність технічних прийомів, способів і правил обробки інформації та зумовлюється метою, завданнями, вимогами, змістом дослідження. Його основними особливостями є:

- системний підхід до вивчення об'єктів аналізу;
- необхідність постійних порівнянь, дослідження причинно-наслідкових взаємозв'язків та внутрішніх протиріч;
- встановлення тісного зв'язку та забезпечення виміру впливу факторів на результати діяльності.

Криза економіки України потребує необхідність активізації аналітичної роботи, адже економічний аналіз дає змогу виявити й кількісно виразити залежності між результатами діяльності підприємств та витраченими ресурсами. Ринкові відносини потребують ґрунтовного аналізу ринкових ситуацій з метою визначення принципів дії ринкових механізмів. У розвинутих країнах такий аналіз виявив низку об'єктивних закономірностей. У результаті відбулась переорієнтація виробництва і, як наслідок, попиту. Почалось становлення ринку покупця – практичне втілення концепції маркетингу.

Для виправлення диспропорцій на мікро- та макрорівнях економічний аналіз необхідний як засіб контролю. Аналітичні розрахунки важливо здійснювати з урахуванням фактичного стану суспільства та економіки, а також досвіду високо розвинутих країн. При цьому необхідно брати до уваги специфічні особливості матеріально-технічної бази, сформовані основи приватної власності та її правового захисту.

Література:

1. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 680 с.

2. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. – Львів: “Магнолія Плюс”, 2006 – 428 с.

Науковий керівник: Лисенко Алла Миколаївна, канд. екон. наук, доцент,
Центральноукраїнський національний технічний університет

*Сарапіна Ольга Андріївна
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту і
оподаткування, Херсонський
національний технічний
університет, м. Херсон*

*Пінчук Тетяна Анатоліїна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри обліку, аудиту і
оподаткування, Херсонський
національний технічний
університет, м. Херсон*

*Юсупов Артем Марсельович
магістр спеціальності «Облік і
оподаткування», Херсонський
національний технічний
університет, м. Херсон*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ І ЗОБОВ’ЯЗАНЬ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Ефективний контроль за діяльністю бюджетних установ та організацій передбачає виявлення причин порушень, що виникають у процесі управління державними фінансами та державною власністю, а також вплив на прийняття рішень щодо запобігання тим чи іншим порушенням.

Основним джерелом інформації про діяльність бюджетних установ і організацій є дані бухгалтерського обліку та складена на їх основі бюджетна, фінансова та інші види звітності. Саме тому на перший план виходить необхідність забезпечення об’єктивності, достовірності та реальності показників бухгалтерського обліку та звітності установ та організацій, що досягається шляхом проведення інвентаризації.

Неможливо не відмітити важливу роль інвентаризації в контролі за збереженням майна, повнотою відображення в обліку зобов'язань, дотриманням положень про матеріальну відповідальність, станом і оцінкою господарських засобів та їх джерел для забезпечення достовірності даних обліку та звітності.

Порядок проведення інвентаризації активів та зобов'язань регулюється Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.14 р. № 879 [1], та є єдиним для всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Інвентаризація в бюджетній установі (організації) може мати певні галузеві особливості, але головні особливості стосуються її документального оформлення.

Результати інвентаризації майна та зобов'язань бюджетної установи фіксуються у відповідних актах, описах та відомостях, форми яких затверджені Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації» від 17.06.15 р. № 572 [2], у складі наступних форм:

- Інвентаризаційний опис необоротних активів;
- Інвентаризаційний опис запасів;
- Інвентаризаційний опис матеріальних цінностей, прийнятих на відповідальне зберігання;
- Звіряльна відомість результатів інвентаризації необоротних активів;
- Звіряльна відомість результатів інвентаризації запасів;
- Акт про результати інвентаризації грошових коштів;
- Акт інвентаризації наявності грошових документів, бланків документів суворої звітності;
- Акт інвентаризації наявності фінансових інвестицій;
- Акт інвентаризації розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- Акт інвентаризації дебіторської або кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув і яка планується до списання;
- Акт інвентаризації розрахунків щодо відшкодування матеріальних збитків;
- Протокол інвентаризаційної комісії.

Зазначений наказ також передбачає застосування окремих спеціальних інвентаризаційних форм, зокрема, для:

- державного майна на списання - акт інвентаризації об'єктів державної власності, що пропонуються до списання (додаток 2 до Порядку списання об'єктів державної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.07 р. № 1314 [3]);

- державного майна на продаж - акт інвентаризації основних фондів (засобів), які пропонуються до відчуження (додаток 2 до Порядку відчуження об'єктів державної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.06.07 р. № 803 [4]);

- об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів - інвентаризаційний опис об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-4, затверджена Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» від 22.11.04 р. № 732 [5]);

- грошових коштів - акт про результати інвентаризації наявних коштів (додаток 7 до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 15.12.04 р. № 637 [6]).

Узагальнюють результати проведеної перевірки в протоколі інвентаризаційної комісії (додаток до Наказу № 572). У цьому протоколі фіксують відомості про причини та осіб, винних у недоліках, втратах і надлишках, а також вказують заходи, вжиті стосовно винуватців.

Крім того, в протоколі обов'язково наводять відповідні висновки і пропозиції за результатами проведеної інвентаризації.

Отже, дослідивши процес проведення інвентаризації активів та зобов'язань в бюджетній установі (організації), можна зробити наступні висновки.

Головними особливостями інвентаризації в бюджетній установі (організації) є застосування специфічних типових форм та особливий порядок документування її результатів. Як наслідок, ефективність заходів в бюджетній сфері з протидії правопорушенням з державною власністю, зі стягнення з винних осіб завданих державі збитків, знаходиться в прямій залежності від якісного документування проведення та результатів інвентаризації, оскільки лише оформлені належним чином документи можуть бути доказами при розслідуванні зловживань компетентними органами та при розгляді справи в суді.

Література:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.14 р. № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.
2. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації» від 17.06.15 р. № 572 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0788-15>.

3. Порядок списання об'єктів державної власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.07 р. № 1314 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1314-2007-п>.
4. Порядок відчуження об'єктів державної власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 06.06.07 р. № 803 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/803-2007-п>.
5. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» від 22.11.04 р. № 732 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04>.
6. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15.12.04 р. № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>.

Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

*Дума Людмила Василівна
аспірантка кафедри економічної
кібернетики та інформатики,
Тернопільський національний
економічний університет*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ

Процес формування сучасної системи прогнозування регіонального розвитку в Україні проходив в умовах масштабного державного перетворення і перелаштування. Змінна політичного режиму і реформування економіки регіонів України, що починалась в 90-х роках минулого століття, привели до інверсії ролі територій у системі державного управління. Регіони, які раніше мали вкрай обмежені права в господарській сфері, отримали право самостійно приймати політичні, економічні, соціальні, культурні та інші рішення.

Мета даного дослідження полягає в отриманні ефективного інструменту для визначення основних орієнтирів і напрямів регіональної політики, а також вдосконалення системи прогнозування соціально-економічного розвитку регіону, формування пропозицій щодо поліпшення її організації і функціонування.

Проблемами соціально-економічного прогнозування велику увагу приділяють фундаментальні праці вітчизняних вчених: І.В. Бестужева-Лади, В.В. Івантера, В.В. Котілко, А.А. Кугаєнко, Б.Н. Кузик, В.Н. Цигічко, Ю.М. Швирковим, Ю.В. Яковця та інших, які узагальнили існуючий світовий досвід, а також розвинули результати досліджень в області прогнозування.[1]

До числа найбільш відомих зарубіжних авторів, які розглядали економічне прогнозування в різних аспектах і особливості розвитку регіональної економіки, слід віднести У. Айзарда, А. Вебера, О. Гелмера, І. Гілбоа, Т. Гордона, Ф. Дентона, М. Кендела, К. Кернса, В. Леонтьєва, А. Льоша, К. Льюїса, Д. Моррелла, А. Райтс, Т. Сааті, Б. Спенсера, Г. Тейл, Д. У. Уінчирса, Д.Е. Ханка, Е. Янча і ін[3].

Прогнози, що мають наукове обґрунтування, повинні лежати в основі планових рішень органів державної влади щодо реалізації соціально-економічної політики на території регіону, визначати основні

напрямки його майбутнього розвитку, місце та роль в загальноукраїнському економічному просторі.

Накопичений досвід централізованого прогнозування народногосподарського комплексу на першому етапі реформування державного устрою України не був прийнятий до уваги, як такий що не відповідає ринковому характеру розвитку економіки.

На сучасному етапі впроваджені основні елементи системи прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України, існують фрагменти даної системи, які ефективно функціонують в окремих регіонах, однак в цілому система регіонального прогнозування вимагає істотної модернізації.

При прогнозування соціально-економічного розвитку українських регіонів в основному застосовуються традиційні методологічні підходи, розроблені для підготовки прогнозів на короткостроковий та середньостроковий періоди. При цьому на практиці переважно використовуються прогностичні методи екстраполяції сформованих трендів на 3-5 років на короткострокову та середньострокову перспективу, скориговані з урахуванням експертних оцінок. Разом з тим сучасна наука має в своєму розпорядженні широкий арсенал засобів, що дозволяють здійснювати наукове прогнозування соціально-економічних процесів на основі глибокого ретроспективного аналізу їх розвитку за тривалий період часу, формуючи детальне уявлення про природу досліджуваних процесів і закономірності їх розвитку[1].

Наявність проблем практичного застосування наукових методів регіонального прогнозування вказує на необхідність вдосконалення прогностичної діяльності шляхом розширення і модернізації використовуваного інструментарію.

В ході аналізу сучасної системи прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України були виявлені фактори, які суттєво стримують розвиток регіональних прогностичних досліджень: недоліки правового регулювання; недостатні повнота і якість вихідних для прогнозування даних; невеликий період заснування прогнозу; недосконалість методик прогнозування, недостатнє використання методів економіко-математичного моделювання; відсутність єдиної для регіонів України методологічної платформи регіонального прогнозування, програмного забезпечення, інформаційного простору; не передбачений моніторинг фактично досягнутих прогностичних параметрів з боку незалежного органу.

Оцінка ключових соціально-економічних показників регіонального розвитку з урахуванням тривалого ретроспективного періоду показала, що Подільський економічний регіон за останні 20 років суттєво втратив свій потенціал розвитку, який історично був закладений в виробничих

секторах економіки: промисловості та сільському господарстві. Частка продукції виробничих видів економічної діяльності в структурі економіки краю скорочується, все більше поступаючись торгівлі і сфері послуг. Проте, 36% зайнятого населення краю все ще орієнтовані на працю в виробничих секторах з рівнем доходу нижче середнього по регіонах України[2].

У такій ситуації в регіоні буде спостерігатися відтік найбільш активного населення працездатного віку в більш розвинені регіони України або за кордон.

Література:

1. Тищенко О.П. Регіональні диспропорції: сутність, методологія визначення та оцінка / О. П.Тищенко // Економічна теорія: науковий журнал . –10/2011 . – №4 . – С. 55-64.
2. Україна 2020.Стратегія національної модернізації./ Розпорядження Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/consult/old/show_fullbill/956
3. Леонтьев В. міжгалузевий аналіз впливу структури економіки на навколишнє середовище / В. Леонтьев, Д. Форд // Економіка і математичні методи. - 2012. - Т. VIII. - Вип. 3. - С. 370-400.

Науковий керівник: Буяк Леся Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та інформатики, Тернопільський національний економічний університет

*Бодня Дмитро Андрійович
студент, Університет митної
справи та фінансів*

*Поривай Артем Олександрович
студент, Університет митної
справи та фінансів*

КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі суспільство перебуває у стадії активного розвитку інноваційних процесів, де корпорації виступають яскравими економічними представниками національного та світового ринкового господарства. Їхні найвідоміші представники - транснаціональні корпорації (ТНК). З огляду на те, що корпорації впливають на активність інноваційних процесів у світі, найвідоміші західні школи економіки, фінансів і менеджменту з другої половини ХХ століття приділяють особливу увагу фінансам корпорацій та їх функціонуванню на фінансових ринках.

По всьому світу ТНК налічується близько 82 тисяч, які мають більше ніж 810 тисяч афілійованих структур у різних країнах світу та забезпечують зайнятість понад 77 млн. осіб [1].

В сучасному інформаційному суспільстві наука та освіта, у т. ч. фінансова, є визначальними факторами у формуванні інноваційного потенціалу національної економіки та його постійного розвитку. Залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку, а також інтеграція країни в міжнародні фінансові ринки безпосередньо залежить від рівня розвитку фінансів корпорацій у середині країни.

Передумовою пізнання корпоративних фінансів є те, що корпорацію розуміють як «інституційну (господарську) одиницю», яка функціонує в фінансово-економічному правовому середовищі. Виділяють основні чотири ознаки інституційної одиниці [1]:

- здатна приймати зобов'язання від свого імені та укласти угоди щодо майбутньої діяльності;
- повинна мати повний набір рахунків (включаючи баланс активів, фінансових зобов'язань та власного капіталу) і, якщо знадобиться, повинна вміти скласти змістовний з економічної точки зору набір рахунків;

- має можливість приймати економічні рішення та брати участь у фінансово-господарській діяльності, за яку несе відповідальність та підзвітна законодавству;

- володіє від свого імені товарами та активами, у тому числі фінансовими, та має право обмінюватися ними з іншими інституційними одиницями.

Тому корпорація є інституційною одиницею, яка створюється власниками (власником) задля отримання вигоди. Щодо вигоди, то мова перш за все йде про фінансову вигоду, проте в деяких випадках вона може бути і нефінансовою, але в кінцевому рахунку власники отримують фінансову вигоду. Наприклад, популярність компанії завдяки добрій рекламі, її доброчинності, інноваційній чи екологічній діяльності сприяє зростанню її фінансового результату. Корпорація може залишатися успішною довгий час, якщо буде враховувати інтереси власників, персоналу та суспільства.

Корпоративні фінанси виконують дві функції – вартісноформуючу та інформаційну, які тісно взаємопов'язані між собою. Маючи належну фінансово-економічну інформацію, та її дієвий обмін – це все є передумовою стійкого розвитку корпорації. Ризики, що виникають в діяльності корпорацій можливо мінімізувати за рахунок зниження невизначеності економічних відносин корпорацій. Корпорація може досягти зростання ринкової вартості своїх активів, якщо буде мати належну інформаційну базу, яка буде постійно поповнюватися та оновлюватися. Належна інформація є своєрідною гарантією розвитку фінансів корпорацій, так і ринкової економіки в цілому, але для цього мають бути наукові дослідження у даній сфері.

Основними напрямками наукових досліджень у сфері корпоративних фінансів мають стати застосування нових інформаційно-технічних засобів при прийнятті фінансових рішень у корпоративному секторі економіки, а також визначення прийнятних форм та методів фінансування підприємств, розробка критеріїв ефективного вкладення капіталу, аналіз та прорахунок фінансово-інвестиційних ризиків тощо [2].

Отже, останні два десятиріччя корпоративні фінанси піддаються впливу глобалізаційних процесів, розвиткові інформаційно-інноваційної економіки та циклічних економічних коливань. Двигуном інноваційної економіки, яка виступає яскравою ознакою сучасного інформаційного суспільства, є наукові знання. Важливу роль у розвитку інформаційного суспільства та його інноваційної економіки відіграють корпорації – лідери ринкових трансформацій. Тому у зв'язку з цим, система знань про корпоративні фінанси набуває особливого значення та використання, так як значною мірою визначає інноваційний потенціал національного господарства.

Література:

1. Рязанова Н.С. Корпоративні фінанси в умовах сучасного інформаційного суспільства / Н.С. Рязанова // Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання». – Кременчук, 2014. – 147 с.
2. Терещенко О. О. Корпоративні фінанси: сучасні тренди та виклики / О.О. Терещенко // Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку [Електронний ресурс] : Зб. матеріалів I Всеукр. Наук.-практ. конференції. — К. : КНЕУ, 2016. — 367 с.

Науковий керівник: Туболець Ірина Іванівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та страхування, Університет митної справи та фінансів

*Гойванюк Марина Петрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту банківської
діяльності, ДВНЗ „Київський
національний економічний
університет імені Вадима
Гетьмана”*

СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

До кризи в ЄС наглядова практика перебувала у компетенції національних наглядових органів і була індивідуальною, кожна країна-член ЄС залежала від ефективності нагляду в інших країнах ЄС.

Зростаюча інтеграція фінансових ринків та фінансова криза 2007–2008 рр. порушили важливі питання щодо необхідності створення системи Європейського банківського нагляду та здійснення наглядової практики на рівні ЄС наділивши Європейський Центральний Банк функціями щодо нагляду за банками в ЄС.

З цією метою в 2011 р. було створено Європейську раду з системних ризиків (European Systemic Risk Board, ESRB) та Об'єднаний комітет європейських наглядових органів (Joint Committee of the European Supervisory Authorities) [1].

У вересні 2012 року Єврокомісією було висунуто пропозицію продовжити реформу системи регулювання фінансового ринку, наділивши Європейський Центральний Банк функціями щодо нагляду за банками в ЄС.

Голови держав і урядів 27 країн-членів Європейського Союзу ухвалили рішення про створення Європейського банківського союзу, яке набуло чинності з осені 2014 року, що знаменує собою поглиблення європейської фінансової інтеграції, революційну зміну архітектури європейської банківської системи.

Ключовими складовими Європейського банківського союзу є такі п'ять елементів: єдине зведення правил для банків (регулювання); єдина структура банківського нагляду (нагляд); єдиний механізм рефінансування банків за рахунок зборів із самого банківського сектора; єдина система захисту депозитів; єдиний механізм тимчасової бюджетної підтримки [2].

Банківський союз має два основні стовпи:

- Єдиний наглядовий механізм (Single Supervisory Mechanism (SSM))
- Механізм єдиної резолюції (Single Resolution Mechanism (SRM))

Ці два стовпи спираються на основу єдиної версії правил, яка застосовується до всіх країн ЄС.

Єдиний наглядовий механізм - це нова система банківського нагляду за кредитними і фінансовими інституціями. Метою європейського банківського нагляду є відновлення довіри до європейського банківського сектора та підвищення стійкості банків.

Єдиний наглядовий механізм утворюють ЄЦБ та національні наглядові органи країн-учасниць. Усі країни єврозони автоматично беруть участь у системі єдиного наглядового механізму. З країнами ЄС, які не входять до єврозони, ЄЦБ укладає меморандум про розуміння і співпрацю у сфері нагляду.

Основною метою Механізму єдиної резолюції є забезпечення ефективного вирішення кризових ситуацій проблемних банків з мінімальними витратами для платників податків та реальної економіки.

Механізм єдиної резолюції, передбачає створення єдиних загальноєвропейських правил надання фінансової допомоги проблемним та неплатоспроможним кредитним установам, а також єдиних правил виведення неплатоспроможних кредитних установ з ринку. В рамках Механізму єдиної резолюції кредитних установ створено Раду єдиної резолюції (Single Resolution Board) та Фонд єдиної резолюції (Single Resolution Fund) [2, 3].

Ще одним елементом Європейського банківського союзу є єдина система гарантування вкладів, що передбачає гармонізацію національних законодавств щодо гарантування вкладів. Встановлена єдина сума відшкодування у розмірі 100 тис. євро. До 2024 року передбачається

створення Європейського фонду гарантування вкладів, якому будуть передані всі функції національних органів гарантування вкладів [2].

Підводячи підсумки проведеного дослідження, слід зазначити, що формування європейської банківської системи – це певний процес, який був нерозривно пов'язаний з формуванням самого Європейського Союзу. До 2011 р. Євросоюз мав пріоритети в регулятивній діяльності, а наглядова практика перебувала в компетенції національних органів нагляду та була індивідуальною. Як наслідок, кожна окрема країна – член ЄС залежала від ефективності нагляду в інших країнах Євросоюзу. Зростаюча інтеграція фінансових ринків та фінансова криза 2007–2008 рр. порушили важливі питання щодо необхідності створення системи Європейського банківського нагляду та здійснення наглядової практики на рівні ЄС. У вересні 2012 року Єврокомісією було висунуто пропозицію продовжити реформу системи регулювання фінансового ринку, наділивши Європейський Центральний Банк функціями щодо нагляду за банками в ЄС.

Література:

1. Гойванюк М.П. Моделі побудови систем банківського регулювання та нагляду // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. Випуск №7, част. 4. – Херсон., 2014. – С. 186–190
2. Single Supervisory Mechanism [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.en.html/> – Назва з екрана.
3. Banking union [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.en.html>– Назва з екрана.

*Дзюнь Олена Богданівна
аспірантка кафедри економічної
політики та врядування,
Національної академії державного
управління при Президентові України*

УПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРИНЦИПІВ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) на виклики кризових явищ у фінансовому секторі у 2011 р. підготовлені

Принципи захисту прав споживачів фінансових послуг, які передбачають: встановлення законодавчих вимог у частині захисту прав споживачів фінансових послуг, створення дієвої системи захисту прав таких споживачів та наділення необхідними повноваженнями відповідні органи, створення умов для розкриття інформації на ринках фінансових послуг, просування питання фінансової грамотності, забезпечення відповідальної ділової поведінки на ринках фінансових послуг, створення умов для унеможливлення зловживань та шахрайства, забезпечення захисту персональних даних, створення ефективною системи розгляду та задоволення скарг споживачів, забезпечення конкуренції на ринках фінансових послуг.

Слід зауважити, що жоден із зазначених принципів ОЕСР у вітчизняне законодавство та практику не упроваджений повною мірою. Так, система функціонування ринків фінансових послуг в Україні не забезпечує повністю потреби захисту прав споживачів фінансових послуг, рівень розкриття інформації як банками так і небанківськими фінансовими установами є різний, відсутні гарантійні механізми для споживачів фінансових послуг на випадок неплатоспроможності небанківської фінансової установи, на законодавчому рівні не врегульовано питання щодо заборони створення пірамідальних схем, ділова практика фінансових установ не завжди ґрунтується на високих стандартах надання послуг, доступ споживачів до фінансової освіти є дуже обмежений, Національна стратегія підвищення рівня фінансової грамотності населення відсутня, відсутній механізм досудового розгляду спорів (зокрема інститут фінансового омбудсмена), міжнародна практика існування якого довела свою ефективність у процесі вирішення спорів між споживачами на фінансовими установами.

Питання захисту прав споживачів стоїть на порядку денному у багатьох стратегічних та програмних документах розвитку держави. Зокрема, відповідно до Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року для проведення реформ у фінансовому секторі України необхідно, у т.ч., діяти за напрямом «удосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг через розроблення та впровадження комплексної програми підвищення фінансової обізнаності» [1]. Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року, передбачається підвищення рівня фінансової обізнаності, стандартів розкриття інформації в інтересах споживачів та інвесторів фінансового сектору, ефективності захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів [2].

Оскільки питання захисту прав споживачів є невід'ємною складовою стабільного функціонування ринків фінансових послуг, для його системного вирішення вбачається важливим практичне упровадження

Принципів захисту прав споживачів фінансових послуг при побудові дієвої системи захисту прав споживачів фінансових послуг.

Література:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік». Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затверджена постановою Правління Національного банку України від 18.06.2015 № 391. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>.

Науковий керівник: Дмитренко Г.В. доктор наук з державного управління, професор кафедри економічної політики та врядування

*Заславська Ольга Ігорівна
кандидат економічних наук, ДВНЗ
«Ужгородський національний
університет»*

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКИХ КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

Структура сучасного ринку платіжних карток України свідчить, що близько 80 % – це картки міжнародних платіжних систем, передусім MasterCard і VISA. Частка внутрішніх платіжних систем становить приблизно 20 %. До внутрішніх українських платіжних карткових систем належать Національна платіжна система «ПРОСТІР» та УкрКарт. Платіжна система «ПРОСТІР» створена Національним банком України. До ребрендингу, проведеного у 2016 р., вона мала назву Національна система масових електронних платежів. Загальна кількість платіжних карток системи «ПРОСТІР» становить близько 1,1 млн. штук, з них 20 % є активними. Станом на початок 2017 р. 44 комерційні банки України були учасниками цієї системи. УкрКарт працює переважно як процесінговий центр для ряду банків. Послугами УкрКарт на сьогодні користуються 19 фінансово-кредитних установ, а кількість емітованих карток перевищує 1 млн. штук [3].

Перспективним напрямом розвитку вітчизняного ринку платіжних карток залишається розбудова національної карткової системи. Платіжна система «ПРОСТІР» позиціонується як альтернатива міжнародним

платіжним системам, яка дає банкам та їх клієнтам змогу скоротити свої витрати. Крім того, вона має вберегти українські банки від валютних ризиків при транзакціях. Створення «ПРОСТОРУ» – одне зі свідчень, що найближчими роками готівковий ринок України буде активно мінімізовуватись як заради боротьби з «тіньовою» економікою, так і заради осучаснення засобів платежів і розрахунків у країні [1, с. 54]. У даний момент система розвивається досить динамічно і має необхідну інфраструктуру, хоча так і не досягла домінуючого положення на внутрішньому ринку.

Розвиток власної системи платежів має три явних переваги. По-перше, це відсутність необхідності резервувати валюту на рахунках іноземних платіжних систем, а також можливість істотно економити на комісійних. По-друге, внутрішня регуляторна політика може бути більш гнучкою, не прив'язаною до глобальних вимог. По-третє, національна платіжна система — це завжди більша відповідність специфіці національного ринку, соціальному профілю своєї клієнтської аудиторії. Як результат, собівартість транзакцій може бути набагато нижче, а кількість активних користувачів збільшуватиметься, тобто зростатиме частка прозорого і контрольованого ринку фінансових операцій [2].

Крім того, вітчизняні платіжні системи «ПРОСТІР» та «УкрКарт» мінімально потерпають від шахраїв. Щоправда, здебільшого це пояснюється їх дуже малим поширенням на ринку, що обумовлено слабким розвитком інфраструктури. Загалом за умови правильної мотивації щодо емісії державних платіжних карток комерційними банками, їх адаптації до існуючої на ринку інфраструктури, модернізації, імплементації сучасного інструментарію, підтримки розвитку електронної комерції картки національних платіжних систем можуть охопити помітну частку ринку.

Література:

1. Бублик Є. О. Ринок платіжних карток в Україні: перспективи та обмеження розвитку / Є. Бублик // Економіка і прогнозування. — 2016. — № 3. — С. 51-65.
2. Лавальє Е. Як прокласти шлях на ринок безготівкових платежів / Е. Лавальє // Forbes-Україна. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forbes.net.ua>.
3. Офіційний сайт ПАТ «Українська національна розрахункова картка» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ukrcard.com.ua>.

*Корсакова Ольга Сергіївна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Донбаський державний технічний
університет, м. Лисичанськ*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Діяльність суб'єктів господарювання на фінансовому ринку завжди пов'язана з ризиками. Імовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків в умовах невизначеності ринку знаходиться в прямій залежності від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Ефективні засоби нейтралізації такого впливу на сьогодні є «життєвоважливим товаром» для підприємств різних форм власності та пріоритетним напрямом діяльності професійних учасників фінансового ринку. Ризики фінансового ринку вирізняються різноманітністю і потребують всебічної класифікації за певними ознаками з метою оптимізації системи управління ними.

Існує багато підходів до класифікації фінансових ризиків, однак найбільшій уваги, на думку експертів, заслуговує поділ ризиків на систематичний та несистематичний. Систематичним вважається ризик, рівень впливу якого не залежить від діяльності підприємства: політична ситуація в країні, умови оподаткування, рівень конкуренції, загальний ринковий попит, рівень цін на сировину та матеріали тощо. Несистематичний ризик прямо пов'язаний з господарською діяльністю підприємства, здатністю господарюючого суб'єкта швидко адаптуватися до мінливості ринку: рівень рентабельності виробництва, вартість основного капіталу, кадрова політика, рівень організації маркетингу [1, С.31-32].

Оскільки фінансові ризики здійснюють суттєвий вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств, то виникає нагальна потреба в ефективному управлінні ними. Міжнародна практика доводить, що недосконалість системи менеджменту, недостатній рівень організації внутрішнього контролю та використання недосконалих методів управління фінансовими ризиками є передумовами фінансової нестабільності діяльності господарюючих суб'єктів.

Стратегія управління фінансовими ризиками виробила 2 механізми нейтралізації їх негативного впливу на діяльність підприємств: внутрішній та зовнішній. Внутрішній механізм нейтралізації фінансових ризиків включає в себе наступні методи: уникнення ризику, хеджування, самострахування, лімітування концентрації ризику, розподіл ринку, диверсифікація [1, С.32]. Зовнішній механізм нейтралізації фінансових

ризиків передбачає страхування фінансових ризиків страховими компаніями. Найбільш розповсюдженими ризиками, що підлягають страхуванню є: інноваційні, депозитні, кредитні, ризики відповідальності, ризик недосягнення запланованого рівня рентабельності.

Останнім часом особливої актуальності набуває розвиток ризик-менеджменту, як елементу системи управління фінансовими ризиками. Розрізняють активний та пасивний ризик менеджмент. Пасивний тип (традиційний) передбачає фрагментарний, несистемний характер управління ризиками, а також здійснює епізодичний вплив на їх рівень. Натомість, активний ризик-менеджмент заснований на інтегрованому підході до процесу управління ризиками з розширеним колом складових управління [2, С.87].

Значний інтерес набуває пошук шляхів підвищення ефективності ризик-менеджменту. Однією з таких методик є система збалансованих показників. Ця система покликана виявити найбільш повний перелік можливих ризиків, систематизувати їх та максимально оптимізувати процес управління ними. Система збалансованих показників забезпечує інтегровану систему збору та обробки інформації; дозволяє забезпечити чітке розуміння, де розташований найбільш вагомий фактор негативного впливу; сприяє формуванню дієвої внутрішньої структури для реалізації функцій ризик-менеджменту на підприємстві [2, С. 89].

Таким чином, обґрунтована характеристика фінансових ризиків та джерел їх виникнення, розробка ринкових підходів до класифікації ризиків та впровадження в практику сучасних методик управління ними має важливе практичне значення для стабільного функціонування фінансового ринку та сталого розвитку економіки країни в цілому.

Література:

1. Мних М.В. Теоретико-методологічні основи страхування фінансово-кредитних ризиків як особливої системи страхового захисту юридичних осіб / М.В. Мних // Економіка і фінанси. – 2016. – № 9. – С. 29-36.
2. Жоламанова М.Т. Инновационные подходы к управлению кредитными рисками / М.Т. Жоламанова, А.Б. Раимкулова, Д.А. Сеит // Економіка і фінанси. – 2017. – № 2. – С. 85-91.
3. Рисін В.В. Напрями підвищення безпеки фінансового сектору в період кризи / В.В. Рисін // Фінанси України. – 2016. – № 6. – С. 82-95.

*Бодня Дмитро Андрійович
студент, Університет митної
справи та фінансів*

*Поривай Артем Олександрович
студент, Університет митної
справи та фінансів*

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Фіскальна політика є надважливою складовою фінансової політики держави та ланкою економічної політики, вона визначає основні напрями використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, методів фінансування та головних джерел поповнення бюджету. Від того, яку уряд проводить бюджетно-податкову політику, залежить доля усієї країни. Тому на сьогоднішній день тема фіскальної політики є дуже актуальною, так як Україна переживає кризові явища в економіці. Нині уряд країни має здійснювати фіскальну політику з метою впливу на обсяг ВВП, рівень безробіття та інфляції.

Розглядаючи фіскальну політику як комплекс заходів держави щодо регулювання бюджетно-податкової системи країни маємо викреслити основні її завдання [1]:

- стійке зростання рівня національного доходу країни;
- зниження темпів інфляції;
- досягнення мінімального безробіття по країні;
- згладжування циклічних економічних коливань тощо.

Труднощі, що виникають у бюджетно-податковій системі неможливо вирішити раз і назавжди. При уповільненні темпів запровадження необхідних структурних перебудов у бюджетно-податковому законодавстві, а також зниження фінансової дисципліни по країні це все дуже швидко призводить до фіскальних труднощів. В даний час особливо відчутні населенню України недоліки проведення фінансової політики, що призводить до уповільнення соціально-економічного розвитку. До них можна віднести:

- проведення тактичних заходів, що орієнтовані на короткострокову перспективу;
- відсутність стратегічних реформ в фінансній політиці;
- незбалансованість доходів та видатків у державному бюджеті України;
- при фінансуванні важливих соціальних потреб громадян використовується залишковий метод тощо.

Таким чином, на сучасному етапі вітчизняна фінансальна політика має бути жорсткою, передбачуваною, легітимною та послідовною, мати певну мету – стимулювання економічного зростання та захист національних інтересів, що забезпечить інвестиційну привабливість країни. Водночас втручання держави в економіку з метою регулювання, а також розростання державних фінансів повинне мати чітко визначені межі, що завадить виникненню критичних явищ та дозволить уявити напрям її майбутньої еволюції [2, с. 147].

Отже, для забезпечення проведення вищезазначеної політики, яка посприє подоланню проявів фінансової кризи, уряд повинен прийняти програму антикризових заходів, яка повинна передбачати затвердження основних напрямів фінансальної політики на найближчу перспективу. Їх обґрунтування має враховувати найімовірніші методи запозичення коштів для покриття дефіциту державного бюджету. Також необхідним є проведення виваженої оцінки варіантів модернізації податкової системи, що закладаються до програми.

Література:

1. Фінансальна політика як засіб стабілізації економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77763.doc.htm
2. Ракул О. Щодо трансформації фінансальної політики України відповідно до вимог сьогодення / О. Ракул // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 1. - С. 144-148

Науковий керівник: Фоміних Валентина Іванівна, старший викладач кафедри фінансів суб'єктів господарювання та страхування, Університет митної справи та фінансів

*Калініченко Зоя Дмитрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*Савченко Валерія
студентка Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

*Сугак Карина
студентка Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Постановка питання. Державний податковий контроль є суттєвим елементом державного регулювання економіки й обов'язковою умовою ефективного функціонування фінансової системи та економіки країни в цілому. Його основна мета – сприяння реалізації податкової політики держави в процесі формування і використання бюджетів різних рівнів і цільових державних фондів.

Стан дослідження. Система контролю, зокрема фінансового, висвітлювалася в наукових працях вітчизняними і зарубіжними вченими, зокрема: І.А. Белобжецького, М.Т. Білухи, В.В. Бурцева, Ф.Ф. Бутинця, А.В. Бризгаліна, Н.І. Дороша, Є.В. Калюги, М.В. Кужельного, В.В. Сопко, І.Б. Стефанюка.

Виклад основного матеріалу. Податковий контроль слід розглядати як неодмінну і дуже важливу складову як державного, так і внутрішньокорпоративного фінансового контролю і самоконтролю підприємств.

Згідно з нормами Податкового кодексу, податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

В інтерпретації Д. Реви, податковий контроль є одним із видів фінансового контролю, що здійснюється у сфері державного управління оподаткуванням, який являє собою діяльність уповноважених державою суб'єктів зі встановлення стану виконання вимог чинного податкового законодавства особами, на яких покладено обов'язок щодо обчислення, сплати, утримання та перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів), виявлення у їхній діяльності відхилень від встановлених вимог, їх припинення та усунення, а також з відновлення порушених прав держави та територіальних громад на своєчасне і повне одержання відповідних сум податкових платежів і недопущення таких порушень у майбутньому [2, с.76].

Метою податкового контролю є встановлення достовірності даних про повноту, своєчасність, реальність виконуваних господарських операцій, а також законність дій, виконуваних посадовими особами, юридичними та фізичними особами – платниками податків, виявлення порушень норм чинного законодавства та вжиття заходів з усунення допущених порушень і недоліків, зокрема притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення законності. Однак, крім зазначеного вище, податковий контроль має не лише виявляти існуючі недоліки, проблеми та невирішені питання, а й запобігати їх виникненню.

До методів податкового контролю відносять такі контрольні процедури як: податкові перевірки; формальна, логічна та арифметична перевірка документів; юридична оцінка господарських операцій, що відображені в документах; зустрічна перевірка; економічний аналіз (для документального податкового контролю); отримання пояснень; огляд приміщень, і територій, що використовуються для отримання доходу (прибутки); інвентаризація.

На практиці визначальне місце займають податкові перевірки. Саме цей вид контролю є найбільш ефективним, який забезпечує безпосередній контроль та повноту і правильність обчислення податків і зборів, який може бути реалізований тільки шляхом порівняння податкової звітності, яку подають платники податків, з фактичними даними щодо об'єкта і бази оподаткування, відображених у податковому обліку [4, с.92].

На сучасному етапі можна виділити три основні напрями реформування системи податкового контролю в Україні: по-перше, це реформування системи органів державного податкового контролю, удосконалення їх структури, зокрема з урахуванням положень адміністративно-територіальної, бюджетної реформи, уточнення завдань та функцій; по-друге, удосконалення методики податкового контролю, підвищення його ефективності з урахуванням прогресивного зарубіжного досвіду податкового адміністрування; по-третє, удосконалення законодавчої бази з питань здійснення заходів податкового контролю з

метою покращення правового захисту підконтрольних суб'єктів та забезпечення інтересів держави у податковій сфері [5, с.228-229].

Ефективний податковий контроль має забезпечувати прозоре економічне адміністрування податкових відносин при оптимальному розмірі витрат на його здійснення і являє собою необхідну умову функціонування податкової системи. За його відсутності або малої ефективності важко розраховувати на те, що всі платники податків будуть своєчасно і в повному обсязі сплачувати податки і збори, що, у свою чергу, може поставити під загрозу економічну безпеку держави. [3, с. 236].

Слід відмітити, що ефективний податковий контроль при неефективній системі оподаткування матиме обмежену дію, що призведе до посилення його фіскальної функції та загрожує перерости у державний каральний механізм. Тому податковий контроль має бути адекватним системі оподаткування, а його реформування – відбуватись у контексті реформування податкової системи України в цілому.

Висновки. Таким чином, податковий контроль, лишаючись складовою державного фінансового контролю, відіграє важливу роль в наповненні дохідної частини державного бюджету. Організація податкового контролю формуються на підставі як загальних вимог проведення державного фінансового контролю, так і особливостей системи оподаткування, виходячи з, прийнятої державою, податкової політики і опосередковуються організацією роботи органів податкової служби. Тому, податковий контроль має не лише виявляти існуючі недоліки, проблеми та невирішені питання, а й запобігати їх виникненню.

Література:

1. Податковий кодекс України: чинне законодавство із змінами і допов. на 7 лютого 2012 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта, 2012. – 424 с.
2. Шевчук О. Теоретичні засади розвитку податкового контролю/ Шевчук. О// Фінанси та банківська справа. – 2012. -№2. – С.74-83.
3. Єгарміна В.Д. Податковий контроль: теоретичні засади і практика застосування / В.Д.Єгарміна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011.- №1. – С.166-176.
4. Шевчук О.А. Податковий контроль: сутнісно-змістовні характеристики / О.А.Шевчук // Економіка і управління. – 2011. - №4. – С.90-96.
5. Корецький О.М. Податковий контроль як необхідна умова функціонування ефективної податкової системи /О.М. Корецький // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – С.224-233.

Тимошенко Андрій Олександрович
кандидат економічних наук,
Приватний вищий навчальний заклад
“Європейський університет”, м.Київ

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕРГЕНЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ПОЛІТИК В РАМКАХ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ УГРУПУВАНЬ

Для з'ясування зиску від європейської конвергенції фіскальних політик в рамках регіональних інтеграційних угруповань, що склалися, розглянемо еволюцію фіскальної конвергенції. Досить вдало узагальнила напрацювання О. Погорлецького [1, с. 65] з цього питання і розширила етапи розвитку міжнародної фіскальної конвергенції вітчизняний вчений Т. Крушельницька [2]. На погляд автора, варто було б цю систематизацію періодів формування і розвитку фіскальної конвергенції доповнити ще одним етапом (табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція розвитку фіскальної конвергенції в євроінтеграційних умовах

Етапи розвитку конвергенції фіскальних систем	Характеристика етапів
1-й етап: розпочався приблизно в другій половині XIX ст. та тривав до 1919 р. (включаючи Першу світову війну та повоєнні роки)	Характеризується початком співпраці держав в податковій сфері;
2-й етап: з 1920 р. – приблизно до 1945 р., тобто охоплював міжвоєнне двадцятиріччя та сягав кінця Другої світової війни	Відзначений декількома видатними науковими працями з питань становлення міжнародного оподаткування. Завдяки напрацюванням вчених, сьогодні в міжнародному оподаткуванні визнано два основні принципи: принцип резиденства і принцип територіальності;
3-й етап: розпочався з другої половини 1940-х років і тривав до кінця 1960-х років.	В цей період у зв'язку із виникненням і розповсюдженням прибуткового оподаткування все більше набувають актуальності проблеми усунення подвійного оподаткування доходів фізичних і прибутку юридичних осіб, отриманих поза межами однієї країни;
4-й етап: починає відлік з кінця 1960-х років і закінчується в середині 1990-х років.	Даний етап охоплює відновлення національних економік, поступову розбудову міжнародної співпраці з податкових питань, проявом зближення європейських держав.
5-й етап: розпочався в другій половині 1990-х років і триває по теперішній час (Автор вважає, що цей етап тривав до 2001 р.*	Характеризується даний період високим рівнем оподаткування в західних країнах, широким втручанням держави в економіку, зростанням витрат на соціальні програми, що поступово викликало виникнення країн із спрощеною процедурою і

	зменшеними ставками оподаткування, тобто створені офшорні зони. Це змусило більшість європейських країн реформувати свої податкові системи, що відображається, передусім, у напрямку уніфікації податкових вимог, зниження податкового навантаження на мобільні фактори виробництва - працю і капітал.
6-й етап розпочався з 2001 року (початок XXI сторіччя) і триває по теперішній час (авторське доповнення)**	Характеризується широким розвитком глобалізації бізнесу, революції інформаційних технологій і розквітом електронної комерції

* авторське доповнення (вчена Т. Крушельницька зазначала, що 5-й етап триває по теперішній час)

** авторське доповнення

Погоджуємося з вченою Т. Крушельницькою, що п'ятий етап фіскальної конвергенції почався з середини 1990-х рр. Цей період характеризується тим, що держави, які входять в інтегративну групу ЄС, приступили до створення ЄВС (Єдиного Валютного Союзу) з метою застосування єдиної валюти євро на території інтеграційного простору. Тобто, 12 країни ЄС, які вступили в ЄВС і 10 країн, які у майбутньому прагнули до цього, повинні були притримуватися правил валютної конвергенції (стабілізація фінансової бази цих країн і зменшення рівня бюджетних дефіцитів).

Поряд з цим, збільшився рівень мобільності капіталів і людей, що вимагає більш ширшої координації оподаткування і уніфікації бюджетних систем, що входять до ЄС.

Більш детально зупинимося на 6-му етапі розвитку конвергенції фіскальних систем в інтеграційному просторі, головною рисою якого є дистанційність продаж у всесвітній комп'ютерній мережі. Важлива особливість операцій у цій сфері полягає в тому, що вона повністю здійснюється віртуально. Так, сукупний об'єм цих операцій у 2002 р. склав 820 млрд дол, а вже у 2006 р. майже 25% всіх угод B2B (business-to-business transactions), тобто вартості угод між компаніями [3, с 119; 4, с. 19].

Зростання електронної комерції яскраво окреслило розбіжності між податковими системами різних країн, означило фіскальні наслідки дистанційних продавців, що дозволило зробити висновки про обов'язкові заходи з вирішення питань гармонізації фіскальної політики країн інтегрованих у ЄС. Останнє сприятиме знівелюванню, в певній мірі, конфліктів при зовнішньо економічних відносинах, між суверенними юрисдикціями з приводу оподаткування доходів, отриманих від операцій електронної комерції.

Проблема оподаткування товарів, послуг, отриманих у сфері міжнародної електронної комерції, заключається в тому, що продавець здійснює продажі через Інтернет і діє дистанційно, не створюючи оподатковуваної присутності на території покупця. Тобто, продавець продає свій товар з комп'ютерного сервера, що знаходиться в юрисдикції продавця чи в іншій країні, що має кращий податковий клімат. З метою вирішення питань регулювання оподаткування операцій електронної торгівлі на міжнародному рівні в просторі глобальної Інтернет-економіки потрібно опрацювання податкових законів в країнах, в яких знаходяться Веб-сервери дистанційних продавців електронних продуктів в аспекті гармонізації міжнародних правил оподаткування вище вказаних операцій. Для цього було створено консультативно-технічну групу (TAG), яка запропонувала принципи класифікації доходів від електронних операцій, поділивши їх на двадцять вісім категорій [5] і також аргументувала, що потрібно рахувати доходи як прибуток при його оподаткуванні у джерела утворення в країні чи в тій державі де знаходиться постійне представництво компанії або як роялті з подальшим стягненням податку в юрисдикції резиденства компанії-продавця.

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, пропонується еволюцію розвитку фіскальної конвергенції в євроінтеграційних умовах, яку систематизували науковці [2], доповнити 6-тим етапом, який на думку автора, розпочався з 2001 року (початок XXI сторіччя) і триває по теперішній час. Останній характеризується широким розвитком глобалізації бізнесу, революції інформаційних технологій і розквітом електронної комерції.

Література:

1. Погорлецкий А. И. Конвергенция национальных налоговых систем / А. И. Погорлецкий // Вестник СПбГУ. – СПб. : изд. ГУ. Сер. 5. 2005. Вып. 2, С. 65–73.
2. Крушельницька Т. Фіскальна конвергенція в процесі міжнародної інтеграції / Т. Крушельницька – [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/4/02.pdf>
3. Погорлецкий А. И. Внешние факторы формирования национальной налоговой политики / А. И. Погорлецкий // СПб., 2004 – 204 с.
4. E-commerce and Development Report 2002. New York; Geneva, 2002. P. 19.
5. OECD Progresses towards Achieving an International Consensus on the Tax Treatment of E-commerce – [Електронний ресурс] : режим доступу - www.oecd.org/daf/fa/treaties/Treatychar_finalrep/pdf.

*Шапоренко Олена Олександрівна
аспірантка, Державна навчально-
наукова установа «Академія
фінансового управління»*

РЕАЛІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бюджетне планування на середньострокову перспективу вже багато років успішно застосовується в більшості розвинених країн світу. Основною метою запровадження середньострокового планування бюджету є підвищення дисципліни державних видатків, а також забезпечення процесу аналізу використання коштів, що буде стимулювати прийняття більш ефективних рішень щодо використання бюджетних коштів на всіх рівнях.

Середньострокове бюджетне планування – це визначення головними розпорядниками бюджетних коштів на підставі Програми діяльності Кабінету Міністрів України плану своєї діяльності на середньостроковий період та обсягу необхідних коштів для досягнення цілей у середньостроковій перспективі. Обов'язковою вимогою середньострокового планування бюджету є відбір відповідних напрямів діяльності і завдань, виходячи з фінансових можливостей.

В Україні перехід до середньострокового бюджетування супроводжується рядом послідовних і комплексних реформ, які визначено Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12.01.2015 № 5), Стратегією реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474), Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275), Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, проектом Основних напрямів бюджетної політики на 2018 – 2020 роки (схваленим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 № 411), програмами співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Україна має зобов'язання перед міжнародними партнерами, зокрема Міжнародним Валютним Фондом (Меморандум про економічну і фінансову політику в межах спільної з МВФ програми в рамках Механізму розширеного фінансування), щодо запровадження середньострокової фіскальної бази з 2018 року.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі передбачає складання прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди. Так, Бюджетним кодексом України передбачається, що прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні

періоди подається до Верховної Ради України разом з проектом закону про Державний бюджет України, уточнюється на підставі прийнятого закону про Державний бюджет України та схвалюється Кабінетом Міністрів України до 1 квітня планового року. Змінами до Бюджетного кодексу України було передбачено, що у 2017 році з метою здійснення заходів із запровадження середньострокового бюджетного планування, як виняток з положень Кодексу, Міністерство фінансів України спільно з іншими центральними органами виконавчої влади розробляє та до 1 червня 2017 року подає на розгляд Кабінету Міністрів України уточнений прогноз Державного бюджету України на 2018 і 2019 роки та проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки. Кабінет Міністрів України подає не пізніше 15 червня 2017 року проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки до Верховної Ради України.

Міністерством фінансів України розроблена та презентована модель середньострокового бюджетного планування, яка передбачає розширення горизонту бюджетного планування з одного до трьох років. Ключовим елементом системи середньострокового бюджетного планування стала Бюджетна декларація (Основні напрями бюджетної політики) на середньостроковий період. При цьому закон про Державний бюджет України залишається однорічним. Окрім параметрів, що до цього часу включалися до Основних напрямів бюджетної політики, Бюджетна декларація додатково визначає загальні стелі видатків та стелі видатків для головних розпорядників бюджетних коштів на кожен рік середньострокового періоду. Бюджетна декларація також визначатиме цільовий показник – дефіцит державного бюджету. Окрім цього, модель передбачає ковзний метод планування, тобто у наступному році в Бюджетній декларації враховуються стелі, визначені у минулому році, та додається третій рік.

Презентована модель також змінює фокус бюджетного планування: від утримання бюджетних установ до надання якісних державних послуг. Державні послуги мають стати основною категорією оцінки ефективності бюджетних програм. В Україні вперше буде запроваджено комплексну оцінку ефективності та доцільності видатків, або огляд видатків (spending review). Мета оцінки – виявити неефективні або неактуальні видатки та підвищити ефективність галузевих політик. Ще одним прогресивним інструментом підвищення ефективності та результативності бюджетних видатків стане запровадження в Україні гендерно-орієнтованого бюджетування.

Проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018 – 2020 роки, схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 № 411 та поданий до Верховної Ради України, містить прогноз доходів та

стелі видатків загального фонду державного бюджету для головних розпорядників на 2018 – 2020 роки. Однак на сьогодні впровадження середньострокового бюджетування в Україні має такі недоліки:

- носить не практичний, а декларативний характер, оскільки прогнозні показники на два наступні за плановим бюджетні періоди дотепер не були основою для планування фінансових показників щорічного бюджету. У цьому відношенні показовим буде 2018 рік, оскільки можна буде проаналізувати як при плануванні державного бюджету на 2019 рік будуть використані показники, що зафіксовані у Основних напрямках бюджетної політики на 2018 – 2020 роки;

- прогноз на два наступні за плановим бюджетні періоди не затверджується Верховною Радою України, тому всі фінансові показники і агрегати втрачають сенс без законодавчого закріплення;

- внаслідок недостатньо обґрунтованого і точного макроекономічного прогнозування, постійних змін до податкового та бюджетного законодавства прогноз на два наступні за плановим бюджетні періоди носить довідково-інформаційний характер і головні розпорядники бюджетних коштів при складанні бюджетних запитів не підтверджують доведені індикативні прогнозні показники за бюджетними програмами (стелі видатків) належними розрахунками «від першої гривні».

Враховуючи зазначене, Кабінету Міністрів України доцільно розробити та затвердити Порядок розроблення середньострокового бюджету, який міститиме чіткий алгоритм дій та механізм проведення розрахунків, а Верховній Раді України затверджувати середньостроковий бюджет законом.

Запровадження інтегрованого із системою стратегічного планування держави середньострокового бюджетного планування забезпечить ефективне фінансування стратегічних напрямів діяльності, реформ та чіткий взаємозв'язок обсягів фінансування з результатами реалізації відповідної політики.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // www.rada.gov.ua.
2. Проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018 – 2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 № 411 // www.kmu.gov.ua.

3. Урядовий портал. Мінфін презентував модель середньострокового бюджетного планування з елементами гендерно-орієнтованого бюджетування //www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249596381.

Науковий керівник: Павлюк К. В., доктор економічних наук, професор, Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління»

*Лозоцька Катерина Сергіївна
студентка, Національний
університет біоресурсів і
природокористування України, м.
Київ*

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Інфляція являє собою одну з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, негативно впливаючи на всі сторони життя суспільства. Вона знецінює результати праці, знищує заощадження юридичних і фізичних осіб, перешкоджає довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. Висока інфляція руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, сприяє її витісненню у внутрішньому обігу іноземною валютою, підриває можливості фінансування державного бюджету. Інфляція є найефективнішим засобом перерозподілу національного багатства - від бідніших верств суспільства до більш багатих.

Інфляційні процеси в Україні є досить таки не стабільними і відповідно до створених умов мають порівняно великий потенціал до розвитку. Тому актуальним і до кінця не вивченим залишається питання дослідження розвитку інфляційних процесів в сучасній економіці України.

Інфляція - складне, багатофакторне, соціально-економічне явище, яке негативно впливає на економіку країни. Серед причин його розвитку - внутрішні та зовнішні, економічні та неекономічні [1, с.481].

Україна успадкувала нежиттєздатну дефіцитну економіку, а разом з нею величезний ризик виникнення інфляційних процесів. У 1993 році рівень інфляції був самим високим за всю історію існування України, він склав 10 256%. Після цього рівень інфляції став зменшуватися, завдяки введення суворої монетарної політики та економічних реформ. Після цього рівень інфляції два рази перевищував позначку 20 % у 2000 р. та 2008р., 125,8% та 122,3 % відповідно.

У 2008 р. інфляційні процеси супроводжувалися стабільним курсом гривні, але ж все-таки в кінці року був обвал курсу гривні, який привів до кризи у фінансово-банківській сфері. У подальших роках ми можемо бачити зниження рівня інфляції у 2009 р. – 112,3%, у 2010 р. – 109,1%, у 2011 р. – 104,6%, у 2012 р. – 99,8%.

Згідно з даними, оприлюдненими Держстатом 6 січня, інфляція у 2016 році становила 12,4%, хоча за 2015 рік ціни зросли значно більше — на 43,3%.

Основним драйвером зростання цін у 2016 році стало підвищення комунальних тарифів. Тарифи на газ, електроенергію, гарячу воду з опаленням зросли на 42%, 60% та 88% відповідно. Так, базова інфляція, яка виключає сирі продовольчі товари, паливо, а також товари та послуги, ціни на які регулюються адміністративно, була лише 5,8%. Сирі продовольчі товари подорожчали на 1,2%.

Таким чином, динаміка зростання споживчих цін у 2016 році відповідала прогнозам Нацбанку та цілі $12\% \pm 3$ п. п., яка була передбачена "Стратегією монетарної політики на 2016-2020 роки", затвердженою правлінням НБУ в серпні 2015 року [2].

Існує багато причин, які призводять до інфляції. Аналізуючи інфляційні процеси в Україні, дослідники виділяють такі причини:

1. Науково-технічний прогрес не стоїть на місці, тому з роками технічне обладнання дорожчає і виникає потреба оновлювання виробництва. Відповідно, для цього потрібні додаткові кошти, це провокує подорожчання грошових ресурсів, а також підвищує інфляцію.

2. Розширення банками кредитної діяльності. Якщо масштаби кредитування розширюються у сфері реальних потреб економіки, то це викликає посилення емісії кредитних грошей, а також призводить до зростання платоспроможного попиту.

3. Занадто великі інвестиції в одні галузі, а в інші — недолік інвестицій, призводить до зайвого виробництва одних товарів і до нестачі інших. Через це з'являються диспропорції в економічній системі, а також і в галузі грошового обігу.

4. Відсутність балансу між доходами та витратами.

5. Зовнішньоекономічна причина імпортованої інфляції, тобто надмірний вплив в країну іноземних грошей, а також підвищення цін на імпортні товари та послуги. Це може призвести до руйнування власного виробництва та внутрішнього ринку, і перетворення нашої держави на ринок збуту для світових експортерів [3].

Аналізуючи розвиток української економіки можна сказати, що необхідно використовувати комплексні заходи антиінфляційного регулювання, такі як розробка та втілення в життя комплексних державних програм розвитку економіки, в першу чергу галузей і підприємств, які сприяють становленню конкурентного, високотехнологічного та наукомісткого виробництва, проведення послідовної антимонопольної політики та створення широкої мережі економічної інформації для підприємств, вдосконалення податкової

системи тощо. Також доцільною є політика стримування та підтримка виробництва.

Література:

1. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії : навч. посібник / С. Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – К.: Знання, 2006. – С. 481.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ченінога В.Г. Основи економічної теорії: навчальний посібник/ В.Г. Ченінога – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 411с.

Науковий керівник: Кірейцева Олена Василівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

*Шиманська Олена Володимирівна
викладач вищої категорії,
Відокремлений структурний
підрозділ Агротехнічний коледж
Уманського національного
університету садівництва*

*Булах Ірина Іванівна
викладач вищої категорії,
Відокремлений структурний
підрозділ Агротехнічний коледж
Уманського національного
університету садівництва*

УКРАЇНА І СУЧАСНІ ПРОЦЕСИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація є однією з головних тенденцій у розвитку сучасного світу, яка істотно впливає на економічне життя, практично всіх країн світу і, звичайно, на Україну, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в міжнародну економіку.

Значна частина дослідників пов'язує економічну глобалізацію з процесами інтеграції та інтернаціоналізації світового господарства. Під цим терміном розуміють перетворення світової економіки із сукупності національних економік, пов'язаних потоками товарів та капіталів, в єдину виробничу зону і єдиний ринок, в яких вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила. Ці процеси доповнюються уніфікацією законодавчих актів, що регулюють міжнародні економічні відносини, та формуванням відносно єдиного культурного процесу під впливом стандартизації освіти та взаємодії широких мас населення у міжнародних контактах.

Економічна глобалізація здійснюється в декількох напрямках: глобалізація виробництва, глобалізація торгівлі, фінансова глобалізація, трансформація механізмів міждержавного регулювання світової економіки [2].

В Україні є достатні умови для того, щоб активно інтегруватися в загальноцивілізаційні світові процеси. Сильною категорією є торгівля: показник відкритості для торгівлі вище середнього, а також високий відсоток торгових надходжень (експорт + імпорт) у ВВП (111%, тоді як

середній показник в індексі становить 99%). Проте позитивний ефект від цих показників нівелює оцінка «нижче середнього» через тарифні і нетарифні бар'єри, зручності для міжнародної торгівлі і розрахункові обмеження. В останні роки кількість користувачів широкосмугового доступу збільшилася, відсоток торгових надходжень (експорт + імпорт) у ВВП зріс зі 108% до 114%. Кілька років поспіль Україна залишалась на 44 місці у загальному рейтингу глобалізації світових економік з 60 країн світу. Показники, які покращилися – це: приріст прямих інвестицій (внутрішніх і зовнішніх, % ВВП) з 0,7% (при середньому показнику для індексу 3,6%) до 4,1% (при середньому показнику 4,5%); розвиток туризму (внутрішній і зовнішній, у розрахунку на 1000 осіб населення), з 202 (при середньому показнику 857) до 938 (при середньому показнику 1308). Дослідження індексу рівня глобалізації знову пророкує продовження процесів глобалізації на найближчі роки[4].

Дослідження показують, що вплив глобалізації на національну економіку України досить складний та суперечливий. Існують як позитивні, так і негативні сторони. Позитивні сторони очевидні: можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин; скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що сприятиме підвищенню цінової конкурентоспроможності українських виробників, можливість її входження до міжнародних коопераційних проектів, що забезпечить інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів та розширити можливості більш вільного доступу до зарубіжних ринків за рахунок зменшення тарифних і нетарифних перешкод.

Негативні наслідки глобалізації – це: домінування економічно розвинених країн; пригнічення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції; соціальна нерівність у порівнянні з економічно успішними країнами; глобалізація вивільнює економічні сили, які поглиблюють нерівність у сфері зайнятості у питаннях продуктивності праці, матеріального добробуту та ін.

Пріоритетними напрямками розвитку економіки України в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних угруповань [1].

Таким чином, глобалізація – реальність сучасного суспільства і являє собою комплексний процес, що впливає на різні сфери функціонування

суспільства, впливає на формування світової економіки із єдиним ринком, в якому вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила.

Процес глобалізації міжнародної економіки не оминає і Україну, яка поступово займає своє місце в системі нового міжнародних економічних відносин, і активно впливає на всі аспекти економічного розвитку України.

Потенціал України для участі у глобальних ринках досить високий, але Україна на сучасному етапі недостатньо повно використовує його через незавершені реформи.

Для України глобалізація має як позитивний, так і негативний вплив, що висвітлено у статті.

Література:

1. Біленька Н. О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації / Н. О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 15–16.
2. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : навч. посіб. / В. Г. Чепінога ; Міністерство освіти і науки України. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 456 с.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia/org>.
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://korrespondent.net/business/economics/1311330-ukraina-zanyala-44-yu-poziciyu-v-rejtinge-globalizacii-mirovyh-ekonomik>.

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

*Верьовкін Віктор Васильович
кандидат історичних наук,
Рівненський державний базовий
медичний коледж*

РЕПРЕСИВНІ ДІЇ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ПРОТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН У 20-Х – 30-Х РР. ХХ СТ.

Польська влада з самого початку діяльності політичних організацій на західноукраїнських землях у міжвоєнний період почала переслідувати їх, особливо ОУН.

З 28 січня по 3 лютого 1929 року у Відні відбувся Перший Конгрес українських націоналістів, на який прибуло 30 делегатів. Так виникла ОУН. Це була глибоко законспірована організація, метою якої була боротьба за Українську державу різними методами.

Відразу ж після створення ОУН польська таємна поліція (дефензива) почала посилену боротьбу з її членами. В 1930 році довго йшов процес над 17 звинуваченими в приналежності до ОУН. Вся Галичина слідкувала за цим судовим процесом. На лаві підсудних були Біда, Крушельницький, Терещук, Попадюк, Лемішко, Вацик, Стефанія Шушкевич. Так, наприклад, Роман Біда був засуджений до страти, мужньо вела себе на суді Стефанія Шушкевич. На всю Європу пролунав голос адвоката засуджених Ганкевича [1, с. 194-195].

Активним учасником ОУН на Волинському Поліссі в 1930-1938 роках, а саме на Костопільщині, Сарненщині був Володимир Робітницький [2, арк. 35-36]. У 30-х роках у Луцьку і Львові активним учасником ОУН був Григорій Максимчук-Кайдаш [3, арк. 11].

У червні 1934 р. президент Польщі І. Мосьціцький підписав декрет про створення у Західній Білорусії концентраційного табору для ізоляції «соціально небезпечних елементів» - «Берега Картузька». Польська влада вважала найбільш «соціально-небезпечними елементами» саме представників націоналістичних об'єднань. Так, вже за рік, він був заповнений членами ОУН [6, с. 197-198]. У Березі Картузькій сиділи члени українського націоналістичного підпілля «Рівненське гроно», що витворилося на базі місцевої гімназії і до складу якого входили Ростислав

Волошин, брати Яків та Олександр Бусли, Олекса Скоропада, Андрій Кисіль, Микола Фридрих, Євген Кисільчук та інші [7, с. 9.]. За п'ять років існування цієї катівні через неї пройшло близька 10 тис. чоловік [8, с. 54].

Діяльності ОУН у міжвоєнний період присвячена відповідна історіографія. Так, про репресії проти галичан у 1930-ті роки писав один із відомих діячів ОУН Петро Мірчук у своїй роботі «Нарис історії ОУН». У монографії зроблено аналіз (звичайно, з позицій ОУН) зміни ставлення західноукраїнської громадськості до радянської влади під впливом інформації про події в Україні. П.Мірчук пояснює позицію ОУН щодо радянофільського крила західноукраїнської інтелігенції, розповідає про терористичні акти організації проти галицьких радянофілів (зокрема, про побиття студентами-оунівцями тодішнього голови Наукового товариства ім. Шевченка у Львові професора Кирила Студинського, про підготовку вбивства редактора «Нових шляхів» Антона Крушельницького та ін [4].

Для висвітлення проблеми, винесеної у назву цієї книжки, непересічне значення мають мемуари свідків і учасників суспільно-політичного і культурного життя на західноукраїнських теренах у міжвоєнному часі. Із зрозумілих причин переважна більшість таких спогадів опублікована українською еміграцією, насамперед, колишніми діячами галицьких політичних партій, національного (не комуністичного) підпілля. Так, наприклад, панорамністю підходу до змалювання подій першої половини ХХ століття і специфічністю поглядів авторів відзначається книжка В.Мартинця та великий за обсягом мемуарний збірник «Євген Коновалець та його доба» [3]. Блискучий таланти оповідача та енциклопедичну ерудованість виявляє І.Кедрин-Рудницький у своїх цікавих спогадах, де використаний чималий документальний матеріал. Рівночасно І.Кедрин - Рудницький засуджує терористичні дії активістів оунівського підпілля проти галицької інтелігенції, причому не самих лише радянофілів, але й представників так званого поміркованого національного табору за їх, нібито, «угодовство» [5, с. 10-11].

Таким чином, націоналістичні організації і особливо ОУН відіграли велику роль у боротьбі за соціальне і національне визволення західноукраїнського населення від польської окупації.

Література :

1. Квасниця І.Ю. Історико-природничі нариси з краєзнавства : Львівська область / І.Ю.Квасниця, І.О.Глічов, І.І.Федик // Навчально-методичний посібник.- Львів : «Укрсервіс», 1994.- С. 194-195.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі - ЦДАГО України), ф.3833, оп.2, спр.3. арк. 35-36.
3. Державний архів Волинської області (далі – ДАВО), ф.Р-1021, оп.1, спр.5, арк.11.

4. Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів.- Мюнхен ; Нью-Йорк, 1968.- Т. 1.- 640 с.
5. Кедрин І. Життя – події – люди : Спомини і коментарі.- Нью-Йорк, 1976.- 724 с.; Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20 – 50-ті роки ХХ ст..)- К.: Наукова думка, 1994.- С. 10-11.
6. Квасниця І.Ю. Історико-природничі нариси з краєзнавства : Львівська область / І.Ю.Квасниця, І.О.Глічов, І.І.Федик // Навчально-методичний посібник.- Львів : «Укрсервіс», 1994.- С. 197-198.
7. Сергійчук Володимир. Український здвиг: Волинь. 1939 – 1955.- К.: Українська Видавнича Спілка.- 2005.- С. 9.
8. Панчук М.І. «Білі плями» героїчного літопису : Із історії Ком. Партії Зах. України / М.І.Панчук.- К.: Політвидав України, 1989.- С. 54.

*Хмурак Олександр Юрійович
студент магістратури зі
спеціальності «Право», Запорізький
національний технічний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ЩОДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Україна є молодою незалежною державою, яка протягом останнього більш ніж чверть століття знаходиться на шляху будівництва демократичного державного ладу, засад громадського суспільства та правової держави. Усі ці фактори впливають на становлення правової системи нашої держави. Поняття правової системи включає сукупність взаємодіючих елементів, таких як правові норми, наявність розвинутого законодавства, правосвідомість та правову культуру, ефективність механізму правозастосування. В сучасних умовах глобалізації усіх суспільних процесів, в тому числі права, у світі відбувається процес трансформації правових систем, що призводить до змін поглядів на проблему класифікації правових систем сучасності.

Україна належить, як відомо, до країн постсоціалістичного простору, яка протягом тривалого періоду класифікувалась як країна радянського права, особливостями якого насамперед є домінування державних інтересів над приватними та безмірна ідеологізація усіх сфер правових норм.

Щодо класифікації правової системи сучасної України існує декілька думок. Розглянемо деякі з них.

М.Г. Хаустова висловлює думку, що правова система України тяжіє до так званої східноєвропейської правової традиції як частини романо-германської правової сім'ї [1, с. 65]. Але вона вказує, що українська правова система досить самобутня та має певні особливості (зв'язок з Руською правдою, вплив Польщі та Литви, дія Магдебурзького права в деяких містах на території сучасної України, перебування території України під владою кількох держав та інші) [1, с. 66–69].

Деякі вчені (наприклад, О.Ф. Скакун [2, с. 351]) відносять Україну до романо-германської правової сім'ї, тому що у сучасний період основним джерелом права є нормативно-правовий акт, система права підрозділяється на дві підсистеми – приватне право та публічне право, норми права загалом кодифіковані. Але, на наш погляд, Україна має певні особливості, які відрізняють її від країн романо-германської правової системи, що насамперед пов'язано із історією формування даної правової системи. Цей критерій має важливе значення при класифікації правових систем сучасності.

Є думка, що Україна належить до слов'янської правової системи [3, с. 207]. До засад такої правової сім'ї зазвичай відносять тісний зв'язок права із державою, наявність колективістських форм господарювання, зв'язок права з православною релігією та інше. Але ми не погоджуємось з даною точкою зору. На наш погляд, перелічені критерії досить розмиті та не відображають реальних характеристик сучасних правових систем.

В науковій літературі зустрічається думка, що Україна належить до так званої змішаної правової системи, що, на наш погляд, є найбільш прийнятним на сучасному етапі розвитку нашої держави [4, с. 49]. Змішані правові системи характеризуються, з одного боку, поєднанням різних правових традицій та культур, правових та інших соціальних норм, а з іншого боку – наявністю різних комбінацій між правовими підсистемами та в певних випадках перехідною економікою, здійсненням правової реформи у країні.

Таким чином, класифікація правової системи України та віднесення її до певної правової сім'ї залежить від багатьох факторів, таких як ефективність проведення правових реформ, шляхи здійснення державної політики, демократичність суспільства, реалізація правових цінностей у законодавстві та інше.

Література:

1. Хаустова М.Г. Правова система України: особливості становлення та сутнісні риси / М.Г. Хаустова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Випуск 21. – 2011. – С. 65–75.

2. Теорія держави і права. Енциклопедичний курс : підручник / Ольга Федорівна Скакун . – 2-ге вид., перероб. і доп . – Харків : Еспада, 2009 . – 746 с.
3. Синюков В.Н. Российская правовая система. Введение в общую теорию. – М.: Норма, 2010. – 672 с.
4. Саміло Г.О. Змішані правові системи: проблеми класифікації / Г.О. Саміло // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». - 2015. - № 33.- С. 46-49.

Науковий керівник: Саміло Ганна Олегівна, к.ю.н., доцент, Запорізький національний технічний університет

*Яківець Олександр Іванович
Кременчуцький національний
університет ім. М.Остроградського*

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ

Україна знаходиться в етапі інтенсивного розвитку усіх сфер життєдіяльності, підняття соціального становища, зокрема відбувається суттєва зміна правової сфери. Ратифікація міжнародних договорів, прийняття законів, створення великої бази підзаконних нормативно-правових актів пов'язаних з правовідносинами. У повсякденному житті все частіше відбувається зіткнення з подіями які мають юридичні наслідки, з яких розпочинаються правовідносини, тобто з юридичними фактами.

Саме поняття юридичного факту має фундаментальне значення, адже саме юридичний факт це передумова створення, зміни або припинення правовідношень. Стосовно правовідношень - це врегульоване нормами права суспільне відношення між суб'єктами, тобто те з чим люди мають справу найчастіше у своєму житті. Тобто юридичні факти оточують громадян всюди, де присутні правовідношення, саме тому розгляд юридичних фактів, як перспективу розвитку є досить доцільно, адже розвиток можна трактувати як удосконалення. Удосконалення фундаментального значення є перспективним для України, особливо для юридичної науки з високим рівнем динаміки змін та доповнень.

На прикладі юридичних фактів в адміністративному праві, де юридичний факт – це певна обставина, через настання якої, відповідно до вимог норм адміністративного права, між суб'єктами може виникнути, змінитися або припинити своє існування певне правовідношення. Юридичний факт має яскраве відображення в ситуації, коли особа керує

транспортним засобом і здійснює адміністративний проступок, при цьому співробітник національної поліції фіксує це правопорушення, зупиняє транспортний засіб для здійснення адміністративного провадження, відповідно до основних обов'язків поліцейського, звертаючись до особи називає своє прізвище, посаду, спеціальне звання, інформує водія про конкретну причину зупинення транспортного засобу, з детальним описом підстав зупинки, а в даному випадку це п.1 ч.1 ст. 35 Закону України про національну поліцію, надає докази по справі. Наступним кроком поліцейський складає постанову по справі, тобто документ, винесений уповноваженим органом, який затверджує ним своє рішення, що тягне за собою порушення прав людини, що закріплено рішенням конституційного суду № 5-рп/2 015 від 26.05.2015 відповідно статті 276 КУпАП місце розгляду справи про адміністративне правопорушення, розгляд справи відбувається за місцем їх скоєння(в межах адміністративно-територіальної одиниці, не на дорозі). Розгляд справи прямо на дорозі, без надання часового інтервалу для реалізації своїх прав (Право на правову допомогу, право на докази, право клопотання) є грубим порушенням конституційних прав. Також особа яка керує транспортним засобом має право оспорити допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, а уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до ст. 256 КУпАП, адже протокол – це документ, написаний у відповідності з правовими вимогами, що фіксує своє рішення, а не затверджує його, в цьому вбачається проблематика юридичного факту, в такому випадку потрібне удосконалення та перегляд саме фундаментального значення та повноважень відповідних уповноважених посадових осіб.

В залежності від кожної дії однієї з сторін, спостерігається створення, зміна та припинення правовідносин.

Юридичні факти най частіше класифікують на дії та події. Дія, що характерна адміністративним правовідносинам, є видання ненормативного акта управління, такого як: розпорядження або призначення. Також адміністративні правовідносини виникають з ініціативи суб'єктів правовідносин, як вказано вище, при здійсненні правопорушення чи подачі заяви. Відповідно дії поділяють на правомірні та неправомірні.

Події – явища незалежні від волі людини. Найбільш поширений юридичний факт, який класифікують як подію, припиняє правовідношення, наприклад, коли настає смерть суб'єкта, припиняються всі правовідносини в яких він виступав.

Не зважаючи на плюралізм розуміння юридичних фактів, який впливає з різних галузей права, існує загальне значення юридичних фактів являючи собою підґрунтя та забезпечуючи динаміку механізму упорядкування суспільних відносин. Звідси впливає, що основна функція

юридичних фактів виступати важелем та приводити в дію норми права, які пов'язані з нормами права та правами суб'єктів. Така роль юридичних фактів в механізмі правового регулювання є досить специфічна, адже з одного боку - це лише необхідна передумова правових відносин, а з іншого юридичні факти виконують ряд самостійних завдань. Враховуючи всі ознаки та функції юридичні факти є важливим елементом в механізмі правового регулювання.

Науковий керівник: Шаповал Валерій Дмитрович, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії, історії держави та права

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

*Рудейчук Богдан Васильович
магістр юридичного факультету
групи Пм – 601, Приватний вищий
навчальний заклад «Буковинський
університет», м. Чернівці*

СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сучасні тенденції, що визначають пріоритети державної політики у сфері охорони здоров'я, обумовлені цілями соціально-економічного розвитку країни, в якості яких проголошено сталість економічного зростання, поліпшення добробуту населення, посилення людського потенціалу, підвищення якості медичних послуг і на фоні цього подолання демографічної кризи [1].

Незважаючи на певний прогрес, результати у сфері охорони здоров'я в Україні залишаються дуже поганими. У середньому українці живуть приблизно на 11 років менше, ніж інші європейці. Порівняно з країнами ЄС, приблизно 80% цих «надмірних смертей» припадають на відносно молодий вік – між 15 та 60 роками життя. Основними вбивцями є неінфекційні захворювання, такі як серцево-судинні недуги та онкологічні захворювання. В останні роки приблизно 85% усіх смертей були викликані серцево-судинними захворюваннями, рак та зовнішніми чинниками, включно з нещасними випадками та отруєннями. Такі кепські результати пов'язані з недостатнім піклуванням населення про своє здоров'я, домінуванням тютюнової та алкогольної залежності, а також – що надзвичайно важливо – з нездатністю наявних медичних закладів ефективно запобігати, виявляти і лікувати хвороби. Проблема полягає не у фізичній доступності медичних послуг. Навпаки, в Україні є вже надмірна кількість лікарень та лікарняних ліжок, приблизно на 40% більше, ніж у середньому в країнах ЄС [2].

Проблема полягає в неефективному розподілі та використанні ресурсів, у десятиліттях недофінансування розвитку галузі та величезній корупції, що наскрізь пронизала галузь. Україна повинна і може краще дбати про здоров'я своїх громадян. Необхідно вжити термінових заходів

для недопущення колапсу системи та відбудови інституційного фундаменту як на центральному, так і на регіональному і місцевому рівнях з метою надання громадянам України якісних медичних послуг, яких вони потребують і заслуговують [2].

Зважаючи на велику кількість проблем, що потребують вирішення, необхідно впровадити масштабні реформи, які поєднують термінові втручання з очікуваним покращенням у середньостроковій перспективі. Найголовніше полягає у консолідації всіх ресурсів – державних і приватних, національних та міжнародних – навколо єдиної мети: вивести Україну з теперішнього паралічу системи охорони здоров'я [2].

Таким чином, у зв'язку з розвитком суспільних відносин у сфері охорони здоров'я, система охорони здоров'я України на сучасному етапі потребує нових, ґрунтовних та всебічних досліджень.

Вважаємо, що одним із шляхів подолання цих проблем є створення системи планування відвідувань профільних спеціалістів, багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування з кваліфікованим медичним персоналом та сучасним обладнанням. Тільки в цьому випадку можлива повноцінна консолідація та якісна взаємодія держави, бізнесу та суспільства з питань охорони здоров'я громадян в Україні.

Література:

1. Новіков В., Никонюк К. Соціальні наслідки Євроінтеграції України: система охорони здоров'я. LIBRARY.FES. 2016. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09542.pdf>.
2. Система охорони здоров'я України: час змін. WORLDBANK. 2017. URL: <http://www.worldbank.org/uk/news/opinion/2015/04/06/ukraines-health-system-time-for-change>.

Науковий керівник: Руснак Л.М., доцент кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін кандидат юридичних наук, Приватний вищий навчальний заклад "Буковинський університет"

*Філянiна Людмила Анатолiївна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорiї та iсторiї
держави i права Днiпропетровського
державного унiверситету
внутрiшнiх справ*

НАТО – УКРАЇНА: ПЕРСПЕКТИВИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

Проблемам співвідношення у міжнародних відносинах війни та миру, права і сили цікавилось людство майже з часів заснування перших держав. Особливого значення в цьому питанні набула перша в історії міжнародна організація – Ліга Націй, котра внесла суттєві корективи в систему міжнародних відносин і безпеки. Організація спробувала замінити практику створення військово-політичних союзів держав. З цією метою була започаткована система забезпечення колективної безпеки. Статут Ліги Націй обмежував право держав-учасниць на війну і передбачав застосування санкцій до держав, що порушуючи його приписи вступили у війну. Цей документ став фундаментом у формуванні принципу незастосування сили та заборони агресивної війни. Необхідно зауважити, що ні в теорії ні в практиці міжнародних відносин на сьогодні не існує єдиної концепції безпеки. У літературі виділяють декілька її різновидів, а саме: «загальна безпека», «глобальна безпека», «національна безпека», «міжнародна безпека». Будь-яка з них охоплює комплекс соціальних відносин, має історичні й правові витоки. Водночас, питання міжнародної безпеки пов'язані з підготовкою, впровадженням та реалізацією політико-правових засобів попередження війн та збройних конфліктів, підтримання або поновлення міжнародного миру.

Так, ст. 51 Статуту ООН, проголошує невід'ємне право незалежних держав на індивідуальну або колективну оборону. Першим кроком на шляху до створення системи міжнародної (колективної) безпеки було підписання у 1949 році європейськими державами (Бельгія, Великобританія, Люксембург, Нідерланди, Франція) Північноатлантичного договору і як результат створення Північноатлантичного альянсу. Згодом з метою розширення меж колективної безпеки після тривалих перемовин до Альянсу приєдналися США, Канада та інші держави (всього 12) підписавши у квітні 1949 року Вашингтонський договір.

Ряд подій, що пов'язані із розпадом Союзу РСР: закінчення «холодної війни», припинення існування Організації Варшавського договору, набуття незалежності Україною – надали можливість нашій державі заручитися міжнародною підтримкою задля забезпечення безпеки

від зовнішнього втручання. Тобто, Україна, отримала шанс стати учасницею однієї з військово-політичних міжнародних організації, котра впродовж тривалого часу проводить активну роботу щодо гарантування миру і безпеки на міжнародній арені – Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Так, Україна в 1994 р підписує рамковий документ «Партнерство заради миру» в якому приймають участь держави, котрі отримали запрошення від Північноатлантичної Ради. Метою даної програми є посилення безпеки і стабільності в усій Європі, розширення та активізація політичного і військового співробітництва. Згодом, у 1997 р. одним із національних інтересів у зовнішньополітичній діяльності визначається розвиток стратегічного партнерства з НАТО та створюється Комісія НАТО – Україна (КНУ). З часом спостерігається поглиблення взаємовигідного співробітництва і Україна приймає найактивнішу участь в усіх операціях та місіях під керівництвом НАТО. Пріоритет в роботі НАТО – Україна віддається підтримці різнопланових реформ у сфері оборони і безпеки та зміцнення забезпечення самооборони.

Сьогодні диктує нові горизонти співробітництва НАТО – Україна. Багатовекторність розвитку та міжнародна невизначеність України призвели до конфлікту з Росією: анексія Кримського півострова, збройний конфлікт на Сході України. Після неприкритої політичної і військової агресії зі сторони Росії стосовно нашої держави, Президент України своїм указом від 24.09.2014 р. запроваджує у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності» тим самим визначив пріоритетні напрямки співробітництва у зовнішньополітичній діяльності на наступні роки з подальшим розширенням стратегічного партнерства з США, Європейським Союзом та НАТО. Водночас, у грудні 2014 р. Верховна Рада України приймає рішення про відмову України від позаблокового статусу, котрий був проголошений у Декларації про державний суверенітет: стати у майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках. Така відмова була обумовлена її неефективністю у забезпечення держави від зовнішньої політичної та військової агресії. Після внесення змін до Законів України «Про основи національної безпеки України» і «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» наша держава поновила курс на євроінтеграцію з майбутнім приєднанням до Європейського Союзу і Організації Північноатлантичного договору.

Сучасні партнерські відносини НАТО – Україна розвиваються у двох напрямках політичне і практичне співробітництво. Так, щороку з 2009 р. розробляється Річна національна програма взаємодії (РНП) відповідно до якої Організація та її держави-учасниці в секторі безпеки й оборони надають тренінгову і матеріально-технічну допомогу Україні.

Практичною складовою партнерських стосунків є створення під проводом КНУ спільних робочих груп НАТО – Україна, серед яких групи: з питань військової реформи, оборонно-технічного співробітництва та інші. В останні роки у військовій сфері відповідно до Коаліційної угоди в рамках реформи Збройних Сил України активно запроваджуються стандарти НАТО.

Отже, невід’ємним складовим елементом євроінтеграційного процесу України є її партнерство з Північноатлантичним альянсом. Прагнення України приєднання до Північноатлантичного договору доповнює процес внутрішньодержавних реформ у контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом та обумовлено необхідністю підвищення ефективності, координації систем комплексної міждержавної безпеки і оборони задля збереження миру, запровадження стандартів НАТО у збройних силах України.

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення

*Бондарева Катерина Валеріївна
кандидат юридичних наук, доцент за
наказом кафедри міжнародних
відносин факультету Журналістики
та міжнародних відносин Київського
національного університету
культури і мистецтв (Київ)*

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЯКИХ
ІНСТИТУТІВ МІЖНАРОДНОГО СІМЕЙНОГО ПРАВА**

В умовах глобалізації сучасного світу інтеграційні процеси, як наслідок, призводять до істотного збільшення обсягу сімейних відносин ускладнених іноземним елементом. Останнім часом значно зростає кількість шлюбів, укладених з іноземцями, все більш актуальними стають проблеми регулювання особистих немайнових та майнових відносин подружжя, батьків і дітей, членів родини, в яких є наявність іноземного елемента. У центрі суспільної уваги знаходиться і проблема міждержавного усиновлення.

Проблеми правового регулювання міжнародних сімейних відносин в радянські часи не отримали належної уваги. Тому особливого вивчення заслуговують роботи Г.К. Матвєєва, присвячені загальнотеоретичних проблем міжнародного приватного права і особливостям регулювання сімейних відносин з іноземним елементом. Надалі дослідження цієї проблематики отримали розвиток в працях В. І. Кисіля. У сучасній вітчизняній і зарубіжній науці проблеми правового регулювання міжнародних сімейних відносин досліджуються в публікаціях Є.В. Бурлай, В. Я. Калакура, Г.Ю. Федосеевой, М. М. Богуславського, Н. І. Маришева, В. П. Звєкова, Е.А. Абросимової, А.В. Асоскова, А.В. Банківського, Н.В. Орлової і інших.

Сім'я як соціальна спільність у всіх цивілізаціях виступала найважливішим елементом глобального розвитку. Ідеологія пріоритету сім'ї, її неминуща цінність для життя і розвитку людини і суспільства закріплена у багатьох нормативних актах. Одне з основних положень цих документів - зміцнення і захист інституту сім'ї з боку суспільства, розробка усіма державами національної сімейної політики.

Правове регулювання шлюбне-сімейних відносин має значну публічно-правову складову. Характеризуючи область шлюбне-сімейних відносин, не можна не відзначити таку її ознаку, як переважання в кожній державі правових норм, що мають свої давні історичні і релігійне коріння, наявність звичаїв, традицій, які відображають специфіку кожної народності і певної спільноти людей. Саме ця обставина і є перешкодою для уніфікації матеріальних і навіть (хоча в значно меншій степені) колізійних норм в сімейному праві. Розбіжності виявляються практично у всіх інститутах сімейного права, при цьому сам набір інститутів багато в чому збігається.

Основною метою доповіді є аналіз основних проблем міжнародного сімейного права і можливості їх вирішення на основі вироблених в міжнародному праві правових прийомів, з огляду на особливість сімейних відносин і колізійно-правові проблеми пов'язані з ними. [4, с.402]

До основних колізійно-правових проблем шлюбу і сім'ї можна віднести:

- 2) расові та релігійні обмеження;
- 3) заборони на шлюби з іноземцями;
- 4) необхідність дозволу (дипломатичного, батьків або опікунів) для вступу в шлюб;
- 5) особистий закон (верховенство) чоловіка;
- 6) укладення шлюбу за дорученням і через представника;
- 7) полігамія і моногамія;
- 8) одностатеві шлюби;
- 9) відповідальність за відмову вступити в обіцяний шлюб;
- 10) «кульгаючи шлюби». [2, с. 59]

Для укладення шлюбу, що має юридичну силу, в сімейному законодавстві більшості держав установлений ряд обов'язкових положень, що стосується як осіб, що вступають у шлюб, так і процедури його оформлення. Обставини, необхідні для визнання шлюбу дійсним, іменуються умовами його здійснення. Серед них можна виділити взаємна згода осіб, досягнення ними шлюбного віку, відсутність перешкод до укладення шлюбу, обов'язкової присутності сторін, що прямо передбачається законом. В якості обов'язкової умови укладення шлюбу сімейне право передбачає досягнення вступають в шлюб особами певного віку. [3, с. 14]

Цікавим є питання про встановлення нижньої межі шлюбного віку, а також можливості його зниження (диспенсації). У більшості держав світу шлюбний вік встановлюється у 18 років. Однак в деяких країнах законодавчо закріплені інші вікові межі, причому для жінок нижче, ніж для чоловіків. У деяких країнах взагалі не встановлюється мінімальний вік для вступу в шлюб. Наприклад, згідно із законодавством Ємену

необхідною умовою є статева зрілість осіб, що вступають у шлюб. [1, с. 45]

В основі норм, що регламентують питання укладення шлюбу, лежить принцип моногамії. В даний час принцип одношлюбності лежить в основі всіх європейських держав. Іслам - єдина світова релігія, що має в своєму Священному писанні норму, яка допускає багатоженство. При укладанні полігамного шлюбу може виникнути проблема в разі, коли дружиною мусульманина, котрий має дружину, стає жінка, яка є громадянкою держави, по праву якого заключне такого шлюбу не допускається. Відсутність однаковості в змісті поняття матеріальних умов породжує в подальшому «кульгаючи шлюби» - шлюби, які визнаються в одній державі і не визнані в іншому. Існування в шлюбне-сімейного області «кульгаючих відносин» нерозривно пов'язане і обумовлене колізійної проблемою, яку важко вирішити. Але в сімейному праві держави робили і роблять спроби уніфікувати окремі інститути. Однією з перших стала уніфікація країн Латинської Америки, що завершилася прийняттям в 1928 р Кодексу Бустаманте (уніфікації колізійного права).

Однією з умов укладення шлюбу є відсутність між особами, що вступають в шлюб, відносин споріднення і властивості. Перешкода укладення шлюбів між близькими родичами існує у всіх цивілізованих державах, так як такий союз призводить до високого відсотку спадкових захворювань у дітей. У «заборонений» перелік входять висхідні і низхідні родичі. Цікавою є, що у мусульман заборонений шлюб у родинних стосунках з молочного годування в таких же ступенях, що і кровне. [4, с. 408]

Практично у всіх країнах світу однією з вимог вступу в шлюб є приналежність осіб до різного полу, а в разі фізичної аномалії питання вирішується компетентними органами на підставі даних медичного обстеження: в Англії - судом, в Італії - прокуратурою. В даний час в ряді європейських країн і деяких штатах США легалізовані одностатеві шлюби, історія яких почалася в 1989 р. Виникає проблемне питання: хто може скористатися правом одностатевих партнерів на вступ в шлюб в країнах, що легалізували інститут «одностатєвої сім'ї»? Отже з практики випливає, якщо дві особи мають бути або громадянами країни, що визнає одностатєві шлюби, або мати постійне місце проживання на території цієї держави то такий шлюб можливий. Короткострокове перебування в країні, пов'язане з навчанням або туризмом, не дає право на укладення одностатєвого шлюбу особами з держав, де така практика заборонена.

Питання про можливість розірвання шлюбу в різних державах вирішується по-різному. Існує ряд колізійних проблем розірвання шлюбу в МПП. Найперша - проблема вибору права у вирішенні справ про припинення шлюбу. Багато країн застосовують національний закон при

розірванні шлюбу, інші - закон місця проживання подружжя, треті - закон країни суду. В Англії і США використовується закон постійного місця проживання подружжя, у Франції - закон загального домілія або особистий закон кожного чоловіка. У багатьох державах ці прив'язки доповнюють один одну.

Прив'язка відносини щодо розірвання шлюбу до закону громадянства розлучається подружжя кваліфікується як принцип колізійного права, властивий «континентальній» системі права. У країнах же англосаксонської системи відзначається дію колізійної формули прикріплення до закону місця проживання (*lex domicilii*) і закону суду (*lex fori*). [4, с. 419] Основним засобом усунення «ульгаючих розлучень» виступає визнання рішення органу, що розірвав шлюб, в іншій державі або державах. Є держави, які не визнають іноземних рішень про розлучення своїх громадян.

Правовідносини між дитиною, що народилася від осіб, які не перебувають у зареєстрованому шлюбі, і його матір'ю і батьком визначаються законодавством тієї договірної сторони, громадянином якої є дитина.

При відсутності міжнародних угод складності викликають питання, пов'язані із здійсненням батьківських прав при розпаді сім'ї. Відомі випадки, коли діти незаконно вивозилися з України одним з батьків (незаконно утримувалися за кордоном батьком дитини) при наявності судового рішення про те, що дитина повинна проживати зі своєю матір'ю в Україні. Складність в подібних випадках пояснюється тим, що Україна не бере участі в Гаазькій конвенції про цивільно-правові аспекти викрадення дітей в міжнародному масштабі 1980 р яка регулює цивільно-правові питання, а метою її - сприяти негайному поверненню незаконно переміщених або викрадених дітей. У Конвенції беруть участь США, Великобританія, Грузія, Білорусія, Естонія, Латвія та інші держави.

Таким чином, в міжнародному сімейному праві можна виділити кілька проблем, пов'язаних з матеріально-правовими умовами укладення шлюбу: недотримання в деяких державах вимог про взаємну згоду осіб, що вступають у шлюб; можливість виникнення «кульгаючих» шлюбів (наприклад, в певних випадках, описаних вище в статті, при укладанні полігамного шлюбу), проблема розірвання шлюбу, проблеми пов'язані із здійсненням батьківських прав при розпаді сім'ї з іноземним елементом. У той же час не можна не помічати відбуваються у світі поступового згладжування національних відмінностей у правовому регулюванні сімейних відносин і його уніфікації. Історично обумовлені національні правові традиції і норми конфесійної етики в сфері сім'ї нерідко поступаються місцем іншим нормам.

Література:

1. Звеков В.П. Международное частное право. Учебник. М., 2004. – С. 72.
2. Крылова Н. Л., Прожогина М. В. «Смешанные браки». Опыт межцивилизационного общения. М.: Институт Африки РАН, 2002. – С. 59.
3. Международное частное право: учебник: в 2 т. / Е.А. Абросимова, А.В. Асосков, А.В. Банковский и др.; отв. ред. С.Н. Лебедев, Е.В. Кабатова. М.: Статут, 2015. Т. 2: Особенная часть.
4. Международное частное право. Богуславский М.М. 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Юристъ, 2005. — 604 с.

*Бут Марія Олександрівна
студентка 6 курсу юридичного
факультету Харківського
національного університету імені
В. Н. Каразіна*

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ПОДРУЖЖЯ

Ключові слова: майнові правовідносини подружжя, історичний розвиток регулювання майнових правовідносин подружжя, спільність майна, звичаєве право, візантійське канонічне право, дорадянський період

Актуальність теми зумовлена тим, що для подальшого вдосконалення інституту «майнові правовідносини подружжя» важливо акцентувати увагу на вагомій історичній нормативно-правовій трансформації законодавства в цій сфері та основоположні ідеї становлення зазначеного інституту.

Слід зауважити, що питанням історичного розвитку регулювання майнових правовідносин подружжя займалися такі цивілісти-вчені: С.В. Омельянчук, О.В. Полін, Ю.М. Походзіло, О.Є. Бурлай та інші.

Розглянемо коротко деякі основні періоди української історії. За часів Київської Русі союз регулювався звичаєвим правом та язичницькими обрядами і ґрунтувався як звичайна майнова угода, що вільно укладалася та розривалася. Відносини між чоловіком і дружиною будувалися на підпорядкованості жінки від чоловіка, як особистій, так і майновій. Навіть придане, яке давалося за нареченою її батьком, не могло змінити це залежне становище дружини від чоловіка. Також слід зазначити, що при викраденні нареченої вона ставала власністю чоловіка, і тоді з'явилися права більше речового характеру. Дружина ставала річчю і відношення до неї було як до речі.

Таке регулювання подружніх правовідносин існувало тривалий проміжок часу. Після прийняття християнства сімейне право розвивалося відповідно до візантійського канонічного права. Адже Хрещення Русі сприяло прийняттю нормативних актів, джерелами яких були візантійські церковні приписи. Разом з новою вірою заново почали формуватися поняття про шлюб та сім'ю. Регулювання правовідносин подружжя, в тому числі щодо майна після введення християнства на Русі здійснювалось на підставі церковних приписів [1, с. 167].

В Руській Правді вперше зроблено спробу вирізнити батьківське і материнське майно, а також права спадкоємців батьківського і материнського спадкового майна. Пізніше це знайшло своє продовження і обґрунтування у статутах Великого князівства Литовського [2, с. 35].

Пізніше видавали писані закони щодо шлюбу та сім'ї, які були закріплені в законодавствах тих держав, які поневолювали Україну (Литовський статут, Магдебурзьке право, законодавство Речі Посполитої, Російської держави, Угорського королівства, Австрійської імперії).

В 1840–1842 рр. офіційно на території України вводиться в дію Звід законів Російської імперії. В Зводі законів прямо передбачався принцип роздільності подружнього майна. Відмінною рисою цього нововведення було те, що заміжня жінка наділялася правомочностями власника в повному обсязі, тому вона могла самотійно і керувати, і розпоряджатися належним їй майном.

Наступний етап дорадянського періоду характеризується наступним: держава не втручалася в регламентацію внутрішньосімейних і майнових відносин подружжя; вони регулювалися нормами звичаєвого права, традиціями народів, що проживали на території сучасної України, і не одержали достатньої регламентації в кодифікаційному законодавстві аж до радянського періоду.

Для радянського періоду було характерним наступне: повне заперечення правових форм регулювання майнових відносин подружжя, що склалися в дореволюційній Російській імперії; формування жорсткої однакової процедури правового регулювання сімейних відносин і в першу чергу майнових відносин подружжя; суворе імперативне регулювання майнових відносин подружжя, заперечення договірної ініціативи з їх боку у тлумаченні правового режиму свого майна.

Після проголошення незалежності України, особисті та майнові відносини подружжя є цілісним, неподільним комплексом, перебувають між собою у органічному тандемі. Відповідно нормативне регулювання одного виду відносин неминуче позначається на іншому. Розширення особистих прав кожного або одного з подружжя має наслідком відповідне покращення його правового статусу у сфері майнових відносин та навпаки [3, с. 54].

На сучасному етапі треба з впевненістю стверджувати, що правова конструкція договору, як однієї з форм волевиявлення сторін, посіла належне місце в регулюванні сімейних правовідносин і цей факт повністю поєднується із використанням принципу диспозитивності, свободи договору та визнання автономії особистості у сфері приватного життя [4, с. 58].

Законодавець, фактично вперше в історії розвитку вітчизняного сімейного законодавства, допустив договірне регулювання не тільки майнових, але й немайнових сімейних відносин.

Висновки. З прийняттям християнства поступово змінюється погляд, як на жінку, так і на її права в сім'ї. Жінка за часів Київської русі мала особисте майно, яке складалося зі «скарбу» і того, що було вироблено її руками. Але можливість розпорядження цим майном залежала від соціального статусу жінки. В язичницькі часи, коли жінка та її майно належали чоловікові, годі говорити про можливість останньої незалежно їм розпоряджатися. Дорадянський період надав майновим правовідносинам певну автономію та не втручання в приватне життя, що в певній мірі дозволило подружжю реалізовувати, зокрема майнові питання. Радянський період навпаки, зазначена автономія була ліквідована і запроваджена нова система «заборон» в сімейній сфері. Законодавство сучасної України, що регламентує майнові відносини подружжя, являє собою результат багаторічного досвіду правового регулювання майнових відносин у сім'ї та відтворює основні інституції сімейного права, в тому числі новий Сімейний кодекс надав нового розвитку інституції «шлюбного договору».

Література:

1. Походзіло Ю.М. Розвиток шлюбно–сімейних відносин часів Київської Русі/Походзіло Ю.М.//Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав : матеріали «круглого столу», анд. ч. Пам'яті анд. Чингізхана Нуфатовича Азімова, м. Харків, 18 груд. 2015 р. — Харків, 2016. — С. 165–173.
2. Полін О.В. Співвідношення сімейної власності і спадкування у Київській Русі// Юридична Україна — 2010 — №8. — С. 11–15.
3. Некрасова О.В. Застосування цивільного законодавства до врегулювання сімейних правовідносин: теорія та практика/О.В. Некрасова//Судова практика. — 2013. — №3. — С. 53 – 55.

4. Бурлай О.Є. Правовідносини подружжя в міжнародному приватному праві: анд. анд.. Юрид. Наук: 12.00.03/Київський національний ун–т ім. Тараса Шевченка. — К., 2007. — 182 с.

Науковий керівник: Розгон О.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно—правових дисциплін юридичного факультету Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

*Джавадов Хікмет Аловсат огли
кандидат юридических наук,
научний сотрудник, докторант
Института государства и права им.
В.М.Корецкого НАН Украины*

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СВОЕВРЕМЕННОСТИ ВСТУПЛЕНИЯ В ДЕЛО ТРЕТЬИХ ЛИЦ, ЗАЯВЛЯЮЩИХ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО ПРЕДМЕТА СПОРА, В ГРАЖДАНСКОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ

Создание условий для эффективного судопроизводства по гражданскому делу требует своевременного вступления в дело всех заинтересованных лиц. Поэтому эффективности гражданского судопроизводства будет способствовать такая модель стадии подготовки дела к рассмотрению, которая бы позволила как можно раньше определиться со вступлением в дело третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования относительно предмета спора.

Проблемы участия в гражданском процессе третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования относительно предмета спора, рассматривали такие ученые как В. Н. Аргунов, О. В. Бобровник, С. С. Бычкова, З. В. Ромовская, Н. Л. Луцик-Шумська, Д. В. Маклаев, К. С. Рыжков, А. А. Селиванов, Л. В. Туманова и другие авторы. В то же время, влияние института третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования относительно предмета спора, на эффективность гражданского судопроизводства не было предметом отдельного рассмотрения. В частности, целью этой работы является исследование обеспечения своевременности вступления в дело третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования относительно предмета спора, в гражданском судопроизводстве.

Характеризуя значение третьих лиц, М. Й. Штефан подчеркивает, что рассмотрение дела при их участии дает возможность сэкономить время и процессуальные средства, уменьшить судебные издержки и

предотвратить принятие судом противоположных по содержанию решений [1, с. 99 – 100]. По мнению В. П. Скобелева институт третьих лиц является важной гарантией реализации принципов процессуальной экономии и выяснения судом действительных обстоятельств дела [2, с. 211]. Современные авторы указывают, что участие третьих лиц в гражданском процессе может стать превентивным средством от фиктивного и притворного рассмотрения дела, когда при обращении в суд истец и ответчик имеют иную цель, чем та, которая отображена в исковом заявлении [3, с. 1]. Таким образом, участие в деле третьих лиц призвано способствовать достижению целей гражданского процесса при сокращении затрат, то есть повышению эффективности гражданского судопроизводства.

Третьи лица, заявляющие самостоятельные требования относительно предмета спора, вступают в процесс, предъявив иск к одной или обеим сторонам (ст. 34 ЦПК). Таким образом, обретение каким-либо субъектом статуса третьего лица, заявляющего самостоятельные требования относительно предмета спора, возможно только по инициативе этого субъекта. Третьи лица с самостоятельными требованиями могут и не вступать в процесс по делу между сторонами, а возбудить дело самостоятельно – подав исковое заявление к той из сторон, которая, получив положительное решение суда в свою пользу, нарушила или поставила под угрозу их права и интересы по поводу спорного объекта [1, с. 99].

Процессуальный статус третьего лица, заявляющие самостоятельные требования относительно предмета спора, аналогичен процессуальному статусу стороны, однако имеет некоторые особенности [4, с. 312, 5, с. 55 – 57]. С момента вступления такого лица в дело, рассмотрение начинается сначала (ст. 33 ЦПК). В этом контексте заслуживает внимания замечание о том, что при вступлении третьих лиц, не заявляющих самостоятельных требований относительно предмета спора, рассмотрение дела должно начинаться со стадии подготовки дела к судебному разбирательству [6, с. 20]. Такой подход соответствует законодательству и конкретизирует его положения.

Определенной гарантией от злоупотребления правом предъявить иск и вступить в дело на более поздних этапах судопроизводства, что влечет рассмотрение дела сначала, являются положения ст. 123, 125 ГПК, в соответствии с которыми иск третьего лица принимается к совместному рассмотрению с первоначальным иском, если оба иска взаимосвязаны и совместное их рассмотрение целесообразно, в частности, когда они возникают с одних правоотношений, или когда требования по искам могут засчитываться, или когда удовлетворение иска третьего лица может

исключить полностью или частично удовлетворение первоначального иска.

В то же время избежать необходимости начинать рассмотрение дела сначала можно с помощью своевременного выявления и информирования судом лиц, имеющих интерес в деле, о наличии соответствующего дела в производстве суда и об их праве вступить в процесс. Такие действия должны происходить на стадии подготовки гражданского дела к судебному рассмотрению. Кроме того, положительное воздействие имело бы определение в законе сроков, в течении которых третье лицо может реализовать свое право предъявить иск в уже начавшемся процессе. При этом можно усмотреть позитивный пример в законодательстве Беларуси, гражданский процессуальный кодекс которой обязывает суд извещать о процессе между сторонами тех лиц, которые могут заявить самостоятельные требования относительно предмета спора, и разъяснять им их право на предъявление иска в 10-дневный срок с момента получения извещения. Нарушение этого срока не рассматривается как препятствие для принятия иска, однако, установление срока в законодательстве направлено на то, чтобы дисциплинировать потенциальных третьих лиц, побудить их к как можно скорейшему решению вопроса о своем вступлении в дело и тем самым предотвратить излишние затраты времени, сил и средств всех субъектов процесса [2, с. 226]. Представляется, что дополнение украинского законодательства аналогичной нормой способствовало бы эффективности гражданского судопроизводства.

Анализируя действующее законодательство, регулирующее вступление в процесс третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования относительно предмета спора, следует признать его достаточно сбалансированным. Аргументом в пользу такого вывода является также и то, что в проекте институт третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования относительно предмета спора, не ощутил существенных изменений. В то же время, существуют все основания для того, чтоб рассматривать своевременное уведомление потенциальных третьих лиц о находящемся в производстве суда гражданском деле в качестве одного из действий, совершаемых судом на стадии подготовки дела к рассмотрению. Также целесообразно установить срок, в течении которого потенциальное третье лицо должно предъявить иск в случае, если оно желает вступить в дело. Внесение подобных корректив в законодательство способствовало бы эффективности гражданского судопроизводства.

Список использованных источников:

1. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : [підручник. – К. : Ін Юре, 2005. – 622 с.
2. Скобелев В. П. Проблемные вопросы участия в гражданском процессе третьих лиц, заявляющих самостоятельные требования на предмет спора / Право и демократия: сб. науч. тр. / Белорус. гос. ун-т. Минск, 2009. – Вып. 20. – С. 211–234.
3. Бобровник О. В. Треті особи в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Бобровник Олександр Вікторович ; Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ – 2009. – 22 с.
4. Сенік С. Особливості участі третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, в цивільному процесі / Вісник Львівського університету. – Серія юридична. – 2015. – Випуск 61. – С. 308–314.
5. Горелов М. В. Отличительные признаки третьих лиц в гражданском судопроизводстве / Юридический мир. – 2013. – № 5. – С. 55 – 57.
6. Маклаев Д. В. Третьи лица в арбитражном процессе : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.15 / Маклаев Дмитрий Владимирович ; ИГП РАН. – М., 2010. – 23 с.

*Плотницька Євгенія Сергіївна
магістр Донецького Національного
університету імені Василя Стуса*

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕХОДУ ЧАСТКИ В СТАТУТНОМУ
КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
У ПОРЯДКУ СПАДКОВОГО ПРАВОНАСТУПНИЦТВА**

Актуальність з'ясування деяких аспектів переходу частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю (далі за текстом – ТОВ) у порядку спадкового правонаступництва зумовлена відсутністю однакового правового регулювання в різних нормативно-правих актах діяльності товариств цього виду в разі вибуття одного з його учасників внаслідок смерті. Другим проблемним питанням є сам об'єкт спадкування у таких випадках.

Спадкування частки померлого учасника у статутному капіталі ТОВ має певні особливості і тягне за собою деякі обмеження прав спадкоємців.

Той факт, що особа має корпоративні права, підтверджується наявністю у неї частки у статутному капіталі ТОВ. Учасник ТОВ, який має частину у статутному капіталі, відповідно до положень ст. 10 Закону

України «Про господарські товариства» набуває наступних правомочностей:

а) брати участь в управлінні справами товариства в порядку, визначеному в установчих документах;

б) брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди);

в) вийти в установленому порядку з товариства;

г) одержувати інформацію про діяльність товариства;

г) здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, в порядку, встановленому законом [1].

Проте у частині 1 ст. 100 ЦК України право участі у товаристві визначається як особисте немайнове право, що не може окремо передаватися іншій особі [2]. А відтак логічно, що частка у статутному капіталі ТОВ переходить до спадкоємця фізичної особи, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід допускається лише за згодою інших учасників товариства (абзац 1 частини 5 ст. 147 ЦК України).

Проте каменем спотикання серед науковців є певна невизначеність поняття частки в статутному капіталі товариства. Так, С.С. Кравченко визначає частку в статутному капіталі як майнове право учасника, що входить до корпоративного права як більш ширшого поняття, але при цьому зазначає, що таке право піддається одночасно регулюванню як речове право [3, с. 29].

Натомість на думку О.В. Просянюк, частка в статутному капіталі не має ознак речі, оскільки вона не є предметом матеріального світу, а тому її слід віднести до категорії майна. При цьому слід врахувати, що право участі в товаристві за ЦК України є окремим правом, а тому його слід розглядати окремо [4, с. 92].

В.А. Лапач доводить, що частка в статутному капіталі повинна бути віднесена не до майнових прав, а до іншого майна [5, с. 14], оскільки не може існувати майнове право, параметри якого не визначені. Не відомі не лише вартісні та кількісні параметри права вимоги, але й момент виникнення такого права [6, с. 491-495].

І.В. Спасибо-Фатєєва взагалі зазначає, що частка в статутному капіталі не повинна була б визнаватися самостійним об'єктом цивільного обороту, оскільки де-факто таким об'єктом є право участі в товаристві, яке включає в себе участь в усьому [7, с. 10].

На нашу думку, дискусії дослідників навколо поняття «частка в статутному капіталі» мають не лише теоретичний, а й практичний сенс, адже перш ніж приймати таку спадщину необхідно визначити що ж саме є її об'єктом.

Так, у своїх дослідженнях У. В. Яримович зазначає, що деякі цивілісти пропонують підхід, згідно з яким усі корпоративні права треба вважати майновими, а положення ст. 100 ЦК України – помилкою [8, с. 49]. Таким чином постає необхідність внесення змін до чинного законодавства.

Частка у статутному капіталі ТОВ входить до складу спадщини як майнове право спадкодавця, що впливає із положень ст. 177 ЦК України, яка визначає види об'єктів цивільних прав, та ст. 190 Кодексу, що конкретизує поняття майна. Однак, виходячи з буквального тлумачення ст. 1218 ЦКУ, до складу спадщини включається не сама частка у статутному капіталі у будь-якому матеріалізованому вигляді, а лише право на неї.

Проте, аналізуючи судову практику, можна дійти висновку про неоднакове застосування судами норм чинного законодавства при вирішенні справ про спадкування частки у статутному капіталі ТОВ. Так, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ в мотивувальній частині ухвали по справі № 6-6662св10 про визнання права власності на спадкове майно зазначає, що вклад до статутного фонду господарського товариства не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя та не може входити до складу спадщини. При цьому колегія суддів посилається на ст. 12 ГК України, відповідно до положень якої товариство є власником майна, переданого йому учасниками у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу; продукції, виробленої товариством в результаті господарської діяльності; одержаних доходів; іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом [9].

Разом з тим пунктом 4.7 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р. № 4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають із корпоративних правовідносин» роз'яснено, що в разі смерті учасника ТОВ (ТДВ) спадкоємцем спадкується не право на участь, а право на частку у статутному капіталі [10]. Тож ВГСУ не лише визнає частку у статутному капіталі ТОВ об'єктом спадкування, але й чітко розмежовує такі поняття, як право на участь у товаристві і право на частку у статутному капіталі.

Отже аналіз судової практики виявляє неузгодженість правової позиції судів щодо спадкування частки у статутному капіталі ТОВ, що призводить до певних обмежень прав спадкоємців.

Підсумовуючи наведене, можна зробити такі висновки:

- 1) чинне законодавство не дає чіткої відповіді щодо того, що саме є об'єктом спадкування в разі смерті учасника товариства;
- 2) об'єктом спадкування в разі смерті учасника ТОВ є частка у статутному капіталі товариства, перехід якої до спадкоємця не може

означати автоматичного переходу до нього всього комплексу корпоративних прав;

3) вирішуючи справи про перехід частки в статутному капіталі ТОВ у порядку спадкового правонаступництва, суди загальної юрисдикції та господарські суди неоднаково застосовують законодавство, що призводить до судових помилок.

Література:

1. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 49. – Ст. 682.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-ІV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
3. Кравченко С.С. Окремі проблеми зміни складу учасників господарських товариств / С.С. Кравченко // Збірник праць науково-практичного семінару «Проблеми виникнення та припинення корпоративних відносин». – Львів: ЛДУВС, 2006. – С. 36–42.
4. Просянюк О.В. Деякі проблеми передання права на частку в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю / О.В. Просянюк // Вісник Академії адвокатури України. – число 1 (26). – 2013. – С. 90-94.
5. Лапач В.А. Доля в уставном капитале как имущество / В.А.Лапач // ЭЖ-Юрист. – 2005. – № 28. – С. 9–14.
6. Лапач В.А. Система объектов гражданских прав: Теория и судебная практика / В.А. Лапач. – СПб: Пресса, 2002. – 544 с.
7. Спасибо-Фатеева І.В. Проблематика поняття статутного капіталу та пов'язаних з ним об'єктів і прав учасників господарських товариств / І.В.Спасибо-Фатеева // Збірник праць науково-практичного семінару «Проблеми виникнення та припинення корпоративних відносин», 28 квітня 2006 р. – Львів, 2006. – С. 5–12.
8. Яримович У. В. Перехід корпоративних прав до спадкоємця учасника товариства з обмеженою відповідальністю / У.В. Яримович // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 4. – С. 48-53.
9. Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 22.06.2011. Справа № 6-6662св10 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/16772820>.
10. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р. № 4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>.

*Філіпська Марія Юріївна
студент-магістр юридичного
факультету Харківського
національного університету імені
В.Н. Каразіна*

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АКЦІОНЕРНИХ УГОД

Ключові слова: акціонерна угода, акціонерний договір, акціонерне товариство, засновники, акціонери

Оскільки договори, які вчиняються у акціонерному товаристві є механізмом регуляції взаємовідносин учасників акціонерних правовідносин, то такі договори можна диференціювати за спрямованістю правового результату як правочини із заінтересованістю, також, значні правочини та акціонерні договори.

Характеризуючи договір, слід зауважити, які він складається сторонами для виконання певної правової мети, яка визначає загальну направленість договору [1, с.58].

Найбільш узагальнюючим є тлумачення договору як регулятора суспільних відносин. Оскільки поняття «угода» у цивільному законодавстві (визначено саме поняття «договір», але не «угода»), то вважаємо необхідним застосування поняття «акціонерний договір» й із окремими припущеннями та ототожнювати дефініцію «акціонерна угода» й «акціонерний договір».

На наше переконання доцільно використовувати термін «акціонерний договір», тому й надалі по тексту будемо застосовувати його замість «акціонерна угода».

Для узагальнення понять «акціонерна угода», «акціонерний договір», «корпоративний договір» у наукову термінологію проаналізуємо ще одне поняття – «корпоративний правочин», що охоплює договори не тільки між акціонерами, та між учасниками інших ГТ [2, с. 20; 3, с. 41; 4, с. 15] чи договору щодо здійснення прав учасників ГТ.

Рекомендації Вищого господарського суду від 18.06.2009 № 04-06/83 [5], називаючи досліджувану процедуру корпоративного управління, застосовують поняття «договори», але, виходячи з назви розділу 6 «Договірне регулювання застосування іноземного права у корпоративних відносинах й у розгляді справ, які з'являються з корпоративних відносин», а крім того із абзацу 10 пункту 6.4, де застосовується поняття «договір», можемо здійснити підсумок, як категорії «угоди між акціонерами» й «договір між акціонерами» аналізуються як тотожні.

Дослідивши досвід Німеччині, приходимо до висновку, що як і в Україні, обґрунтовується саме принципом свободи договору на протигагу

від досвіду США, де укладення акціонерних договорів пов'язано крім закону, ще й судовими прецедентами.

Категорія «акціонерні договори» – з огляду на буквальный переклад такого інституту в Англії (з англ. «shareholders' agreement» – акціонерний договір, які використовується на підставі Companies Act 2006) й в країнах континентального права, зокрема, у Франції (з франц. «pacte d'actionnaires» – акціонерний договір), в Італії (з італ. «patti parasociali» – акціонерний договір, які узаконений 24.02.1998 пунктом 58 Зведеного закону Італії з фінансів).

Відповідно попри можливі розходження національного й іноземного нормативного регулювання, дефініції «акціонерні договори» й «договори між акціонерами» можна визнати рівноважливими.

Акціонерний договір — це не тільки організаційний договір, оскільки в акціонерному договорі мова йде, наприклад, й про розпорядження корпоративними правами та є різновидом договорів про спільну діяльність, але цей договір не веде до створення юридичної особи.

Юридична природа акціонерних договорів: 1) зобов'язальна; 2) як організаційна. Він є непоіменованим договором та комплексним, тому що він не носить майнового характеру.

Встановимо особливості акціонерного договору: 1) особливий суб'єктний склад, 2) підпорядкований характер. 3) корпоративний характер 4) зобов'язальний характер. 5) загальноцільвий характер; 6) підприємницький характер.

Таким чином, акціонерний договір — це корпоративний договір між засновниками, акціонерами а також акціонерами, які бажають придбати викуплені акції емісій, направлений на встановлення особливостей здійснення корпоративних прав сторонами договору.

Література:

1. Бекленищева И. В. Гражданско-правовой договор: классическая традиция и современные тенденции / И. В. Бекленищева. — М. : Статут, 2006. — 203 с.
2. Галянтич М. К. Визначення поняття та встановлення ознак корпоративних правочинів // Корпоративні правочини : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27-28 вересня 2013 року. — Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. — С. 20–28.
3. Сліпченко С. О. Деякі питання визначення предмета корпоративних правочинів / С. О. Сліпченко // Корпоративні правочини : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27-28 вересня 2013 року. — Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. — С. 41–45.

4. Шишка Р. Б. Корпоративні правочини / Р. Б. Шишка // Корпоративні правочини : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27-28 вересня 2013 року. — Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. — С. 15–19.
5. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин : Рекомендації Президії Вищого господарського суду України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v5_14600-07.

Науковий керівник: Кібенко О.Р., доктор юридичних наук, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

*Черненко Ігор Валерійович
Інститут післядипломної освіти
Київського національного
університету ім.Тараса Шевченка*

ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Перевезення автомобільним транспортом відіграє вагому роль у житті населення, підприємств та економіки вцілому. Тому врегулювання правовідносин за договорами перевезень автомобільним транспортом є важливим аспектом розвитку та функціонування держави.

Враховуючи євроінтеграційні процеси, які мають місце в Україні, особливу увагу необхідно приділити договору міжнародного перевезення вантажу автомобільним транспортом і проаналізувати норми Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, учасниками якої є також країни ЄС. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів є основним нормативно-правовим актом, який врегульовує відносини між вантажовідправником, вантажоотримувачем та перевізником під час міжнародного перевезення вантажу. Конвенція була ратифікована Верховною Радою України 01 серпня 2006 року.

Вагоме місце в даній Конвенції приділено моменту укладання договору між суб'єктами, первинні документи, які підтверджують факт укладання договору. Як в чинному українському законодавстві для внутрішніх перевезень вантажів, так і при міжнародному перевезенні підтвердженням укладання договору перевезення вантажу є складання вантажної накладної.

Як договір перевезення, так і вантажна накладна є обов'язковими для укладання при перевезеннях в письмовій формі. Саме виходячи з цих документів, при виникненні спору між суб'єктами суди встановлюють обставини перевезення (сторони договору, умови договору перевезення, виконання зобов'язань).

Аналізуючи чинне українське законодавства очевидно є необхідність внесення змін до ЗУ «Про автомобільний транспорт», ЗУ «Про перевезення небезпечних вантажів», а також необхідність прийняття нового Закону України, який би замінив Статут автомобільного транспорту УРСР.

Україна наразі використовує застаріле законодавство, яке досить часто містить колізійні норми. Саме тому існує необхідність прийняття нового Закону України «Статут автомобільного транспорту України», в якому об'єднати нормативно-правове регулювання перевезень автомобільним транспортом, яке міститься в ЗУ «Про автомобільний транспорт», ЗУ «Про перевезення небезпечних вантажів», Статуті автомобільного транспорту УРСР та інших підзаконних нормативно-правових актах.

За основу нового ЗУ «Статут автомобільного транспорту України», вважаю за доцільне використати нормативно-правове регулювання, яке міститься в міжнародних конвенціях, зокрема Конвенцію про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажу та Конвенцію про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу.

Новий ЗУ «Статут автомобільного транспорту України» наповнити нормами, які регулюють правовідносини, які виникають внаслідок укладання, зміни чи припинення договору перевезення автомобільним транспортом, розмежовуючи його за видами.

Гармонізація внутрішнього та міжнародного законодавства створить надійний фундамент у розбудові транспортної галузі та врегулює всі колізійні норми, які наразі існують в українському законодавстві.

Література:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356.
2. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів // ООН; Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 19.05.1956.
3. Статут автомобільного транспорту Української РСР.
4. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

5. Цивільне право України: Загальна частина / За редакцією професорів І.А. Бірюкова і Ю.О.Заїки. – К.: Алерта, 2014. – 510 с.
6. Договір перевезення вантажів автомобільним транспортом [Текст] : автореф. дис.канд. юрид. наук : 12.00.03 / Волкова Аліна Володимирівна ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ, 2015. - 16 с.

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче
право. Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура
та адвокатура**

*Бояркіна Світлана Ігорівна
вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права
«КРОК»*

**ПРОБЛЕМАТИКА КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ ПРИ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДПРАЦІВНИКІВ**

Починаючи наше дослідження слід зазначити, що юридична відповідальність за своєю суттю правовідношенням між державою в особі її спеціальних органів і правопорушником, на якого покладається обов'язок зазнати відповідних збитків та несприятливих наслідків за скоєне правопорушення та за порушення вимог, які містяться в нормах права.

Під час надання медичної допомоги хворому кожен медпрацівник бере на себе як моральну, так і юридичну відповідальність за якість і наслідки своїх дій. Несприятливі наслідки лікування, як найбільш ймовірна причина звернення пацієнта до суду, можуть наставати внаслідок лікарської помилки, протиправних дій лікаря, нещасного випадку. У зв'язку з тим, що медична послуга зорієнтована на особливе благо – здоров'я людини, законодавець висуває до надавачів послуг (медичні клініки, приватно практикуючі лікарі) підвищені вимоги, а також підвищує відповідальність за завдання шкоди здоров'ю, яка настає в залежності від форми провини виконавця медичної послуги [1].

Будь-яке протиправне діяння медпрацівника тягне за собою юридичну відповідальність. Однак із цього загального правила є винятки, пов'язані з особливостями криміногенних суспільних відносин, коли законодавством спеціально обумовлюються такі обставини, при настанні яких відповідальність виключається. Однією з таких обставин є крайня необхідність.

Крайня необхідність, як вид протиправного діяння є допустимим у випадках усунення небезпеки, що загрожує інтересам держави, громадським інтересам, особистості або правам даної особи чи інших громадян, якщо ця небезпека не могла бути усунута іншими засобами, а заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена. Заподіяння шкоди можна вважати виправданим лише тоді, коли у людини не було іншого

виходу і вона могла врятувати цінніше благо лише шляхом заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам. Для переважної більшості громадян вчинення дій у стані крайньої необхідності є суб'єктивним правом [3].

Будь-яке медичне втручання тією чи іншою мірою заподіює шкоду здоров'ю хворого. При інвазивних медичних втручань (частіше – при хірургічних операціях) фактично неминуче має місце порушення анатомічної цілості органів і тканин або їх фізіологічних функцій, тобто заподіяння тілесних ушкоджень. Разом з тим, таке втручання, будучи виконаним за невідкладними показниками, тобто для уникнення реальної загрози життю хворого, а також якщо вони виконано технічно правильно, тобто відповідно до передбаченої оперативної технології не лише не є протиправним, але й визнається суспільно корисним та доцільним. Останнє є настільки очевидним, що на практиці навіть не виникає питань щодо правомірності заподіяння тілесних ушкоджень при таких втручаннях. Аналогічна ситуація може зустрічатися і при консервативному лікуванні деякими лікарськими засобами, при прийомі яких неминучі несприятливі побічні ефекти. Будучи спрямованим на запобігання наявної й дійсної загрози охоронюваному законом праву на життя, таке втручання, заподіюючи фактично меншу шкоду здоров'ю хворого, повністю відповідає передбаченим Кримінальним кодексом України умовам крайньої необхідності, що й виключає злочинність такого діяння.

У якості прикладів крайньої необхідності в літературі наводяться найрізноманітніші ситуації: краніотомія на ще живому плоді з метою порятунку життя матері; пересадка органу від однієї людини іншій як єдиний засіб порятунку життя останньої; оперування з приводу перитоніту хворого на гемофілію; неможливість запрошення лікаря відповідної вузької спеціальності, необхідність у чому виникла у процесі вже розпочатої іншим лікарем (який не є таким фахівцем) операції; дії лікаря, який проводив аборт за життєвими показаннями в неналежних умовах (навіть у разі настання тяжких наслідків); проведення будь-яких операцій з метою порятунку хворого або потерпілого, що перебуває в критичному стані.

Виділяють дві групи умов, що виправдовують дії особи в ситуації крайньої необхідності: умови, що характеризують небезпеку, і умови, що характеризують правомірність дій у стані крайньої необхідності. До першої групи відносять існування загрози заподіяння істотної шкоди правоохоронюваним інтересам, наявність небезпеки та її дійсність. Небезпека оцінюється не сама по собі, а по відношенню до тих інтересів, які можуть від неї постраждати. Ця загроза може походити від різних явищ і процесів, які прийнято називати джерелом небезпеки. З медико-

правових позицій до них відносяться фізіологічні й патологічні процеси в організмі людини. Наявність небезпеки означає її існування в момент вчинення дій щодо запобігання шкоди. Небезпека вважається наявною не лише в момент її руйнівного впливу, але й при виникненні реальної можливості заподіяння шкоди. Між початковим моментом виникнення небезпеки та руйнівним впливом може пройти певний проміжок часу: від кількох секунд до кількох днів. Значна тривалість цього проміжку не виключає визнання наявності небезпеки, проте впливає на вибір захисних заходів. Небезпека повинна бути дійсною, тобто такою, що існує об'єктивно, а не в уяві особи.

До другої групи включають такі умови: усунення небезпеки здійснюється шляхом заподіяння шкоди; заподіяння шкоди є вимушеним кроком, при цьому заподіяна шкода повинна бути менш значною, ніж відвернена.

Відзначимо, що вищенаведені приклади крайньої необхідності в разі оперативного лікування хворого на гемофілію, проведення операції неспеціалістом з метою порятунку життя хворого, випадки проведення операції за життєвими показаннями в неналежних умовах, на думку І.В. Івшина, слід віднести до обґрунтованого ризику [2, с.36]. Цей же автор вважає, що обґрунтований ризик зустрічається і у звичайнісіньких клінічних ситуаціях. Наприклад, вишкрібання (чистка) порожнини матки завжди пов'язане з ризиком пошкодження матки, оскільки подібна операція виконується «наосліп». На сучасному етапі розвитку медичної науки ніякого іншого способу вискоблювання матки до сих пір не придумано. Отже, якщо лікарем-гінекологом при проведенні такої операції були здійснені достатні заходи для запобігання можливої шкоди, то пошкодження матки, яке розцінюється як тяжка шкода здоров'ю, не може розглядатися як злочинне діяння, оскільки лікар діяв в умовах обґрунтованого ризику.

У медичній практиці цілий ряд інших втручань відбувається практично «наосліп», «за відчуттями» (пункції, катетеризації і т.п.). У всіх цих випадках при виникненні ускладнень потрібна ретельна оцінка всіх обставин медичного втручання з точки зору умов обґрунтованого ризику. При цьому, найбільш часто правомірні медичні втручання, що тягнуть за собою несприятливі для хворого наслідки, відповідають умовам обґрунтованого професійного ризику, для виявлення якого необхідний ретельний аналіз медичної події.

Підсумовуючи зазначимо, що дії, вчинені у стані крайньої необхідності, не лише не є злочином у зв'язку з відсутністю ознаки суспільної небезпеки, а й, навпаки, визнаються соціально корисними. Саме тому активна протидія небезпеці є правом усіх громадян. А при

наданні медичної допомоги таке право стає обов'язком медичних працівників.

Література:

1. Відповідальність у медичній діяльності (за матеріалами літературних джерел) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=364>
2. Ившин И.В. Обстоятельства, исключают преступность деяния в сфере профессиональной медицинской деятельности / И.В. Ившин // Медицинское право, 2006. – № 1 (13). – С. 34 – 36.
3. Матузов Н.И. Теория государства и права / Н.И. Матузов, А.В. Малько. – М.: Юристъ, 2004. – 512 с.

*Майсак Вадим Григорович
студент юридичного факультету
Київського національного
університету імені Т. Шевченка,
Інституту післядипломної освіти*

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТРУПІВ НОВОНАРОДЖЕНИХ І ПЛОДІВ

Ключові слова: судово-медична експертиза, судово-медична експертиза трупа новонародженої дитини, процесуальні аспекти судово-медичної експертизи.

Проведення судово-медичної експертизи є обов'язковим етапом при виявленні причин та умов смерті, але при розслідуванні вбивств новонароджених вона є особливо значущою і займає ключове місце як засіб доказування наявності складу злочину. Її підвищена значимість пов'язана, з одного боку, з об'єктом судово-медичного дослідження, а з іншого – зі значними складнощами вирішення специфічних питань, які ставляться перед експертом [2, с. 228].

Особливості кримінальної відповідальності. Як відомо, єдиною підставою притягнення до кримінальної відповідальності є склад злочину. При чому, ці склади можуть бути як кваліфіковані, так і привілейовані. Так, вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини передбачено ст. 117 КК України. Цей склад злочину є привілейованим порівняно з простим вбивством (ч. 1 ст. 115 КК України). Законодавець пов'язує меншу суспільну небезпечність діяння з особливим психічним станом матері одразу після народження, який багато хто з вчених називає близьким до афективного. При цьому вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини

може реалізовуватися пасивним чи активним способом. При пасивному вбивстві матір не вчиняє будь-яких дій, спрямованих на позбавлення дитини життя, вона лише залишає її без допомоги і без догляду. Активний спосіб, натомість, передбачає таку поведінку матері, що за допомогою певних знарядь чи засобів вбиває власну дитину.

Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини є найбільш поширеним видом вбивства новонароджених, а тому, йому приділяється особлива увага у криміналістичних роботах. Часто автори забувають про інші види вбивств, зокрема, про вбивство дитини іншою особою та про вбивство жінки, що завідомо для винного перебувала у стані вагітності (п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України). У першому випадку належить провести аналіз трупа дитини, у другому - трупа плоду.

Підстави та мета дослідження трупу новонародженої дитини або плода. Потрібно зазначити, що відповідно до Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості (затверджена наказом МОЗ України № 179 від 29.03.2006 р.) початком життя дитини повинно вважатися її народження - природній вихід або вилучення з організму матері плода, який після цього дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м'язів (п. п. 1.2, 2.5). Тому об'єктом судово-медичної експертизи може бути не тільки труп дитини, новонародженої природнім шляхом, але й плід, вилучений в результаті здійснення абортів на пізніх строках вагітності [4, с. 164].

Приводом до призначення судово-медичної експертизи трупів новонароджених найчастіше є їх випадкове виявлення. Здебільшого трупи новонароджених знаходять у контейнерах зі сміттям, у вигрібних ямах чи надвірних туалетах, канавах, водоймищах, закопаними поверхнево в землю та відритими тваринами (собаки, лисиці, дикі кабани та ін.). [1, с. 322] Найчастіше судово-медичній експертизі підлягають діти, народжені поза медичним закладом. Досить рідко – у разі вчинення злочину лікарем – експертиза проводиться щодо народженої дитини в установі охорони здоров'я. Ще рідше до правоохоронних органів звертаються батьки мертвнонароджених дітей, у разі початку пологів в літаках, автобусах, поїздах, тощо. Отже, фактичною підставою проведення судово-медичної експертизи трупів новонароджених є їх виявлення працівниками правоохоронних органів або заява батьків дитини.

Таким чином, дослідження трупу новонародженої дитини та плода має своєю метою лише одну – встановлення причини смерті, що у подальшому стане підставою для кримінального переслідування винної особи.

Смерть новонародженого, як і смерть будь-якої іншої особи, може бути насильницькою чи ненасильницькою. Кримінально-каранною є лише насильницька смерть особи, однак слідство зазвичай використовує чотири типові версії причин смерті немовляти.

Серед них:

- 1) Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини;
- 2) Вбивство дитини іншою особою;
- 3) Нещасний випадок;
- 4) Природна смерть.

Типові питання, що задаються експерту при проведенні судово-медичної експертизи. На вирішення судово-медичної експертизи трупа новонародженої дитини або плода ставляться наступні питання:

1. *Чи було немовля новонародженим?*

В судовій медицині новонародженою вважають дитину, в якій є ознаки, характерні для плода (пуповина, перворідне мастило, пологова пухлина, перворідний кал - меконій, жовтуха новонароджених), або хоча б одна із них.

2. *Народилося немовля живим чи мертвим?*

Живонародженою вважають дитину, у якої зародковий кровообіг переходить у легеневий, наслідком якого є перші вдихи, заповнення легень повітрям і виповнення плевральних порожнин. Під час перших вдихів повітря також потрапляє в шлунок, потім у тонку і товсту кишку. Для остаточного розв'язання цього питання та об'єктивізації експертного рішення в судово-медичній практиці використовуються дві плавальні, або гідростатичні, проби: легенева і шлунково-кишкова.

3. *Чи був новонароджений життєздатним?*

Життєздатною вважається новонароджена дитина, яка спроможна існувати самостійно, поза організмом матері. Такою є дитина, яка народилася доношеною, зрілою, без аномалій розвитку і патологічних змін, несумісних із життям. Якщо дитина народилась недоношеною (до 7 місяців внутрішньоутробного життя) або доношеною, проте з наявністю змін, несумісних із життям, її вважають нежиттєздатною. Дитина, яка народилась після 7 місяців внутрішньоутробного життя без аномалій або будь-якої патології, не сумісної з життям, потребує для свого подальшого розвитку особливих умов і вважається умовно життєздатною.

4. *Чи був новонароджений доношеним і зрілим, або навпаки недоношеним і незрілим та який термін внутрішньоутробного життя плоду?*

На доношеність (40-42 тижня внутрішньоутробного розвитку) дитини може вказувати її зріст – від 50 см і більше, окружність голови -

від 32 см і більше, вага тіла близько 3000 грамів [3, с. 43]. Вимірювання антропометричних даних трупа новонародженої дитини також дозволяє приблизно визначити строк вагітності жінки, на якому сталися пологи. Так, в судовій медицині існує правило – якщо довжина плоду не перевищує 25 см, то з його фактичної довжини необхідно вирахувати квадратний корінь. Отриманий показник буде дорівнювати строк вагітності жінки у місяцях або строк внутрішньоутробного розвитку дитини. Якщо довжина плоду перевищує 25 см, то фактичну його довжину необхідно поділити на число 5. Отриманий показник також буде дорівнювати строк вагітності жінки у місяцях або строк внутрішньоутробного розвитку дитини.

5. Як довго новонароджений жив після народження?

Тривалість поза утробного життя може бути визначена на основі морфологічних та деяких інших ознак, які свідчать про функціонування органів і систем новонародженої дитини. Для цього використовуються ознаки поступового зникнення ознак новонародженості: ступінь наповнення легенів повітрям; наявність повітря у шлунку і кишковнику; наявність або відсутність меконію в товстому кишковнику тощо. Додатковим методом визначення тривалості поза утробного життя новонародженої дитини є гістометричне дослідження печінки. На цій основі експерт може визначити, що дитина жила недовго (кілька хвилин) чи достатньо довгий період (кілька діб).

6. Якою стала причина смерті новонародженого?

Смерть дитини може бути наслідком пасивних дій матері (ненадання дитині належної допомоги і догляду) та активних дій матері чи іншої особи, спрямованих на позбавлення життя [4, с. 165].

Таким чином, судово-медична експертиза трупів новонароджених проводиться відповідно до специфічних правил, встановлених законодавством та науковою теорією. Її успішне здійснення досягається лише шляхом активної співпраці працівників правоохоронних органів та експертів. Перші формують перелік необхідних питань, другі використовують професійні знання для відповіді на них.

Література:

1. Судова медицина: Підручник - Вид. 3-тє, дон. та перероб [Текст] / За заг. ред. Лісового А. С., Голубовича Л. Л.- К.: Атіка, 2008 - 484 с.
2. Лісовий А.С. Судова медицина у схемах, таблицях і рисунках [Текст] / А. С. Лісовий. – К.: Атіка, 2007. – 270 с.
3. Судебная медицина: учебник / под ред. Ю.И. Пиголкина. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : ГЭОТАР - Медиа, 2012. — 496 с.

4. Федоренко О. Ф. Судово-медична експертиза при розслідуванні вбивств новонароджених дітей [Текст] / О. Ф. Федоренко // Право і безпека – 2013 - № 1 – с. 163-166.

*Майсак Вадим Григорович
студент юридичного факультету
Київського національного
університету імені Т. Шевченка,
Інституту післядипломної освіти*

ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗГВАЛТУВАННЯ

Ключові слова: злочин, згвалтування, розслідування, криміналістика, характеристика, ситуація.

Суспільна небезпечність згвалтування обумовлюється поєднанням двох факторів: великою ймовірністю настання тяжких або особливо тяжких наслідків для потерпілої особи та високим рівнем латентності.

Наслідками згвалтування можуть бути тимчасові та тривалі розлади здоров'я, психічні розлади, небажана вагітність, зараження венеричною хворобою. Найбільш тяжкими наслідками згвалтування є стійкі психічні захворювання, самогубства, тяжкі тілесні ушкодження, смерть.

В окремих випадках згвалтування може бути пов'язане із умисним вбивством [3, с.50].

В результаті високого рівня латентності багато злочинців уникають належного покарання, що є причиною високої ймовірності повторення злочинів. При виході конфліктів, пов'язаних із згвалтуваннями, за межі правового поля виникають випадки самосуду та помсти за принципом таліону, які можуть спричинити тяжкі наслідки [2, с.79].

Велика суспільна небезпечність згвалтувань обумовлює необхідність ефективної боротьби із злочинністю у цій галузі, зокрема шляхом підвищення якості розслідувань.

Важливою умовою ефективних розслідувань злочинів є належне науково-методичне забезпечення осіб, що здійснюють розслідування. Для цих потреб використовуються знання різних наук, як природничих, так і гуманітарних.

В свою чергу, найбільш «наближеною» до практики розслідувань є криміналістика, оскільки розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування злочинів і є її головною метою [5, с.8].

Криміналістична методика є важливим розділом науки криміналістики і являє собою систему наукових положень і

розроблюваних на їх основі рекомендацій щодо організації і здійснення розслідування та запобігання окремим видам злочинів. Криміналістична методика, як розділ науки, складається з двох частин: загальних положень-принципів і методик розслідування окремих видів злочинів [6, с.262].

Фундаментом будь-якої окремої методики розслідування злочинів є криміналістична характеристика злочинів, яка являє собою систематизовану сукупність відомостей про певні аспекти окремої групи злочинів, що мають криміналістичну цінність. Під криміналістичною цінністю відомостей слід розуміти можливість їх використання з метою розробки методичних та технічних рекомендацій для забезпечення якісних та ефективних розслідувань.

В залежності від специфіки злочину криміналістична цінність відомостей про окремі аспекти може відрізнятися. Слід звернути увагу на те, що погляди різних науковців на криміналістичну цінність тих чи інших елементів криміналістичної характеристики часто мають розбіжності.

Це є причиною того, що криміналістичні характеристики різних злочинів, наведені різними науковцями, можуть відрізнятися за структурою [1, с.34].

«Класичними» складовими криміналістичної характеристики є спосіб вчинення злочину, обстановка та особа злочинця – вони становлять невід'ємну частину більшості криміналістичних характеристик. В свою чергу, такі елементи як особа потерпілого, сліди злочину, предмет посягання, час, місце, знаряддя та засоби тощо, можуть включатися до криміналістичних характеристик або бути відсутніми [1, с.27].

Типова криміналістична характеристика згвалтування складається з таких елементів: способи вчинення злочину, підготовки, приховування, особа злочинця, обстановка, час, місце.

Згвалтування може вчинятися шляхом застосування фізичного насильства, погрози його застосування, використання безпорадного стану.

Фізичне насильство полягає у безпосередньому впливі на організм іншої особи нападником шляхом застосуванням мускульної сили (нанесення ударів, утримання та фіксації частин тіла та одягу, здійснення поштовхів), використання зброї (холодної, вогнепальної) або спеціальних засобів (газового балона, електрошокера).

Досить поширеним у практиці є приведення своїми активними діями потерпілої особи у безпорадний стан шляхом провокації до вживання алкоголю, наркотиків, лікарських засобів; таємного або примусового введенням сильнодіючих речовин; фізичного впливу, що призводить до втрати свідомості [6, с.334].

Приховування злочину може здійснюватись шляхом ліквідації слідів злочину; маскуванню своєї зовнішності; забезпечення нерозголошення потерпілою особою факту зґвалтування.

Ліквідація слідів злочину забезпечується знищенням або хованням одягу та знарядь, маскуванню слідів на тілі косметологічними засобами, туалетом статевих органів тощо.

Гвалтівники маскують свою зовнішність шляхом приховування свого обличчя, використання перуки та фальшивої бороди. Досить часто злочинці намагаються ускладнити жертві зорове сприйняття шляхом впливу на органи зору, наприклад, використанням газового балону або надяганням на голову потерпілої особи мішку або пакету. Використання темних місць для вчинення злочину можна, також, вважати однією із форм маскуванню [7, с.306].

Нерозголошення факту зґвалтування злочинець забезпечує погрозами, шантажем, іноді підкупом. В окремих випадках злочинець здійснює умисне вбивство.

Дії з готування злочину направлені на пошук жертви, забезпечення необхідної обстановки, подальшого приховування злочину.

Гвалтівники, як правило, підшукують потенційних жертв з такими властивостями, які спрощують вчинення зґвалтування, наприклад: необережних, легковажних, довірливих, самотніх, схильних до вживання наркотиків або алкоголю, нерозбірливих у статевих стосунках.

Необхідну для вчинення злочину обстановку злочинець забезпечує шляхом пошуку сприятливих для вчинення злочину місць з подальшим заманюванням або примусовим переміщенням до них потенційних жертв. Часто злочинець вистежує осіб, які перебувають у таких місцях.

Для того, щоб приховати злочин, гвалтівник може заздалегідь продумувати план ліквідації слідів злочину, забезпечувати себе засобами маскуванню, змінювати зовнішність шляхом використання косметичних засобів, перук, штучних борід.

Найбільша кількість зґвалтувань вчиняється чоловіками у віці від 18 до 27 років (60%). Неповнолітніми здійснюється близько 25% зґвалтувань. На осіб старше 35 років припадає близько 10%. Значна частина гвалтівників негативно характеризується по роботі [7, с.308]. Близько 40% є особами, які раніше вчиняли злочини. Приблизно половина гвалтівників мають психічні розлади, зокрема різноманітні сексуальні девіації.

Незначною, але найбільш небезпечною категорією гвалтівників є так звані «сексуальні маніяки» [3, с.171].

Обстановка у більшості випадків характеризується відсутністю сторонніх осіб, поганим освітленням, в окремих випадках – віддаленістю від людних місць та інфраструктурних об'єктів, певним рівнем ізольованості.

Найбільша кількість зґвалтувань відбувається у літній час (37%), найменша – взимку (16%). Найбільш криміногенний час доби – вечір (61%). Найменша кількість зґвалтувань відбувається зранку (3%).

Більше всього зґвалтувань здійснюється у містах (74%), зокрема на вулицях (26%), квартирах (17%), під'їздах (13%), ліфтах (10%). Кількість зґвалтувань, вчинених в автомобілях, відносно невелика (4%) [4, с.40].

Важливою у криміналістиці є теорія слідчої ситуації. Слідча ситуація – це система умов, які мають реальну або потенційну можливість впливу на процес розслідування, що склалася на певному етапі розслідування. Практична цінність наукового моделювання слідчих ситуацій полягає у можливості застосування отриманих знань для розробки методичних рекомендацій, які будуть актуальними для окремих контекстів [2, с.119].

Типова слідча ситуація – це система умов, яка є найбільш характерною для окремої групи злочинів.

Типовими слідчими ситуаціями при розслідуванні зґвалтувань є:

- 1) потерпіла особа знайома з гвалтівником, або знайома хоча б з одним гвалтівником з групи;
- 2) потерпіла особа не знайома з гвалтівником, але вона його бачила і може впізнати за ознаками зовнішності;
- 3) потерпіла особа не знайома з гвалтівником і не може його впізнати [4, с.89].

В залежності від можливості потерпілої давати покази виокремлюють такі типові слідчі ситуації:

- 1) потерпіла особа знаходиться у тяжкому стані і не може давати показання;
- 2) потерпіла особа має змогу давати показання [6, с.337].

Ми вбачаємо такі шляхи підвищення наукової розробленості криміналістичної характеристики зґвалтування:

- виокремлення відомостей щодо слідів зґвалтування у відповідний спеціальний розділ криміналістичної характеристики;
- розширення предмета криміналістичної характеристики зґвалтувань шляхом включення до нього відомостей щодо криміналістично значимих ознак інсценування зґвалтування.

В більшості проаналізованих нами криміналістичних характеристиках зґвалтувань, наведених різними науковцями, відсутній окремий спеціальний розділ, який би містив відомості щодо слідів злочину. Виокремлення усієї наявної про сліди інформації у відповідний розділ з подальшим поглибленням спеціалізованих досліджень дозволить усунути методичні прогалини у практиці, які призводять, зокрема, до втрати значної кількості доказового матеріалу внаслідок неналежного огляду місця події [2, с.146].

Сучасна тенденція до збільшення кількості інсценувань зґвалтувань і завідомо неправдивих повідомлень обумовлює необхідність включення їх ознак до криміналістичної характеристики з метою розробки ефективних методів протидії цим явищам.

Література:

1. Ермолович В.Ф. Криміналістическая характеристика преступлений / В.Ф. Ермолович. – Минск : Амалфея, 2001. - 304с
2. Лялина Е.В. Первоначальный этап расследования изнасилований, совершаемых группой несовершеннолетних: дис. .к-та юр. Наук : 12.00.09 / Е.В. Лялина. – Саратов, 2006. 246с.
3. Могачев М.И. Серийные изнасилования / М.И. Могачев. – Москва : Логос, 2003. -288с.
4. Пономарева Л.В. Методика расследования изнасилований / Л.В Пономарева. – Москва : ООО Издательство «Юрлитинформ», 2002. -152с.
5. Салтевський М.В. Криміналістика. Підручник: У 2-х ч. Ч.1./ М.В.Салтевський. Харків : Консум, Основа, 1999. -416с.
6. Салтевський М.В. Криміналістика. Підручник: У 2-х ч. Ч.2. / М.В. Салтевський. Харків : Консум, 2001. -528с.
7. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. – Харків : Право, 2008. -464с.

*Белей Єлизавета Несторівна
аспірант, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВОНАСТУПНИЦТВА ТА ПОРЯДОК ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогоднішній день залишається безліч невирішених проблем у вивченні явища правонаступництва. Так, на думку Скловського К., «теорія правонаступництва лише починає формуватися, і поки що доводиться більше говорити про існуючі проблеми, ніж про їх вирішення» [1, с. 99]. В цей же час, в юридичній доктрині відзначається, що в даний момент теоретична та практична цінність поняття правонаступництва знову отримує визнання у вітчизняній науці після тривалого періоду критики.

Теоретично можна зробити висновок про те, що явище правонаступництва пов'язане в першу чергу зі змінами правовідношення. В адміністративному праві під правовідношенням розуміються управлінські відносини, врегульовані нормами адміністративного права, їх адміністративно-правова форма, в яких сторони виступають носіями взаємних прав та обов'язків, встановлених та гарантованих державою. Серед суб'єктів адміністративного права виділяють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб. При цьому адміністративні правовідносини не можуть виникнути між двома рівноправними суб'єктами, оскільки одним із суб'єктів правовідносин повинен бути суб'єкт, наділений управлінськими (владними) повноваженнями. Відповідно, головним владним суб'єктом, який бере участь в адміністративних правовідносинах, є орган державної влади (орган місцевого самоврядування).

В адміністративному праві правонаступництво відбувається при зміні статусу відповідного органу державної влади. Прикладом регулювання процесу правонаступництва в адміністративному праві є постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» (далі - Постанова) [2], якою здійснено низку змін у структурі органів виконавчої влади України. Прийняття цієї Постанови потягнуло за собою зміну статусу та функцій органів державної влади України, деякі органи влади були скасовані, а деякі змінили свої найменування.

Важливим позитивним моментом у контексті правового регулювання інституту публічного правонаступництва є постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 06.03.2008 р. № 2 «Про практику застосування адміністративними судами окремих положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду адміністративних справ». Зокрема, в п. 9 зазначеної постанови вказується: «При визначенні процесуального правонаступництва судам слід виходити з того, хто є правонаступником у спірних правовідносинах, та враховувати, що якщо під час розгляду адміністративної справи буде встановлено, що орган державної влади, орган місцевого самоврядування, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржуються, припинили свою діяльність, то в такому випадку суду необхідно залучити до участі у справі їх правонаступників. У випадку ж відсутності правонаступників суду необхідно залучити до участі у справі орган, до компетенції якого належить вирішення питання про усунення порушень прав, свобод чи інтересів позивача.

У разі зменшення обсягу компетенції суб'єкта владних повноважень, не пов'язаного з припиненням його діяльності, до участі у справі як другий відповідач судом залучається інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого передані або належать функції чи повноваження щодо вирішення питання про відновлення порушених прав, свобод чи інтересів позивача.

Виходячи з положень статей 55, 56 Конституції України у будь-якому разі в названих вище випадках спірні правовідносини допускають правонаступництво, а тому суди повинні враховувати, що відмова у відкритті або закритті провадження у такій справі з підстав ліквідації (припинення діяльності, позбавлення частини повноважень, звільнення з посади, скорочення посади) суб'єкта владних повноважень є неприпустимими» [3].

Підхід про те, що обов'язок по відновленню порушених прав покладається на орган компетентний відновити порушені права і свободи, можна інакше висловити як функціональне правонаступництво. Підхід про перехід обов'язку відновлення порушених прав слідом за переданням відповідної функції цілком відповідає принципу верховенства права, оскільки цілями правосуддя є ефективне поновлення порушених прав, свобод і законних інтересів. Цей підхід є цілком застосовним, зокрема, до ситуації, коли реорганізація або ліквідація державного органу були зроблені після набрання судовим рішенням законної сили.

Слід відзначити також, що такий підхід можна назвати традиційним, адже іще в ХІХ столітті К.Д. Кавелін писав: «Велика частина відомств, урядових установ і посадових осіб не є самостійними юридичними особами, хоча мають у своєму розпорядженні майно і вступають у

зобов'язання. Вони є лише органами або, так би мовити, уповноваженими, повіреними держави в сфері казни. Мають в своєму віданні казенне майно, вступають в юридичні відносини за її дорученням, під її відповідальність і за її рахунок. За принципом, всі вони між собою солідарні, як повірені і представники одного і того ж господаря - держави, за вказівками якого діють і якому надають звіт в своїх розпорядженнях» [4, с. 198].

У спорах із публічних правовідносин, коли оскаржуються дії (бездіяльність) державного органу, які пов'язані із здійсненням функції від імені держави, стороною є сама держава в особі того чи іншого уповноваженого ним органу. У цей же час, з огляду на те, що в матеріальному праві ця проблема часто є невирішеною, а рівень правосвідомості та повага до прав і свобод людини в суспільстві, на жаль, не вирости, дана проблема залишається актуальною.

Хоча державні органи і є юридичними особами, норми ЦК України про перетворення юридичних осіб не можуть бути підставою для вирішення питання про правонаступництво для органів державної влади, оскільки ЦК України підрозуміває перехід при правонаступництві об'єктів цивільних та майнових прав, а в адміністративному праві мова йде про перехід специфічних, владних прав. Норма ж про те, що ліквідація юридичної особи не тягне за собою переходу прав та обов'язків у порядку правонаступності, стосовно державних органів не може діяти, оскільки застосовується зворотній принцип: ліквідація органу публічної влади обов'язково повинна тягнути за собою перехід його прав та обов'язків у порядку правонаступництва іншому органу. При цьому правонаступником може стати як інший орган із числа уже існуючих, так новостворений орган державної влади. Слід підтримати думку про те, що критерієм визначення публічного правонаступника можна вважати правовий статус суб'єкта публічної адміністрації (цільовий, організаційно-структурний компонент, компетенція), який припиняється одним й набувається іншим суб'єктом публічної адміністрації. Однак правовий статус одного суб'єкта може розподілятися між іншими суб'єктами публічної адміністрації. У такому разі наставатиме множинне публічне правонаступництво, а конкретний правонаступник – визначатиметься за набутим компонентом (цільовий, організаційно-структурний компонент, компетенція) [5, с. 147].

Дана позиція підтверджується і у рішенні Європейського суду з прав людини по справі «Істинна Православна Церква в Молдові та інші проти Молдови» від 27 лютого 2007 р. [6] Так, у рішенні було встановлено, що оскільки боржником є сама держава, то у зв'язку з цим, не має значення який із органів державної влади брав участь у судових спорах та який із них несе відповідальність за виконання кінцевого судового рішення.

Таким чином, з метою уникнення порушення прав та свобод людини і громадянина важливим є вирішення проблеми правонаступництва органів державної влади у спеціальному нормативно-правовому акті, а не лише шляхом надання роз'яснень вищими судовими інстанціями.

Використані джерела:

1. Скловский К. Правомочие и полномочие в механизме возникновения гражданских прав / К. Скловский // Хозяйство и право. - 2004. - №11. - С. 99 -112.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10.09.2014 р. № 442 // Урядовий кур'єр. – 2014. - № 169. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>.
3. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 06.03.2008 р. № 2 «Про практику застосування адміністративними судами окремих положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду адміністративних справ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002760-08>.
4. Кавелин К.Д. Права и обязанности по имуществам и обязательствам // Избранные произведения по гражданскому праву. - М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2003.
5. Бевзенко В.М. Публічне правонаступництво: сутність, процедура та особливості / В.М. Бевзенко // Право і суспільство. – 2013. - № 7. – С. 140-149.
6. Рішення Європейського суду з прав людини від 27 лютого 2007 р. по справі «Істинна Православна Церква в Молдові та інші проти Молдови» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO3055.html.

*Яковенко Олег Русланович
магістр юридичного факультету
групи Пм – 601, Приватний вищий
навчальний заклад «Буковинський
університет», м. Чернівці*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Становище України у сфері охорони здоров'я залишається незадовільним, близьким до рівня, на якому перебувала країна у цій сфері в 90-х роках. Такі негативні результати пов'язані з недостатнім піклуванням населення про своє здоров'я, а також – що надзвичайно важливо – з нездатністю наявних медичних закладів ефективно запобігати виникненню хвороб, а також своєчасно виявляти і лікувати хвороби [1]. У лікувальних закладах нашої країни кількість ліжок-місць на сьогодні вдвічі перевищує європейські нормативи. Через застарілі технології тривалість стаціонарного лікування в нашій країні на 50 % довша, порівняно з країнами ЄС. Тож трансформація фінансування вітчизняної медицини в умовах ринкової економіки просто необхідна, щоб зробити систему охорони здоров'я ефективною, а медичні послуги – якісними [2, с. 37].

Згідно соціального опитування, якістю медичної допомоги задоволені лише 6 % опитуваних. Задоволені своєю працею лише 28,5 % лікарів. Робота лікарень була визнана задовільною тільки 52,1 % опитуваних [3].

Україна повинна і може краще дбати про здоров'я своїх громадян. Необхідно вжити термінових заходів для недопущення колапсу системи та відбудови інституційного фундаменту як на центральному, так і на регіональному і місцевому рівнях з метою надання громадянам України якісних медичних послуг, яких вони потребують і заслуговують [1].

Державна політика України у сфері охорони здоров'я спрямована на збереження та зміцнення здоров'я, профілактику та зниження захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і прав громадян на охорону здоров'я [4].

Перспективний розвиток сфери охорони здоров'я скеровує за наступними напрямками:

1. Покращення здоров'я та зниження первинної інвалідизації населення, загальної смертності та смертності населення у працездатному віці завдяки: раціональному використанню ресурсів галузі; солідарному

принципу фінансування; підвищенню якості та ефективності медичної допомоги.

2. Зниження потреби у медичній допомозі завдяки: профілактиці та ранньому виявленню захворювань, контролю за перебігом захворювань та попередженню їх несприятливих наслідків; формуванню системи громадського здоров'я, залученню та мотивації населення до здорового способу життя; запровадженню заходів з реабілітації, організації спеціальних заходів з медичного забезпечення за окремими класами хвороб; участь у створенні сприятливого й безпечного для життя та здоров'я громадян середовища [4].

При реформуванні системи охорони здоров'я також є необхідним урахування рівня професіоналізму керівництва у цій системі. Так, найголовнішою метою процесу управління формуванням нової генерації керівників системи охорони здоров'я України є використання їх особистісного професійного потенціалу – комплексної характеристики щодо придатності керівника до ролі активного суб'єкта управлінської діяльності [5, с. 298].

Серед основних вимог до нового покоління керівників системи державного управління, крім уміння успішно вирішувати питання юридичного, економічного, політичного та комінукативного характеру, тобто бути професіоналом, є: високий рівень знання нових інформаційних технологій, сучасного менеджменту, іноземних мов, а також наявність культури і патріотизму [5, с. 299].

З огляду на вищезазначене, система охорони здоров'я в Україні на сьогоднішній день потребує кардинальних змін і всеохоплюючого реформування. Спостерігається повна незбалансованість між обсягом потреб суспільства (хоча б мінімальних) та рівнем фінансової спроможності населення придбавати найнеобхідніші медичні препарати.

Військовий конфлікт на Сході України, високий рівень інфляції, тіньова економіка в державі та інші соціально-економічні чинники ускладнюють процес практичного удосконалення системи охорони здоров'я, оскільки досягнення поставленої мети вимагається в умовах обмеженості ресурсів. Проте, навіть за таких обставин є можливим оновлення системи охорони здоров'я в Україні. Так, є доречним удосконалення системи електронного документообігу, що запобігатиме бюрократичним проявам з боку працівників закладів охорони здоров'я та буде заощаджувати час пацієнтів і найманих робітників медичних установ. Крім того, вагомим кроком насамперед на етапі реформування було б створення єдиного фонду фінансування системи охорони здоров'я в Україні, за яким би закріплювалися додаткові джерела фінансування у вигляді бюджетних відрахувань від податків та зборів.

Література:

1. Новіков В., Никонюк К. Соціальні наслідки Євроінтеграції України: система охорони здоров'я. LIBRARY.FES. 2016. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09542.pdf>.
2. Миськевич Т. Реформування системи охорони здоров'я в Україні. Громадська думка про право творення. 2015. № 1. С. 32-39.
3. Князевич В. М. Охорона здоров'я України: стан, проблеми, перспективи. К., 2009. 167 с.
4. Устінов О. В. Стратегія державної політики у сфері охорони здоров'я. Український медичний часопис online. 2012. URL: <http://www.umj.com.ua/article/35657/strategiya-derzhavnoi-politiki-u-sferi-oxoroni-zdorov-ya>.
5. Білинська М. М., Радиш Я. Ф. Державна політика у сфері охорони здоров'я: колективна монографія у 2-х частинах. К.: НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.

Науковий керівник: Руснак Л.М., доцент кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін кандидат юридичних наук, Приватний вищий навчальний заклад "Буковинський університет"

*Матвійшин Вікторія Євгенівна
студентка Львівського національного
аграрного університету*

**УРАХУВАННЯ МІСТОБУДІВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У
ПРОЦЕСІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ В ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

У зв'язку з утворенням об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) сільські та селищні ради повинні розробити документи, які окреслюють перспективи раціонального використання їх територій. Зокрема, йдеться про містобудівну документацію – затверджені текстові та графічні матеріали з питань регулювання планування, забудови та іншого використання територій.

Діяльність з просторового планування регламентує Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. Він описує такі основні види містобудівної документації: генеральний план населеного пункту; план зонування території (зонінг); детальний план території (частини населеного пункту або ділянки поза ним). Режим забудови територій, визначених для містобудівних потреб, за межами населених пунктів встановлюється відповідними районними державними адміністраціями, а в межах населених пунктів – встановлюється у генеральних планах населених пунктів, планах зонування та детальних планах територій [1]. Законодавством не передбачено такого виду містобудівної документації, як схема планування ОТГ. Але її можна підготувати як схему планування частини території району, яку займає ОТГ. У цьому випадку замовником виступає районна рада.

Від якісно запланованого розподілу території за її теперішнім і майбутнім призначенням залежить привабливість ОТГ для проживання, праці, відвідування й інвестування. Для полегшення планування відповідних робіт нами запропоновано алгоритм прийняття рішень щодо розробки містобудівної документації, який ґрунтується на положеннях Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» і державних будівельних норм (рис. 1).

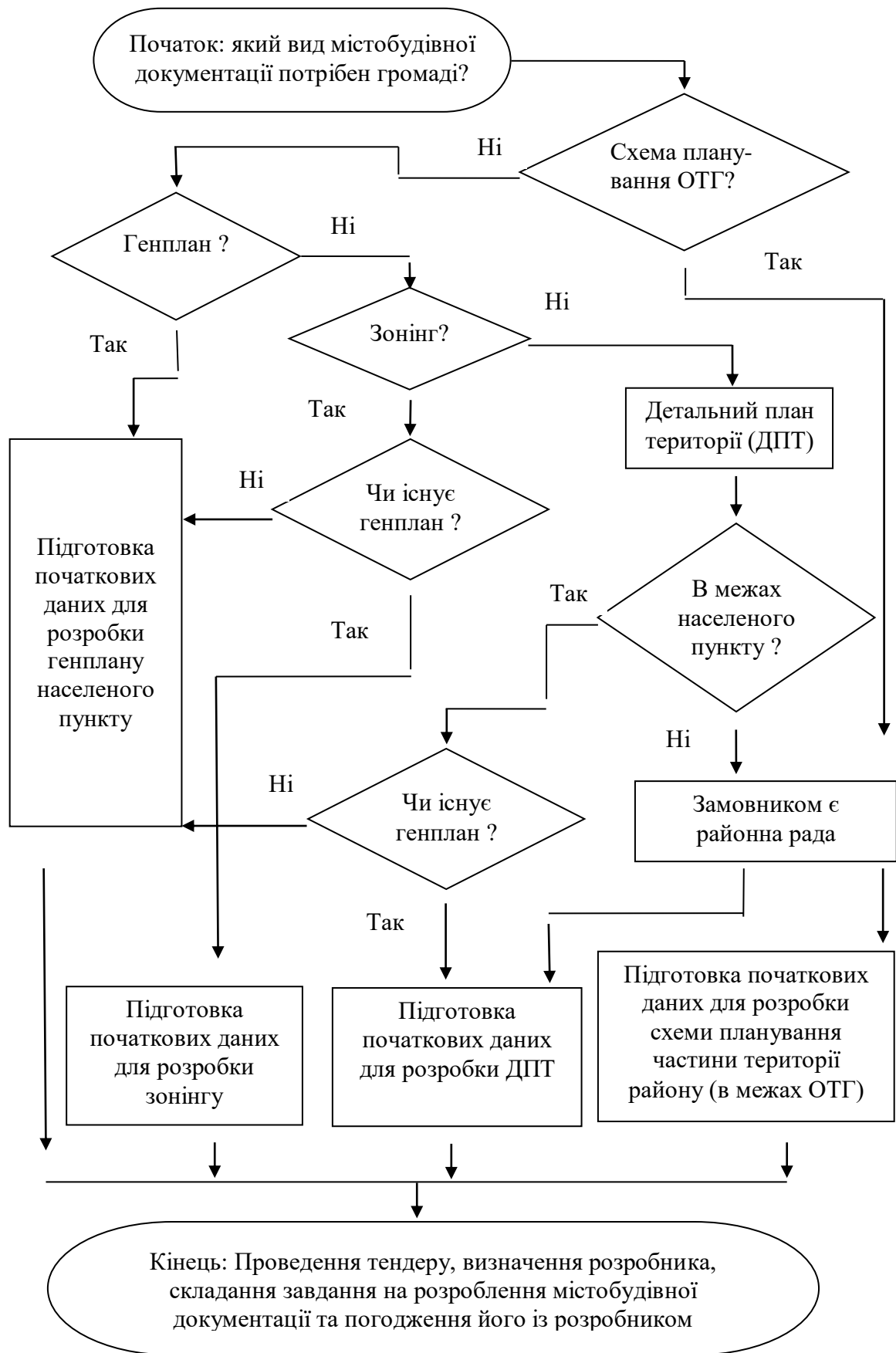

Рис. 1. Алгоритм прийняття рішень щодо розробки містобудівної документації для ОТГ

Запропонований алгоритм дає змогу наочно відобразити раціональний порядок прийняття рішень щодо розробки містобудівної документації для ОТГ, що залежить від видів документації та розташування земельних ділянок.

На час підготовки тез був чинним документ під назвою «Порядок надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст», затверджений у 2011 р. [2]. Він містить переважно ті ж положення, що наведені у статті 29 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності». Проте існує певна колізія між цими документами. У згаданому Порядку передбачено, що до заяви на отримання містобудівних умов та обмежень замовником додається ситуаційний план (схема) щодо місцезнаходження земельної ділянки (у довільній формі) та фотофіксація земельної ділянки (з оточенням). Таких вимог немає у Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності». Це може бути перешкодою для отримання містобудівних умов та обмежень та приводом до непорозумінь між замовниками (особами, які мають намір щодо забудови території) і відповідними уповноваженими органами містобудування та архітектури. Доцільно внести зміни у «Порядок надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст» для узгодження з положеннями Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», які було оновлено у 2017 р.

Література:

1. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
2. Порядок надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст, затверджений Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 7 липня 2011 р. № 109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0912-11>.

*Терещенко Лілія Сергіївна
здобувач магістратури, Вищий
навчальний заклад «Університет
економіки та права «КРОК»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ САНАЦІЇ ЗА ЧИННИМ УКРАЇНСЬКИМ ТА МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. В умовах мінливого і конкурентного ринку жоден підприємець не застрахований від невдач у бізнесі. Приводів для невдач багато: несумлінні дії конкурентів, різке погіршення загальних умов ведення бізнесу, стихійне лихо, а також ваші необережні дії.

В Україні створена правова база для підтримки тих підприємців, що готові боротися за збереження свого бізнесу, проте в умовах переходу України в європейський простір, постала і об'єктивна необхідність дослідження міжнародної практики у сфері банкрутства та санації.

Стан наукової розробки. Деякі питання банкрутства та здійснення санації були висвітлені у дослідженнях багатьох українських та зарубіжних учених. Так, серед зарубіжним вчених можна назвати: Ч. Оулермана і М. Дугласа, Л. Кросс і Р. Мура. Серед вітчизняних учених, які присвятили свої праці дослідження феномену банкрутства та відповідно оздоровлення неплатоспроможності боржників можна назвати: П.В. Брінь і А.Ю. Бондаренко, Є.В. Мниха, Т. Білоконь, О. Одосія, Е. Сгара, А. Штангрет, Л. Ліготенко та 122ро. Проте, в жодному із наявних сучасних досліджень не було запропоновано шляхи покращення санаційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу. В Україні є чимала кількість нормативно-правових актів, приписи яких приписи яких регламентують процедури запобігання банкрутству (неспроможності). Насамперед, це стосується досудових процедур запобігання банкрутству (неспроможності). До таких процедур, наприклад, належать:

- процедура санації, передбачена положеннями Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р., яка провадиться до порушення справи про банкрутство (неспроможність) щодо суб'єктів-боржників усіх форм власності;

- досудова санація з одночасним здійсненням реструктуризації, що застосовується лише до підприємств агропромислового комплексу відповідно до положень затвердженої Кабінетом Міністрів України постанови «Про особливості проведення санації підприємств агропромислового комплексу» від 16.06.1998 р. № 922 (далі – Постанова 1998 р.);

- досудова процедура санації та досудова процедура реструктуризації, які можуть застосовуватися щодо державних підприємств, підпорядкованих Міністерству промислової політики України, та господарських організацій, у статутних фондах яких корпоративні права держави перевищують 50 % і функції з управління корпоративними правами яких належать Міністерству промислової політики України згідно з приписами Положення про реструктуризацію підприємств, затвердженого наказом цього Міністерства від 18.07.2008 р. № 460, та Примірного плану реструктуризації та досудової санації, затвердженого наказом цього Міністерства від 29.08.2008 р. № 549;

- позасудові процедури, які можуть бути застосовані до неплатоспроможних банків-боржників. Чинним законодавством передбачені дві основні позасудові процедури, пов'язані з неплатоспроможністю банків, до яких, крім процедури тимчасової адміністрації, регламентованої Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. та підзаконними нормативними актами, була введена позасудова процедура ліквідації неплатоспроможного банку – процедура припинення банку як юридичної особи відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 р. та ч. 1 ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (ч. 1 ст. 2). До банків також можуть застосовуватися й інші позасудові процедури, спрямовані на відновлення їх платоспроможності, зокрема процедура реорганізації за рішенням його власників, передбачена постановою Національного банку України «Про затвердження Положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників» від 27.06.2008 р. № 189, а саме: злиття, приєднання, виділення, поділ банку, перетворення його організаційно-правової форми, наслідком яких є передача, прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступникам (123ро. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність»); процедура створення санаційного банку (123ро. 86¹ Закону України «Про банки і банківську діяльність») тощо [1].

Власне, варто зазначити, що сучасне законодавство України є на даний момент чи не найрозвиненішим у світі з питань запобігання банкрутству та оздоровлення неплатоспроможності підприємств, проте, зважаючи на той факт, що Україна стала на шляхи тотальної європейської

перебудови, варто більш 124ро креди дослідити досвід європейських країн щодо питань банкрутства та відновлення платоспроможності підприємств.

Італія відноситься до країн, де регулювання банкрутства носить явно 124ро кредиторський характер. Метою даного регулювання є захист інтересів усіх кредиторів суб'єкта господарювання шляхом вилучення у підприємця функцій контролю та управління, тобто участь керівництва в реабілітації зводиться до мінімуму. Для того, щоб запобігти випадковій кризі, передбачається процедура контрольованого управління [2, с. 36].

В Австралії процедура банкрутства застосовується тільки до фізичних осіб, а для неспроможних організацій – тільки процедура зовнішнього управління або ліквідації. Оголошення суб'єкта банкрутом може здійснюватися як самостійно, так і кредитором [2, с. 37].

У Службу банкрутства та арбітражних керівників банкрут зобов'язаний надати ревізорський бухгалтерський баланс (містить відомості про майно і зобов'язання), без подачі якого неможливим є зняття статусу банкрута. З моменту подачі даного документа такий статус зберігається протягом трьох років (за наявності достатніх підстав термін може бути продовжений на додатковий період від двох до п'яти років).

Підставами для продовження статусу банкрута можуть бути несплата прибуткового податку; ненадання відомостей про доходи, що отримані після набуття даного статусу.

В Австралії статус банкрута припускає певні обмеження в правах, а саме: банкрут повинен отримувати спеціальний дозвіл на виїзд з країни, а також не може вільно володіти окремими видами дорогого майна [2, с. 36].

Дострокове зняття статусу банкрута можливе за умови повного розрахунку зі своїми кредиторами або укладання з ними мирової угоди.

Щодо Франції, відзначимо, що в країні діють Закон «Про відновлення підприємств та ліквідацію їх майна в судовому порядку», декрет з такою ж назвою і Закон «Про конкурсне управління, ліквідаторів і експертів з визначення стану підприємств», були ухвалені ще в 1985 р.[3, с. 45].

Порівняно з законодавством інших країн, закони Франції мають попереджувальний характер. Вони передбачають захист підприємств, що обумовлено пріоритетом інтересу до проблеми збереження робочих місць. Попри все переслідується така мета, при якій неспроможні підприємства сходили б з дистанції задовго до офіційного оголошення їх банкрутами. Для цього існує «система тривоги», коли зацікавлені кола сповіщаються про наближення стану неплатоспроможності [4].

Після прийняття клопотання про неспроможність підприємства починається період спостереження. Він може тривати до шести місяців. У

цей час здійснюється оцінка ситуації і вибір варіанту винесення рішення: реорганізація або ліквідація. На цей період зберігаються всі робочі місця.

У Німеччині законодавство про банкрутство з'явилося в 1999 р. Закони про банкрутство країни націлені на збереження бізнесу боржника і відповідне задоволення вимог кредиторів. Так, протягом 21 дня боржник зобов'язаний відновити свою платоспроможність. Якщо цього не відбувається, то підприємство самостійно зобов'язане подати заяву до суду про банкрутство, в іншому випадку до нього застосовується кримінальне переслідування [5].

Цікавим є досвід Великобританії щодо використання процедур банкрутства. Цей досвід накопичувався майже сторіччя. В 1914 р. був ухвалений Закон про банкрутство, який, в 1986 р. трансформувався в Закон «Про неспроможність і банкрутство». Він донині є основним джерелом правового регулювання конкурсного виробництва. А на даний час парламентом внесено численні поправки в цей документ і зараз він має назву «Про відновлення». Відповідно до чинного законодавства, неспроможними можуть бути визнані всі суб'єкти господарювання, крім страхових компаній та банківських інститутів, правове становище яких регламентується спеціальними законами [6].

При встановленні факту неплатоспроможності боржника до нього, як і у більшості країн Європи, можуть застосовуватися такі процедури: реорганізаційні (добровільне врегулювання боргів і адміністрування доходів компанії) і ліквідаційні (примусова і добровільна ліквідація). При процедурі добровільного врегулювання боргів призначений судом куратор розробляє план урегулювання боргів. Після затвердження плану кредиторами куратор набуває статусу супервайзера, який здійснює нагляд за його виконанням. Процедури антикризового регулювання проводяться або державними ліквідаторами (державними службовцями), або професійними арбітражними керуючими [7].

Основна увага законодавства цієї країни зосереджена на тому, щоб повернути гроші кредиторам і погасити борги за рахунок розпродажу майна банкрута. У процесі конкурсного провадження боржники, за деяким винятком, не звільняються від своїх боргів. Підприємства (фірми) припиняють своє існування з завершенням конкурсного виробництва.

Висновки та пропозиції. Проаналізувавши особливості здійснення процедур визнання банкрутства або відновлення платоспроможності підприємства на теренах країн-членів Європейського Союзу, було визначено, що існують два ключових підходи вирішення цієї проблеми – ліквідація або реорганізація підприємства. Превалюючим підходом визнається другий – реорганізація підприємства, тобто європейська практика надає можливість підприємству реабілітуватись.

Так, для України є доцільним використання деяких елементів процедури банкрутства та санації, зокрема:

1. Захищати інтереси кредиторів (дозволить частіше застосовувати процедуру банкрутства з метою виявлення та усунення з ринку підприємств, які неефективно діють);

2. Створити спеціальну урядову установу, яка, на нашу думку, повинна спеціалізуватися на використанні міжнародного досвіду при відборі осіб, що забезпечують різні процедури банкрутства;

3. Сформувати Всеукраїнський реєстр банкрутів та інформування про порушення провадження у справі про банкрутство якомога більшого кола осіб через оприлюднення в мережі Internet на офіційному веб-порталі;

4. Беручи до уваги досвід Німеччини, Україна повинна розробити ряд заходів, які сприятимуть відновленню платоспроможності підприємства. У випадку неможливості відновити платоспроможність, підприємство самостійно зобов'язане подати заяву до суду про банкрутство, в іншому випадку до нього застосовується кримінальне переслідування. Вважаємо, що це було б доцільним шляхом подолання зловживань з боку недобросовісних підприємців.

Література:

1. Офіційний веб-портал «Верховна Рада України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Цар О. Світовий досвід оздоровлення неплатоспроможних підприємств та можливості його застосування в Україні / О. Цар // Галицький економічний вісник. Економіка та управління національним господарством. – 2013. – №2(41). – с.34-42.
3. Храпкіна В.В., Чучко О.П. Адаптація світового досвіду антикризового управління в Україні / В.В. Храпкіна, О.П. Чучко // Технологический аудит и резервы производства. Деньги, финансы и кредит. - № 1/7 (21). – 2015. – с. 42-49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/tarp/article/download/38718/35253>
4. Степанов В. В. Несостоятельность в России, Франции, Англии, Германии. М. : Статут, 1999. – 42 с.
5. Шишмарева Т.П. Санація неплатежеспособных должников в законодательстве о несостоятельности Германии / Т.П. Шишмарева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://m-logos.ru/img/Shishmareva_nem_pravo_161115.pdf
6. Щапова А., Рущинский И.Е., Воронина А.Б. Анализ процедур банкротства во Франции, Германии, Англии и России / А. Щапова, И.Е. Рущинский, А.Б. Воронина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://min.usaca.ru/uploads/article/attachment/145/25_

7. Пінк, Ф. Професія фахівця з питань банкрутства та законодавство у Великобританії [Текст] / Ф. Пінк; пер. з англ. О. Г. Тарасенко. – К.: Преса України, 2000. – с. 117-131.

Науковий керівник: Лук'янець Валентина Станіславівна, професор кафедри конституційного права та права людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

<i>Бортнікова М.Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ОПЛАТИ КОНСАЛТИНГОВИХ ПРОЕКТІВ.....	3
<i>Головко Т.В.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ЧИСТОГО ТА ВІЛЬНОГО ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ У ПЛАНОВОМУ ПЕРІОДІ.....	5
<i>Жадько К.С., Лежньова Л.В.</i> МОДЕЛІ ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ.....	7
<i>Калініченко З.Д.</i> ОЛІГАРХІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	10
<i>Орленко О.В.</i> ЗНАЧЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	14

Менеджмент

<i>Відьманова В.Р.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	17
<i>Коцюбинська К.В.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕНЕДЖМЕНТУ УПРАВЛІННЯ.....	20

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

<i>Бандюк А.М.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА КЛЮЧОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	24
<i>Гнидюк М.Г., Кучерова Т.П.</i> РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ОБҐРУНТУВАННІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	26
<i>Гнидюк М.Г., Шубенко Є.С.</i> ЗВІТНІСТЬ, ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	28

Долібська М.В., Коцкулич Т.Я. ОСОБЛИВОСТІ
КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ В ЗАКЛАДАХ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....30

Захарченко Ю.П. МЕТОД ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ
ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ.....32

Сарапіна О.А., Пінчук Т.А., Юсупов А.М. ОСОБЛИВОСТІ
ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....34

Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

Дума Л.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ.....38

Банківська справа. Гроші, фінанси і кредит

Бодня Д.А., Поривай А.О. КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ
В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....41

Гойванюк М.П. СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ.....43

Дзюнь О.Б. УПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРИНЦИПІВ
ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НЕБАНКІВСЬКИХ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....45

Заславська О.І. НЕОБХІДНІСТЬ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКИХ
КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ.....47

Корсакова О.С. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ
РИЗИКАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....49

Податкова система. Бюджетна система

Бодня Д.А., Поривай А.О. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ
ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....51

Калініченко З.Д., Савченко В., Сугак К. ПОСИЛЕННЯ РОЛІ
ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ У
СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....53

Тимошенко А.О. ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕРГЕНЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ПОЛІТИК В РАМКАХ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ УГРУПУВАНЬ.....56

Шапоренко О.О. РЕАЛІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ.....59

Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Лозоцька К.С. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....63

Світова економіка та міжнародні економічні відносини

Шиманська О.В., Булах І.І. УКРАЇНА І СУЧАСНІ ПРОЦЕСИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....66

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

Верьовкін Віктор Васильович РЕПРЕСИВНІ ДІЇ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ПРОТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН У 20-Х – 30-Х РР. ХХ СТ.....69

Хмурак О.Ю. ЩОДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....71

Яківець О.І. ЮРИДИЧНІ ФАКТИ.....73

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Рудейчук Б.В. СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....76

Філянїна Л.А. НАТО – УКРАЇНА: ПЕРСПЕКТИВИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН.....78

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

Бондарева К.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ДЕЯКИХ ІНСТИТУТІВ МІЖНАРОДНОГО СІМЕЙНОГО ПРАВА.....81

Бут М.О. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГУЛЮВАННЯ
МАЙНОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ПОДРУЖЖЯ.....85

Джавадов Х.А. ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
СВОЕВРЕМЕННОСТИ ВСТУПЛЕНИЯ В ДЕЛО ТРЕТЬИХ ЛИЦ,
ЗАЯВЛЯЮЩИХ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ
ОТНОСИТЕЛЬНО ПРЕДМЕТА СПОРА, В ГРАЖДАНСКОМ
СУДОПРОИЗВОДСТВЕ.....88

Плотницька Є.С. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕХОДУ ЧАСТКИ В
СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ У ПОРЯДКУ СПАДКОВОГО
ПРАВОНАСТУПНИЦТВА.....91

Філіпська М.Ю. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АКЦІОНЕРНИХ УГОД.....95

Черненко І.В. ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ
АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ.....97

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура та адвокатура**

Бояркіна С.І. ПРОБЛЕМАТИКА КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ ПРИ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДПРАЦІВНИКІВ.....100

Майсак В.Г. ОСОБЛИВОСТІ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ТРУПІВ НОВОНАРОДЖЕНИХ І ПЛОДІВ.....103

Майсак В.Г. ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ЗІВАЛТУВАННЯ.....107

Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право

Белей Є.Н. ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВОНАСТУПНИЦТВА ТА ПОРЯДОК ЇХ ВИРІШЕННЯ.....112

Яковенко О.Р. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ.....116

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Матвійшин В.Є. УРАХУВАННЯ МІСТОБУДІВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ПРОЦЕСІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....119

Господарське право. Господарське процесуальне право. Фінансове право. Банківське право

Терещенко Л.С. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ САНАЦІЇ ЗА ЧИННИМ УКРАЇНСЬКИМ ТА МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....122

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

Двадцять економіко-правові дискусії

Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

www.spilnota.net.ua

29 вересня 2017 р.

Підписано до друку 04.10.2017р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net

